

GALENI
OMNIA QVAE EXTANT OPERA

In Latinum sermonem conuersa.

Pro quibus illustrandis quid actum sit, tum ex Praefatione, tum ex librorum Indice deprehendes.

Ad Illustr. atq. Excell. D. Iacobũ Boncompagnũ Generalem S. R. E. Gubernatorem.

QVINTA EDITIO.

VENETIIS APVD IVNTAS,
M D LXXVI.

QVÆ IN HAC EDITIONE
A NOBIS PRAESTITA SVNT.

Addidimus multa in margine.
Loca multa emendauimus.

In omnibus autem HIERONYMI MERCVRIALIS, Medici hac tempestate clarissimi, atque in Patauino gymnasio practicam in primo loco profitentis, à quo etiam emendationes, & adnotationes plurimas habuimus, iudicium sectati sumus.

ILLVSTRISS. ATQ. EXCELLENTISS. D. IACOBO BONCOMPAGNO GENERALI S. R. E. GVBERNATORI

Hieronymus Mercurialis.

NTER alia argumenta, IACOBE Princeps Excellentissime, quibus aduersus veteris memoriæ Philosophos mundi originem aliquam fuisse, vt omnium ferè religionum cultores existimant, demonstrari potest, non exigui fortasse momenti putandum illud est, quod omnes disciplinas omnesq; artes, ac scientias, quæ ad mortalium vitam sustentandam, ornandam, atque prorogandam necessariæ sunt, principium aliquando habuisse inter omnes conuenit. quomodo enim in tanta temporum infinitate aut bene viuere sine ipsis licuerit, aut quomodo nunc necessariæ habeantur, cum prius non fuerint, nulla ratione ab ijs probari posse video, qui & hanc omnium rerum varietate ornatam vniuersitatem, & homines ipsos interdum esse cœpisse negant, quin sempiterno quoque æuo optimam atque beatam, quæ inter homines reperitur, vitam fuisse desideratam asserere cogantur. quod quam sit à pulchritudine mundi, qualem ipsi putant, immortali alienum, vnusquisq; facilè intelligit. Cum vero nullam artem, nullam scientiam proferre liceat, cuius initium etiam à maiorum nostrorum ætate non longe remotum legatur, medicina sane, vt de arte loquar, quam profiteor, omnium mortalium conseruationi necessariam, & alteram quasi vitæ parentem, vt

sit vetustissima, paulo tamen ante Homeri tempora inuentam esse memoriæ proditum est. Ac primo quidem ea medicinæ pars, quæ manu curat, quam Chirurgicem Græci dicunt, coli cœpta est; Hippocratis deinde ætate, qui post Homerum quadringentis plus minusue annis vixit, quæ victu morbis medetur, & quæ medicamentis (illam diæteticem, hanc pharmaceuticem, Græci nominant) exordium sumpserunt. Ex eo tempore cum non defuerint viri Clarissimi, qui vel omnes vel aliquam medicinae partem illustrauerint, auxerint atque scriptis tradiderint, factum tamen est temporis rerum edacis iniuria, & hominum quoque ignauia, vt illorum scripta partim penitus deleta, partim corrupta, & pene deformata sint. Nam, vt omittam Dioclem Caristium, Praxagoram, Chrysippum, Erasistratum, Herophilum, Mnesitheum, innumerabiles alios, quorum ingenij monumenta interierunt, Hippocratis & Galeni medicinæ parentum scripta vel omnino amisimus, quod maximè dolendum est, vel quæ superfuerunt, tanquam ex naufragio tabulæ quædam valde decurtatæ, vulneribus fœdata & lacera ad nos peruenerunt. Quamobrem doctorum ego virorum, & omni laude dignorum institutum laudare soleo, qui patrum nostrorum memoria, cum bonas omnes artes barbaries quædam defœderat, atque etiam nostra in illis colligendis, emaculandis, restituendis, & in Latinum etiam sermonem traducendis studium suum collocarunt. atque illorum memoria eo gratior apud medicinæ studiosos non ingratos esse debebit, quod speciosa non ita sectati sunt, qui communem vtilitatem suæ ipsorum gloriæ prætulerint. Nam quantum profecerint, res ipsa loquitur, cum videamus medicinam in pristinam formam & decorem aliquo pacto restitutam. Verum singularis eorum diligentia acerrimumq́ iudicium in tanta mendarum, quibus scatent exemplaria Græca, copia, & rerum aliqua obscuritate efficere non potuit, quin posteris multa expurganda reliquerint, & ipsi nonnunquàm lapsi sint. Id mihi cum perspectum esset ab eo tempore, quo medicinæ studijs totum me tradidi, inter alia studiorum meorum instituta illud quoque non minimum fuit, vt Hippocratis & Galeni libris à vitio vindicandis, ornandisque aliquid opis doctorum virorum exemplo conferrem. &, postea quam in Patauino hoc nobilissimo Gymnasio medicinam docere cœpi, non solum non imminutam mihi esse hanc cupiditatem sensi; sed etiam mirabiliter adauctam. Quod ad Hippocratem spectat, si publice docendi & medendi munera permiserint,

laboris

laboris nostri fructus propediem Deo adiuuante constabit. Nunc vero complura in Galeno quæ emendaui, adnotaui, digessi, ac amissa vel restitui vel restituenda curaui, cum ab honestissimis viris Iunctis, de artis nostræ scriptoribus optime meritis, & a multis medicinæ studiosis amicis meis vehementer desiderari intellexissem, facere non potui quin in hac omnium Galeni operum luculentissima editione ornanda & illustranda libentissime illa conferrem. quod eo alacrius facere in animum induxi, quia hos meos in diuinum & omnium manibus assidue tritum scriptorem labores quantuloscumque tibi viro maximo, ac bonarum artium ac literatorum amantissimo, IACOBE *Princeps Illustrissime, nuncupandi occasionem esse oblatam videbam. Nec vero male id fecisse videri possum; non enim ad te mitto hos libros, vt legendos proponam tibi, in Reip. Christianæ administratione occupatissimo, sed vt meam erga tuam amplitudinem obseruantiam his mansuris monumentis declarem. quamquam non ignorem multos Principes, qui rebus gerendis & populis gubernandis immortalem sibi gloriam pepererunt, in Philosophis & Medicis legendis interdum solitos fuisse versari. etenim Salamonem Regem, Seleucum, Alexandrum, Lysimachum, Antiochum, Dionysium, Attalum, Mithridatem, Tiberium Cæsarem, Titum, Hadrianum, Constantinum, Iustinum, aliosq; complures non modo lectitasse medicorum libros accepimus, sed nonnullos etiam ipsorum medicinæ faciendæ, vel scribendæ operam dedisse: vt hac ratione rem non ignobilem me facturum esse putauerim, si medicorum Principis commentaria aucta, expolita, & restituta ad te mitterem, quem nemo est qui non agnoscat & libenter prædicet ob raras animi dotes, incredibile iudicium, admirabilem prudentiam, ac bonorum omnium grauiter susceptum patrocinium inter nostræ ætatis principes veluti exemplar esse propositum beneficentiæ & liberalitatis. Atque vtinam in artibus ac disciplinis prouehendis te cæteri Principes imitarentur; dubitandum enim non esset, quin & literatorum copia multo maior, & scriptorum in omni scientiarum genere excellentium esset vbertas, & quas dolemus fere extinctas esse disciplinas denuo reflorerent. Magnopere te obsecrarem* IACOBE *Excellentissime, vt qua soles incomparabili humanitate munus hoc licet exiguum, sed à magno animo profectum, simulque meam promptitudinem alacri animo susciperes; sed tua cunctis spectata benignitas, atque singularis erga studiosos amor faciunt, vt sperem te, qui (nisi me*

homines

homines fallunt) soles esse meas aliquid putare nugas, sine vllis precibus libenter huiusmodi nuncupationem accepturum. quod si ita esse cognouero, extabunt aliquando illustriora mea erga te obseruantiæ monumenta. Vale. Patauij. xv. Kal. Sext. CIↃ IↃ LXXVII.

HIERONYMVS MERCVRIALIS
MEDICVS FOROLIVIENSIS
MEDICINAE STVDIOSIS,
De Galeni Libris.

ÆPENVMERO, *cùm de iis, qui apud Græcos præclarißimè omnium ſcripſerunt, mecum ipſe conſidero, in eam ſententiam venio, poſt principes illos, Hippocratem, Platonem, Xenophontem, Ariſtotelem, ac Theophraſtum, nullos haberi, qui merito iuxta locari poßint, præter Plutarchum Cheronæum, atque Galenum Pergamenum. Ille enim, vt in hiſtoria maxime excelluiſſe, ſed ſimul cunctarum fere diſciplinarum orbem mirifice complexus videtur: ſic iſte multa cum tractauerit, in medicina quidem ſingulari quadam felicitate cæteros quosq. anteceßit. At ſi mathematicas, philoſophiam, Rhetoricam, poëſin, & alias, quas paßim in libris ſuis ita tetigit, diſciplinas, vt in ipſis perfectus videatur, ſpectemus, paucis in vnaquaque ipſum cedere plane certum eſt. Quod copioſius & exactius demonſtrari a nobis poſſet, niſi huiuſcemodi locum viri eruditißimi non minus diligenter, quàm eloquenter tractatum poſteris reliquiſſent. Id tamen ſilendum nequaquam duxi, Galeno eueniſſe, quod illis, qui multa diuerſis temporibus ſcribunt, plerumq. contigiſſe compertum eſt, ſcilicet vt certum irrefutabilemq. ordinem minimè ſecutus ſit, ac complura ſcripſerit, quibus facile medicinæ ſtudioſis carere licuiſſet. Nam cum is toto vitæ tempore in ſtudijs atque artis exercitationibus gnauiter verſaretur, ferè credi non poteſt, quomodo tot tantisq. ſcribendis, quæ vix alius cogitare ſufficeret, ipſe otium atq. animum habere valuerit. iam vero qui ab amicis ſæpe impulſus, aut a maleuolis coactus magnam ſcriptorum ſuorum edidit partem, eum in ſcribendo certum ordinem, atque connexum ſeruare non potuiſſe, cuiuis manifeſtum eſt: vt hac vna ratione non ſolum variæ fuerint in connectendis Galeni voluminibus ſententiæ, ſed etiam ab ordine, quem ipſemet libello ad id dicato reliquit, non parum diuerſæ, ac forſan omnes æquo animo accipiendæ: ſiquidem, vbi auctoris clarum & certum in copulandis ſuis commentarijs inſtitutum nullum apparet, cuique ſecundum animi proprij ſenſum coniungere, atque ea in ordinem fas eſt redigere, modo rationibus ſaltem probabilibus, aut veritati minime refragantibus innitatur. quæ ſane quo ſunt potiores, communibusq. hominum bene ſentientium conceptibus acceptiores, vt ordo ille atque copulatio cunctis alijs præferatur æquum eſt. Huiuſmodi ſane eſt Galeni operum ordo, atque connexus, in Iuntarum, de litteris omnibus, præſertim de Medicina, optime meritorum, poſtremis editionibus obſeruatus: quorum omnium quoniam iamdudum Ioannes Baptiſta Montanus rationem epiſtola propria præclare indicauit, vanus eſſet labor, ſi eadem repetere hoc loco ſtuderem: eo magis, quòd, vt olim cum Ioanne Cratone, Maximiliani Imperatoris Archiatro, viro eruditißimo, ac in Galeni doctrina præclare verſato, qui q; Montano cariſsimus, ac familiariſsimus auditor fuit, locutus ſum, pauci omnino inueniuntur, qui in eruenda ex Galeni libris vera methodo, à qua poſtmodum ordo aliquis firmus com*

paratur, ipsi Montano iure conferri debeant. Sed de ordine non plura. De delectu vero librorum Galeni legendorum, quem à multis exoptari sæpenumero animaduerti, & in quo non modica laus, atque fructus positus est, latius digredi vobiscum constitui: tum quia hæc res a nullis fere spectata, vel saltem obscure & ieiune explicata reperitur: tum quia vobis omnibus, quorum vtilitas, atque profectus mihi semper cordi fuerunt, me rem gratam, atque non parum fructuosam esse facturum spero. sicut enim in vnoquoque scientiarum genere adipiscendo magni refert, optimos, quos sequaris, auctores eligere: quandoquidem, vt dicebat Phocylides,

Ἐσθλῶν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι. ἢν δὲ κακοῖσιν:
Συμμίγῃς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

ita, nisi auctoris iam electi commentaria meliora, atque vtiliora secernantur, sæpe lolium tritico mixtum colligitur, (sunt eorum, qui multa scriptis consignarunt, volumina, instar latissimi campi, vbi necessario cum tritico lolium, aliæq. minus vtiles herbæ nascuntur) atq. subinde non temporis modo iactura fit, verum etiam bona dum minus bonis iuncta simul comprehenduntur, doctrina sana ac perfecta, quemadmodum deceret, haudquaquam acquiritur. Eorum, qui Galenica lectione delectati, in eius libris cum fructu & voluptate diligenter versari cupiunt, duo genera inuenio, medicorum scilicet, (sub medicorum nomine philosophos quoq. complector, quòd Medicinæ anima sit ipsa philosophia) atque illorum, qui φιλόλογοι *vocantur, quiq; variam, ac antiquam eruditionem ex quibuslibet primi ordinis auctoribus expiscari quærentes, vt sciant dumtaxat, nullo sibi medicinæ faciendæ, sed tantum aliquantisper degustandæ proposito fine, modo hunc, modo illum scriptorem, aut scriptoris librum euoluunt. Hos postremos etsi ad me parum pertinere intelligam: attamen quoniam & ipsi commendatione, ac insigni laude digni sunt, nempe qui optimorum auctorum lectionem, cognitionemq. vere amant: non solum qui præ cæteris sint vobis futuris medicis manu terendi nocturna atq. diurna Galeni libri, sed etiam qui philologorum honestos conatus iuuare queant, nunc, quantum ego sentio, proponam. & ne oratio huc atque illuc inutiliter vagetur, vnamquamque Iuntarum editionis nuncupatam classem seriatim, a priore initio capto, percurram, mox & de spurijs, & de fragmentis nuperrime partim additis, partim e loco priore in peculiarem quandam sedem redactis, quid iudicem, aperte subnectam: alijs etiam potestatem relinquens, vt, nisi hæc nostra probauerint, meliorem saltem publicam medicorum, ac aliorum in vtilitatem ipsi proponant. Isagogicis, qui ante primam classem proximè constituuntur, plura sunt, quæ potius philologum, quàm medicum delectent, vt oratio illa adhortatoria forsan Galeno indigna: tractatus de sophismate ab Alexandro Aphrodisiensi in commentarijs ad Elenchos Aristotelis tex. viij. citatus, alijq. complures. Nam qui de sectis ad introducendum inscribitur, Galeni tempore, quando sectæ illæ florebant, plane legendus erat, non ita nostro, quo iamdudum secta desiuerunt. At liber de constitutione artis, atque ars medica non minus necessarij, quam vtiles futuris medicis sunt: in quorum altero ordine resolutiuo, in altero autem definitiuo tota medicinæ facultas ita breuiter, & clare explicatur, vt pauca etiam ij, quibus nil placere solet, in ipsis desiderent. Cæterum, quæcumque in prima continentur classe, ad philosophum medicinæ iam initiatum tam*

ornan-

ornandum, quàm perficiendum fere omnia spectant, præsertim vero de elementis temperamentis, ac naturalibus facultatibus libri, in quibus, nisi Galenus familiari sibi & veteribus inusitata prolixitate usus esset, nil forsan melius vniuersa philosophia possideret. Libri de anatomica administratione a Galeno iam Quadragenario Romæ summa cura absoluti, & alij eiusdem tractationis ad vnum medicum sane pertinere videntur: etsi in ipsis posteriores anatomici non pauca errata animaduerterint, quæ Galeno in secandis humanis cadaueribus minus exercitato condonari possunt. sic qui de vsu partium, ac de placitis Hippocratis & Platonis vulgo, & a Nemesio symphoniæ nomine inscribuntur, adeo varia & singulari eruditione pleni sunt, vt philologi, philosophi, ac medici in ijs, quæ ipsos & iuuent & delectent, plurima semper inueniant. etenim quæ de Hippocratis & Platonis dogmatibus tractant volumina, tametsi a Galeno iuuene, & ob id ambitioso atque curioso conscripta fuerint: complura tamen præclara in ipsis traduntur, quæ pariter in libris de Demonstrationibus nunc desideratis simili propemodum argumento, & ratione tractata esse, ex nonnullis, quæ ibi litteris consignata leguntur, & a Nemesio ex lib. de Demonstrationibus citantur, certo colligo. Verumenimuero, si Galeni ingenium alicubi, si iudicij acrimonia, si doctrina, & prudentiæ magnitudo elucent, proculdubio in diuinissima illa de vsu partium tractatione clarissime apparent: in qua non modo alios, immo vero se ipsum ita superauit, vt nonnũquam suspicatus fuerim, Galenum ab aliquibus veterum scriptorum maiorem partem rerum ibi tractatarum esse suffuratum. Nam ij libri, vt in enarratione propriorum testatur, fuerunt ab ipso Romæ perfecti, quo tempore nondum in arte prouectus erat: nec alia quæ tunc scripsit, hisce tum contemplationis profunditate, tum elocutionis grauitate assimilantur. Immo vero, si tractationes non dissimilis argumenti de vtilitate, & causis respirationis atque pulsuum in eadem prima classe collocatas libris de vsu partium conferantur, certe in illis Galeni ambitio, atque alios damnandi, quo laborauit, pruritus perspicue dignoscitur: vt ij magis, quàm hi, auctorem suum referant. Accedit, ex Laertio, Suida, Theodoreto, alijsq. compluribus fide dignis auctoribus, sciri, multos antiquorum eandem rem tractasse, veluti Empedoclem, Democritum, Aristotelem, quorum monumenta tempestate nostra amissa in Galeni, qui Imperatorum, & variarum regionum bibliothecas perscrutatus erat, manus forsan peruenisse, atque inde optima quæque in proprios (quod Aristotelem quoque fecisse perhibent) libros retulisse merito credi posset, nisi Galenum omnes tanquam numen medicinæ quoddam hodie suspicerent, ac iure venerarentur. Aristoteles quidem in libris de animalibus, qui nunc habentur, aliqua de vsu partium, eaq. præclara reliquit, sed, cùm multa desint, quæ se supplere profitetur Galenus, quis scit, an ex libris anatomicis, alijsq. eiusdem argumenti ab Aristotele ipsomet, & a Laertio citatis acceperit? Libris secundæ classis, qui de pila exercitio ac de animi morbis, & erroribus tractant, facile possent carere medici, quòd iuuenili potius spiritu & in alicuius aulici gratiam, quàm ob aliud fuerint a Galeno conscripti, nec quicquam in sese complectantur, vnde vel doctrina insignis, vel egregia aliqua artis vtilitas erui queat. At, qui alimentorum cognitionem, necnon sanita-

 tis

tis tuendæ rationem tradunt, nisi a medicinæ studiosis exacte teneantur, præstantissima artis parte eos omnino carere, certum est. fateor minime fieri posse, vt vel absolutissima in libris de Tuenda valetud. descripta sanitas (quod etiam in adagio de Galeni valetudine, tamquàm de re a nemine vsu probata, decantatur) vllibi vnquam reperiatur, vel præcepta luculenter tradita ad amussim obseruentur. sed quemadmodum in alijs cunctis artibus perfectissimum aliquod exemplar habetur, quod adumbrare si non æquare laborant artifices, pari pacto in medicina facienda necesse erat, aliquam sanitatis ideam proponi, secundum quam siue conseruandi siue restituendi studio operationes medicorum dirigerentur. Vtrum autem ad Gymnasticum, an ad medicum tuendæ sanitatis notitia pertineat, exiguum quid refert scire. quapropter ea Thrasibulo dicata tractatio curiosa potius est, & philologo accommodata, quales multas se fecisse ipsemet Galenus testatur, quàm arti necessaria, aut admodum vtilis. quamquam nec eam improbo, cum etiam nonnulla artium explicationem spectantia cognitu non inutilia contineat. Est plane tertia classis tota discendæ atque faciendæ medicinæ dicata, nempe quæ, vt ego sentio, omnibus iam philosophia instructis, ac mox artem discere cupientibus viam quandam sternat latissimam, simulq; principia statuat, sine quibus vix vmquam ad bonam frugem vllus perueniret. etenim si totum medici negotium aduersus morbos est, atque symptomata, horum cognitionem adipisci vnicuique necesse est, quam in libris de morbis, symptomatibus, febribus, cæterisq. optimo ordine a Galeno traditam scimus: etsi Argenterius in ijs non pauca ambitiosius improbarit. Sunt sane ibi nonnulla, in quibus certiorem doctrinam, ac minorem alios refutandi libidinem expeto, qualis est tractatus de rigore, vbi dum nimis anxie in Erasistratum, Attaleum, Philotimum, Praxagoram, & Asclepiadem inuehitur, quasi oblitus sui propositi, ieiune admodum quid sit rigor, & vnde trahat originem, docet. Liber etiam de plenitudine penè inutilis est, quòd multa incerta, omnia pene confusa sint. at forsan id vitio sit contextuum deprauatorum. Commentarij autem in Epidemiorum Hippocratis libros a Galeno ob amicos conflati omnium sane aliorum commentariorum præstantissimi sunt. in quo genere cur quoq. librum de difficultate respirationis aliquo pacto non ponamus, sane non video: cum constet cuncta ferè in ipso declarata ad librorum Epidemiorum atque prognosticorum declarationem spectare. vt non sit statim asserendum, libros a Galeno amicis efflagitantibus conscriptos minus dignos censeri. Qui in quarta classe reliquis omnibus anteponuntur De locis affectis libri a Galeno iam ætate prouecto confecti, iure optimo, tum doctrinæ præstantia, tum egregia rerum ignoratarum explicatione cæteris quibusq. anteferendi sunt. propter quod soleo dicere, etiamsi Galenus nil aliud, quàm ipsos, nobis scriptum reliquisset, attamen summum medicum iudicari debuisse, adeo diligenter, atq. apposite internorum affectuum (quod omnium difficillimum iudicauit Hippocrates) & sedes & veras origines aperit. Verum omnes illi de pulsibus inscripti, exceptis paucis quibusdam, vbi præsagia, & caussæ tractantur, si non haberentur, facile ars medica eiusmodi iacturam pateretur. præterquam enim quòd Herophilum ob nimiam subtilitatem, vbi de pulsibus disseruit, sectatores, quemadmodum scripsit Plinius, de-

seruerint,

seruerint, ac iecirco suapte natura talis tractatio ardua valde, & obscura videatur, nimiaquoq. Galeni prolixitas, & forsan intempestiua sedulitas omnia obscura, difficilioraq. reddidit: vt inde videri posßit exercendi ingenij gratia potius, quàm ob vllam vtilitatem effatu dignam, vel necesßitatem eum laborem esse a Galeno susceptum. Nam quomodo tot differentiarũ, causarum, atque signorum centurias quis complectatur, & memoria teneat, quando ipsemet Galenus vni Systoles cognitioni, quæ inter potiores habetur, comparandæ, viginti annos insumpserit? Hippocratem proculdubio, & veteres omnes, qui penè pulsuum notitiam contempserunt, medicinæ ignaros facere necesse esset, si tanta ac incomprehensibilis pulsuum scientia in facienda medicina requireretur. Idem prope de dierum decretoriorum volumine, in quo sibi mirifice placuit, libere proferrem, nisi Ioannes Picus Mirandulanus in suis aduersus Astrologos disputationibus iampridem ostendisset, complura esse in eo tractatu, quæ damnari merentur. Immo cum ipsemet cap. VI. de libris proprijs tradat, sese eos sibi tantum conscripsisse, haudquaquam magni fecisse videtur. quamquam nec prorsus eos, atque libros de crisibus inutiles puto; quoniam ad Hippocratis, qui omnium primus & accuratisßimus in animaduertendis diebus decretorijs fuit, mentem, & doctrinam penetrandam, ob quod fuerunt compositi, magnopere conferunt. De præcognitione ad Postumum librum optarem equidem a Galeno non esse editum, nimirum qui eum nimis ambitiosum, ἀλαζόνα, atq. etiam maledicum absq. vllo pene fructu ostentat: quemadmodum ex aduerso commentarij in Hippocratis Prognostica, Prorrhetica, Aphorismos, aduersus Lycum, & expositiones linguarũ, non minus vtiles, quàm necessarij sunt. Nec me latet, aliquos Galeni gloriæ parum studiosos eò temeritatis deuenisse, vt dixerint, eum in exponendo Hippocrate Grammaticum agere, quos magnopere alucinari, semper ipse putaui: quòd is in eliciendis vetustisßimi & grauisßimi scriptoris alte reconditis sensibus summum ingenium, magnam eloquentiam, consummatum iudicium, atq. incomparabilem claritatem ostenderit. Vtinam commentaria in libros de aere, aquis, & locis, in secundum Epidemiorum, & alia non desiderarentur. forsan Hippocratica medicina, quæ nunc a multis propter obscuritatem negligitur, vel saltem omittitur, magis illustrata plures nanciscceretur sectatores. Quintæ classis tractatus perinde Medicis futuris sunt necessarij, atq. ignis, & aqua vitæ nostræ, præsertim vero illi, in quibus de simplicibus medicamentis agitur, sine quorum cognitione medendi methodum nequaquam comprehendi posse non semel Galenus scripsit. Et licet sextus, septimus, & octauus toti a Dioscoride sint accepti, atq. in libris de medicamentis localibus, genericis, & de antidotis maior pars in alienis recensendis, examinandisq. consumatur; verumtamen in illis graduum cuiusq. pharmaci a nemine antea nobis traditam explicationem mira quadam certitudine agnoscimus: in his vero, dum aliorum compositiones examinantur, ac de morbis nonnullis breuiter disquiritur; inexhaustus quidam arcanorum thesaurus, necnon veræ, & tutisßimæ conficiendorum medicamentorum regulæ singulari diligentia, & nulli alteri concessa fœcunditate offeruntur. De libello theriacæ ad Pisonem inscripto iam quid sentiam, in huiusce editionis quinta classe legitur. In sexta classe

qui Galeni sint germani, tres illos habemus ad sanguinis missionem pertinentes, quorum qui aduersus Erasistratum, atq. Erasistrateos Romanos inscribuntur, pulcherrima præcepta multis conuicijs & inutilibus verbis quasi sepulta continent. At rationem illam per sanguinis missionem curandi vix Momus reprehenderet. quòd si omnia stylo simili, nec admodum profuso, nec stricto Galenus monumentis consignasset, haudquaquam tot Zoili reperirentur, qui modo vnam, modo alteram rem in ipsius scriptis criminarentur. Ad septimam classem venio, quæ vt postremum in ordine locum sortita fuit, sic ob arti quod præstat emolumentum cæteras antecedit. Nam vna methodus therapeutica tanti est omnibus artem discere atque facere aggredientibus, vt sine ipsa vix quidquam boni sperari queat. Quare diuina quadam prouidentia contigit, vt ex incendijs, atque alijs infortunijs, quæ non pauca optimorum auctorum monumenta nobis abstulerunt, integra euaserit, nempe qua amissa detrimentum medicinæ maximum erat accessurum. Siue enim omnium morborum notitiam, siue certam curandi rationem, siue vtilem præsidiorum copiam acquirendi scientiam exigitis, ab vno methodi libro non multo labore comparabitis, quem cum Galenus, iam senior factus, ac iuuenili illo impetu sedato, mature, non festinanter, quemadmodum sæpe fecit, in lucem ediderit, par sane fuit, eum consummatam peritiam, atque senilem prudentiam referre: sicuti epistolæ ad Glauconem, & de puero epileptico scriptæ, propterea quòd eas celeriter ita occasione postulante amicis exarauit, ab omnibus nequaquam penitus probantur. Iam vero commentaria in Hippocratis de victu acutorum, de articulis, de fracturis, de medica officina libros non minus alijs necessaria sunt: quoniã, vt veteres, præsertim vero Hippocrates, in chirurgica medicina omnium quotquot fuerunt, atq. erunt, maxime excelluerunt, vtpote quam a primis annis exercere inchoantes perfecte assequebantur, haud aliter ipsorum de eadem scripta tamquam oracula apud sapientes habentur, quæ tamen propter breuitatem priscis familiarem a paucissimis intelligerentur, nisi caliginem pene omnem Galeni declarationes discussissent. Vtinam, quæ in libros de vlceribus, & de capitis vulneribus composuit, aliquando humano generi restituantur: procul dubio vita, quæ ob antiquorum præceptorum ignorationem plerumque periclitatur, quotidie plurimis conseruaretur. De remedijs paratu facilibus liber non est quidem spernendus, eo quòd, præter remediorum copiam, & facilitatem, præcepta quoq. non inutilia ad artem spectantia complectitur. Multa sunt præterea volumina separatim Galeno adscripta, quorum nonnulla lectu indigna non sunt, alia vero aut ex Arabicis translata, aut ipsi falsò attributa. etenim viuente ipso Galeno non defuerunt qui lucri gratia varios sub illius nomine medicinæ libros & in Græcia, & Roma in lucem emitterent: id vitium Arabiam quoq. tunc magnopere tentauit, quando Almansores reges ex toto orbe pro locupletanda bibliotheca ad ipsos conuehenda omnium Excellentium auctorum scripta curarunt. De oculis, & de renum affectibus tractationes eiusmodi sunt, vt, tametsi aliqua Galeni dogmatibus repugnantia habeant, nihilominus multis simul bonis abundent: quare medici eas non negligant vehementer hortor. De historia Philosophica meam

sen-

sententiam in hac editione ante illam concessi ponendam. De alijs autem spurijs nihil mihi dicendum duxi, quòd ante singulos libros doctissimorum virorum censuræ habeantur, quorum auctoritati fidem præstans vel legere, vel omittere pro libito vnusquisq. vestrum poterit, modo genuina scripta non postponantur, & quæ in spurijs leguntur, eatenus æstimentur, quatenus alibi vere a Galeno confirmata inueniuntur. De fragmentorum nuper Typographi de medicina bene merendi studio addita parua classe id primum dicam, in librorum possessione idem contingere, atq. in statuarum antiquarum quæstu. Nam, vt, quicunq. earum amore tenentur, fragmenta excellentium sculptorum vndequaq. vestigant, atque inuenta colunt, & magni faciunt, tamquam ex illis tum artificis ingenium cognoscant, tum quandoque integra signa construant: haud aliter scientiarum amatores fragmenta præclarorum auctorum magni facere debent, quòd ex ipsis sæpe multa bona colligantur, simulq. spes conseruetur, interdum fieri posse, vt integra volumina aut recuperentur, aut doctorum hominum industria ad aliquam vtilem formam redigantur. Quis nescit, fragmenta illa de substantia facultatum naturalium, de dogmatibus Hippocratis, commentariorum in Platonis Timæum Galeni facundiam, atque doctrinam referre, necnon pluribus locis intelligendis non mediocrem lucem afferre? Pari pacto fragmentum commentarij in secundum Epidem. Hippocratis nobis ab Augustino Gadaldino medico numquam satis laudato, deque medicina præclarissime merito communicatum, qualia essent ea abunde declarat, cum ex paucis verbis vix credi possit quanta doctrina hauriatur. Commentarij etiam in librum Hippocratis de alimento nunc primum Ioannis Baptistæ Rasarij viri doctissimi & de re medica optime meriti benignitate excusi, licet maiori ex parte mutilati, quantopere sint omnibus tam Philosophiæ, quàm Medicinæ studiosis collaturi, res ipsa in dies magis docebit. ego sane eos percurrens vix a lacrymis abstinui, dum, eruditionem, grauemq. de re medica speculationes ibidem contentas diligenter considerans, quam, & qualem tam horum, quàm aliorum Galeni monumentorum iacturam ars fecisset nostra, cogitabam. Porro, quæ ex Raze, Raby Moyse, cæterisq. scriptoribus collecta in eadem classe traduntur Galeni fragmenta, licet ex ijs nonnulla barbarorum lingua quodam pacto videantur conspurcata: attamen haudquaquam abijcienda iudico; quemadmodum nemo adamantem, vel smaragdum alioquin pretiosos minus æstimauerit, si plumbo, aut terra colligati sibi offerantur. Habuerunt Arabes multo tempore bibliothecas præclarissimis variorum auctorum scriptis instructissimas, quorum copia viris doctissimis, quibus olim ea natio abundauit, facta, ij. post meliores ex ipsis sententias sua lingua in proprias commentationes retulerunt, quæ sententiæ aliena quidem, & incompta lingua, sed integræ in nostram translatæ haud sperni debent, quando præsertim vtilitatem aliquam præbent, ac ex libris nunc desideratis eas esse acceptas constat. Iam intelligitis, Iuuenes studiosissimi, quod sit nostrum de omnibus Galeni nunc extantibus scriptis iudicium. in quibus cum fructu & iucunditate euoluendis tria vos spectare, necesse est: vnum, ne statuatis, Galenum numquam falli, aut deteriora alijs probatis auctoribus interdum non dicere: quod enim ipse de Archigene medico maximo scripsit,

psit,

psit, atque antea ab Aristotele memoriæ proditum erat, ἀδύνατον ἐστὶ, ἄνθρωπον ὄντα μὴ διαμαρτάνειν ἐν τοῖς πολλοῖς, cur etiam de ipso dici non potest? quare mirari soleo nonnullos, qui, quasi Galenus falli non potuerit, omnia illius dicta pro oraculis citant, nec quidquam verum putant, nisi a Galeno proditum reperiatur. Alterum est, ne deterreamini, quotiescumq. ipsum sibi contraria alicubi scribere animaduertetis, nam, qui varijs temporibus, atque varias ob occasiones tot scripsit, nisi Deus aliquis sit, in aliquibus sibi nonnumquam contrariari necesse est; atq. tunc si quæ sit vera & potior illius sententia explorare libet, prius expensis varijs & antiquis contextibus dogmata eius vobis sunt consideranda, tum quæ minus ijs refragatur, quæq. pluribus in locis legitur, eam pro certiori, & germana habere semper debetis, eo magis, quando aliqua subest contextuum deprauationis suspicio. Exemplum hoc vobis esto, Galenum plerisq. in locis dixisse sine signis plenitudinis alicuius, numquam decere mitti sanguinem. octauo autem methodi cap. iiij. scripsisse, etiamsi nulla adsint plenitudinis signa, quandoq. mittendum esse sanguinem: quæ posterior sententia quòd rarius ab ipso prolata inueniatur, minus Galenica censeri debet, eo maxime, quòd Aetius, qui in caput lxviij. libri quinti omnia verba illius capitis octaui methodi transtulit, loco vocis Galeni ἀπεῖν, habet παρεῖν: cui etiam adstipulantur antiquus interpres, & abbreuiator methodi Constantinus Africanus, apud quos legitur, mittendum esse sanguinem, si adsint signa plenitudinis: quasi in contextu Galeni, quem habuerũt, eadem, quæ hodie apud Aetium, verba legerentur. Tertium est, ad comparandam perfecte artem, methodosq. nobis a Galeno relictas, necnon ad poßidenda eius dogmata necessario requiri, vt non vno sistatur in loco, sed cuncta, vbi de eadem re loquitur, diligenter euoluantur, omnibusq. simul collatis tandem perfectæ sententiæ statuantur. sæpe namque obseruatur, eum in aliqua re tractanda vna in parte quadam omittere, aut dubia facere, quæ alibi & manifestiora, & exactiora tradit. Quod reliquum est de illius elocutione id solum ad memoriam vobis reuocabo, sæpenumero a me sermonem habitum contra eos, qui Græcæ & forsan Latinæ linguæ ignari Galenum difficilem esse auctorem prædicant; quandoquidem, si in nullo scriptore dictionis σαφήνεια ab Aristotele adeo commendata conspicitur, certe in omnibus Galeni commentarijs valde elucescit: vt nemo se Galeni doctrinam percepturum diffidere debeat, modo sedulitas, industria, ac in ijs, quæ nos nouimus, obseruandis perseuerantia sibi non desint: præsertim quando in hac postrema editione a Typographo magnis expensis, & incredibili diligentia curatum est, vt omnia Galeni volumina non solum accuratissime recognita, multis in locis emendata, varijsq. in margine adnotationibus illustrata, verum etiam tractationibus vtilissimis atque pulcherrimis non antea in lucem emissis ditata in gratiam, commodumq. vestrum elegantissime cuderentur. Valete.

IOANNES BAPTISTA MONTANVS
PHYSICVS VERONENSIS
LVCAE ANTONIO IVNTAE S.

Lacet mirum in modum splẽdidissime Luca Antoni consilium tuum, quod occœpisti, omnia Galeni opera rursus excudendi, verumq; illis ordinem statuendi, non antea ab aliquo multorum sęculorum homine traditum, qui integræ arti docendæ, vel ediscendæ facillimus, seruandæq; memorię commodissimus iudicetur. Præterquam.n.ꝙ id ab eruditissimo quoq; summe desiderari, flagitariq; video, obstructur interim os deprauatæ medicorum turbæ, qui calumniandi Galenum non aliunde magis occasionem captant, q̃ ꝙ in differendo vastus, immensus, confususq; videatur, nullamq; artem ab eo recte doceri posse, in quo nullus ordo doctrinæ appareat. Instituto.n. ordine, quẽ deliberas, constabit ilico ne aliud quidem Auicennam ipsum, reliquosq; Arabas omnes concepisse: poteruntq; contumaces, contentiosiq; illi homines tandem respicere, recognoscereq; omnium theorematum ordinem, quotcunq; in medica facultate considerantur, à Galeno, tanq̃ à fonte, emanare. Quod tu tamẽ à me postea requiris, eum tibi ordinem instituí, id ego haud ita facile præstare possum: multa.n. sunt, quæ me ab huiusmodi prouincia deterrẽt: nam tantus librorum numerus, tãq; varia materia est, vt singuli recenseri, atq; in certas classes vix redigi queãt: præsertim cum eorum non nulli sint penè (vt ita loquar) ἀσύστατοι, qui, cum ad medicinam parum, aut nihil attineant, sed ad dialecticam potius, aut philosophiam, vel similem quampiam scientiam, certam in hac facultate sedem nullibi admittent: sunt & alij, in quibus ex tota arte quidpiam in vnum velutí compendiũ colligitur, vt nulli parti recte accommodari possint, qui totius imaginem referunt. Quòd si me ita tim illi ordini addixerim, quem ipse Galenus, vel in fine artis paruæ, vel in libello ad id priuatim dicato conscripsit, adhuc longe magis implicabor, cuius implicationis ratio à me inferius declarabitur. Neq; ad tot difficultates parum momenti afferunt peruersi horum temporum mores: vbi.n. maiores nostri aliquid quotidie excogitabant, in mediumq; afferebant, quod artem augeret, ornaret, explicaret, nunc scriptores isti, qui passim, & vbiq; scaturiunt, nihil aliud edunt, q̃ meras cum viuentium, tum mortuorum calumnias, tanto detrahendi ardore, vt facile deprehendantur, ob id tantum scribendi studio detineri, quo gloriam sibi ex alieno comparent opprobrio. Audis Luca Antoni, quæ me rõnes hactenus suspenderint, ancipitemq; reddiderint. Videris tu tamen totam in me spem huius noui ordinis collocasse, quererisq; magnam hanc prouinciam tuam mea solum cunctatione remorari, te à plurimis eruditis viris iamdudum frustratum esse, qui se id munus præstituros polliciti, ad hunc vsq; diem distulerunt: cogis ergo me in hoc certamen descendere, & obtrectatorum iudicio subijci. Parum profecto grati animi erga virũ de me optime meritũ fuerim, nimisq; in re magna audenda meticulosus, si qua causa detineri possum, quin amico tam anxie petenti satisfaciam, & publicę vtilitati propterea desim, quia difficile sit adesse: conabor igitur reddere, si non quæ, vel tu expoicis, vel ego desiderauerim, saltem quæcunq; potero, vt simul & ingrati, & timidi nomen effugiam. Quòd si contigerit, vt à dictis meis sumpta occasione eruditus aliquis, vel contradicendi studio, vel veritatis amore accensus, alium ipse meliorem ordinem tradat, erit is mihi saltem laboris mei fructus nõ iniucundus, vbi cognouero me auctore studia inquirendi excitata, verumq; tandem ordinem disputando compertum esse. Quoniam igitur in re non oĩbus exposita, & q̃ in se multas habet difficultates, iudiciorum diuersitatem non defuturam intelligo, ac ꝓpterea plurimos contra me exorituros, qui seriem aliter disponendã opinentur, placuit prius, q̃ librorum ordinem in censum certasq; classes redigerem, ex ipsiusmet Galeni medullis, placitisq; priuatis viã, rõnemq; explicare, qua is ordo à me institutus niteretur. Hinc igitur sumpto initio dicimus, Artem, vel nouam constitui, vel constitutam doceri: constituitur resolutione, quæ fit à notione finis: constituta docetur, vel componendo, q̃ per resolutionem inuenta sunt, vel proposita definitione ꝑ multiplicem eius sectionem, ꝓgrediendo. Docet quidem, & qui constituit: cur.n. non doceat, qui, quomodo ars inueniatur, ostendit? altior tamen est ille doctrinæ modus, quiq; à felici aliquo ingenio, & ab ineunte ætate in disciplinis exercitato legitime intelligatur: propterea omnes antiqui philosophi, ac medici, Aristotelesq; ꝑcipue, qui præ cæteris in docendo, ordinem maxime affectasse vr̃, ab eo docendi gñe abstinuere. Galenus aũt, cum ad suam vsq; ætatẽ medicinæ artem incertam, maleq; sibi constantem conspicaretur, facturũ se operæpretium iudicauit, si à notione finis singula quæq; vsq; ad elementa resoluendo, artis inuentionem certissime demonstraret: atq; ita totam quidẽ artem in libro de constitutione medicinæ breuissime inuentam tradidit: eius verò partes, tum q̃ ad seruandam sanitatem, tum q̃ ad morbos tollendos attinent, in libris περὶ ὑγιεινῶν, & in Therapeutica methodo explicuit. Neq; tamen à me intelligi velim Platonem, Aristotelem, & reliquos antiquos in aliquo problemate declarando resolutoriũ ordinem minime recepisse: tantũ affir

mo

mo'neminem eorum totam quampiam disciplinam docendam proposuisse, vt à notione finis per
resolutionem, pcederent, immò contra à principijs exordiendo, ad vltima, q̃ primo conceperat, do-
ctrinæ terminum statuunt: q quidem ordo quantũ dignitate à resolutorio derelinquitur, tanto do-
cendi copia, & facilitate reliquis præstat: quemadmodum diffinitiuus ijs, q̃ discũtur, tenaci memo
ria firmandis omnium commodissimus est. Cum verò Galenus totam artem alibi diffinitiuo ordi
ne, alibi resolutorio tradiderit, sitq; in vtroq; loco speculatio potius Isagogica, q̃ exactæ discipli-
næ, videbatur tanto medico dignum, vt alicubi hanc ipsam artem integram, membratimq; distin-
ctam, ac demõstratã nobis relinqueret: quod cum nullibi seorsum fecerit (omnes enim libros suos,
sicut ipse testatur, vel amicorum, vel sui ipsius memoriæ exercitationisq; gratia cõscripsit, nihil vl-
tra in singulis quærens, nisi vt causæ satisfaceret, qua ad scribendum compellebatur) decreuit, qđ
priuatim in aliquo non tradiderat, id ex omnibus simul cõficere: ac propterea de ordine librorum
suorum compendiolum edidit, & in fine paruæ artis ostendit, qua serie eosdẽ libros legi oporteret:
vbi manifestissime apparet compositiuum ordinem cogitasse, tanq̃ ad exquisitam disciplinã tra-
dendam omnium commodissimum. Atq; hac ego occasione Auicẽnam commotum crediderim,
virum inter Arabas oẽs acerrimi ingenij, vt omnia Galeni in medica arte monumenta sparsim in
varijs libris disseminata, in vnum veluti corpus redigeret, eodemq; compositiuo ordine opus illud
suum canonum appellatum, quinq; magnis libris distinctum compilaret: cui si vltimam manum
imposuisset (neq;.n. imposuit morte præuentus) fœlicioriq; lingua pro rei dignitate elocutus esset,
haberemus fortasse, quem non Galeni tantũ interpretẽ, sed exornatorem quoq; vocitaremus. Ve-
rũ, dum ille multa hinc inde dispersa in certas, propriasq; sedes colligit, & seriatim disponit, ordini
tantũ intentus, diligentiori rerũ consideratione tantisper omissa, donec iã disposita recenseret, non
potuit q̃dam ẽt simul parum idonea non congerere, & ordinem in non nullis confundere: cui pro-
pterea non debemus, sicuti passim fieri video, tanta iracundia succensere: quin potius, vbi peccaue
rit, benigne emendandus est, in reliquis summa laude celebrãdus: nam ei proculdubio in hac facul
tate plus vita debet, q̃ alij nemini, qui post Galenum profecerit. Vtrũ verò & ipse Auicenna com
positiuum ordinem, illum inquam, q à resolutorio proficiscitur, exquisite seruauerit, an inceperit
quidem, in non paucis verò declinauerit, non est hic discutiendi locus. Illius potius rõ reddẽda est,
quod à multis animaduertendum auguror, cur ego eundẽ omnino ordinem non seruauerim, quẽ
Galenus ipse tradiderit: absurdum.n. videtur aliter alicuius libros disponere, q̃ ipse disponendos
statuerit. Nouerint igitur, quibus id curæ est, me istud quoq; quam maxime quæsiuisse, totisq; vi-
ribus enixum esse, vt minime à Galeni ordine discederem, illudq; fidelissime effectum, vbicunq;
apte fieri potuit: verũ multis in locis ambiguitas non leuis suboriebatur, cũ Galenus sibi ipsi dissi-
dere videret, aliter alibi non nullos libros disponẽti, vt facile patet ijs, qui libellũ de ordine librorũ
suorum plegerint, & quod in calce paruæ artis adijcitur: præterea talis non nunq̃ occurrit ordo, q
videatur Galenico ordini, & consilio contradicere: vt quandoq; suspicari coactus fuerim, vel illos
codices per quã mendosos haberi, vel Galeno tanq̃ catalogum describẽti magis cordi fuisse libro-
rum suorum numerũ recensere, & veluti in actus referre, q̃ via, rationeq;, tam sibi recte intellecta,
seriem contexere, qua libros suos legi oporteret: est etiam vitio, negligentiaq; temporum liber ille
adeo mutilatus, vt nec, si maxime velis, Galeni ordinem assequi possis. His ego rõnibus persuasus
cæteris cõsilijs illud præstare iudicaui, si me ad Galeni ipsius methodum tanq̃ certiorem, stabilio-
remq; verterem, quam præcipue in libro de constitutione artis ostendit, in cuius fundamẽtis nixus
tutissime ædificarem: & ad eam regulam singula quæq; metirer, ita rẽ à principio auspicatus. Qui
medicinæ artem via, & rõne sint inuenturi, id primo profecto intelligent, vt cõsilio suo corpus hu
manum quam maxime sanũ conseruent: vbi verò sanitas euentu aliquo, vel adhuc in recessu sit, vel
iam exacte recesserit, eodem consilio prouideãt, vt, & quod futurum incommodi est, omni id cona
tu arceãt: factum verò, amoliãtur, & corrigãt: constat aũt nihil horum consulto fieri posse, nisi no-
scamus, & quibus rebus sanitas, dum integra est, cõseruari debeat: &, dum abit, abiuerit'ue, reuoce
tur, aut reparetur. At fieri omnino nequit, vt res, quę id facere possint, vel inueniamus, vel inuentas
congrue metiamur, nisi corporis humani naturam exactissime cognouerimus: tunc aũt exactissi-
me cognoscemus, cum, ex quibus, & quo'nam pacto constetur, quot, quales'ue habeat partes, facul
tates, functionesq; distincte didicerimus. Porrò, cum sciamus corpus humanũ à qualitatibus pri-
mis alterari, generari, & corrumpi, idem quoq; scimus ex primis elementis omnium generabilium
substantiarum cõibus confectum esse. Ergo artem medicinæ componendo ab his primis, sicut &
prima sunt, auspicari oportet. Primo igitur propositus nobis liber est De elementis: quæ vbi per
qualitatum alterationem commista fuerint, statim inde pro certis alterationũ gradibus certæ emer
gunt temperaturæ: congrue igitur subsequẽtur libri De temperaturis. Quoniam verò peractis ho
minum tẽperamentis proximi sunt humores (illa.n. confestim, vel sanguinis, vel alterius bilis, vel
pituitæ dñium, vel æqualitas oĩum subsequitur) proinde commode libros substituimus, qui de hu-
moribus potissime pertractant: nullos aũt tales ex ijs, quæ Galeni extant, deprehendimus præter
cõmentarios in Hippocratem De natura humana, & libellũ q inscribitur De melancholia: q̃uis.n.
in libro De natura humana videatur propositũ de elementis agere, nihil tñ ibi magis, q̃ humores,
consi-

consideranť,quos Hippocratis corporis humani,pxima elementa esse voluit.Cũ verò in hoc libro
tres parui libelli & ante Galeni ætatem complicari,conscribiq; cõsueuerint, primus De natura hu
mana:secundus sine titulo quidem,sed qui ad therapeuticen attineat:tertius De victu sanorũ:sintq;
ij libelli subiecto longe dissimiles,quos neq; autor,vt Galenus ipse testatur,neq; posteriorum iudi
cium,sed auaritia coniunxit,alioqui longo interuallo separandos:Ego malui rei naturam,q̃ puer-
sam consuetudinem,imitari,ne à me propositus ordo cõfunderetur. Primum igitur librum De na
tura humana in hac sede statuendum iudicauimus : reliquos duos suo quemq; loco inferius dispo-
nemus. Commistis elementis, peractis temperaturis, & humorum æqualitate,vel excessu,statim
emergunt temperamentorum gradus,structuræ modus,bona,vel mala habitudo : substituanť igiť
libelli,De optima corporis structura,De bona habitudine:& ita didicerimus, ex quibus primo, &
quo´nam pacto corpus humanũ cõflatum sit,quod primo nobis fuerat propositum. Q̃m verò idẽ
corpus partes habet,quot,quales´ue sint illæ,pquiri oportet. At q̃dam earũ similares sunt, vt ossa,
nerui,venæ,quædam instr̃ales,vt pes,manus,caput:instrumentales aũt,cum ex similaribus constẽt
cognosci nequeunt,nisi similares præcognoscantur,ergo similarium partium cõsideratio (nam &
minus compositæ sunt)seriatim substituetur.Primus itaq; liber erit De ossibus ad introducendos,
secundus De neruorum sectione,tertius De venarum,arteriarumq; dissectione.cui materiæ,ppin-
quitate subnectetur quæstio contra Erasistratum,An sanguis in arterijs contineatur:deinde à simi
laribus ad dissimilaria quoq; accedendo,pxime sequetur liber De aggressibus anatomicis:cui sug
geretur De vteri sectione libellus,& alius De instrumento odoratus.Omnium itaq;'membrorum
substantia,& situ consideratis superest,vt vsus quoq; declaretur:deinde singulorum actiones, quæ
ad illum vsum diriguntť:quibus facultates necessario copulantur.Ergo tria hæc ita disponentur,vt
primo De vsu partium,secundo De facultatibus animæ,tertio De functionibus ptractetur:atq; ita
libri seriatim procedent,De vsu partium libri xvij,De vsu respirationis : cui continuitate materiæ
subnectetur,De causis respirationis,De vsu pulsuum,De substantia facultatum aiæ,De Dogma-
tibus Hippocratis,& Platonis,De facultatibus naturalibus,De motibus musculorũ, De motu'tho
racis,& pulmonis:quibus vltimo addetur,Quòd animi mores corporis structurã sequanť. Quã-
uis aũt speculatio De semine,& De fœtuum formatione,tanq̃ de simplicibus , p̃cedere debuisset,
nihilo minus vr̃ hic ordo docendi commodior,si cognita prius membrorum natura, quæ ad gene-
randum,excernendumq; semen sunt necessaria,& quæ fœtum suscipere,formareq; possint, dein-
de ad seminis fœtuumq; tractatum progrederemur:substituentur'igitur libri De semine , De fœ-
tuum formatione,An oẽs animalis partes fiant simul , An animal sit in vtero. Cæterùm corporis
humani natura exquisite cognita,reliquum nobis est,qui medicinæ artem constituimus,viam, rõ-
nemq; indagare,qua idem in sanitate seruemus:at hoc ipsum integre expletur in sex libris,qui,De
tuenda sanitate inscribuntur. Quia tñ ibi corpora alterari docentur ob varias aeris qualitates,ci-
bum & potum,somnum & vigilias,inanitionem & repletionem,motum & quietem,& ob animi
affectus:atq; de motu quidem & quiete,somno & vigilia,inanitione & repletione in eodem libro
satis copiose explicatur:de aere aũt,cibo & potu,& animi affectibus exẽpli potius gratia,q̃ ex,ppo
sito agitur: ideo ne ad conseruandæ sanitatis artẽ,materiæ,qua id efficitur,rudes accedamus, in hoc
quoq; genere ita aciem instruximus,vt præcederet liber Hippo.De locis,aere,& aqua,quem Ga-
lenus De habitationibus,aquis,temporibus,& regionibus inscribi maluit : sperauiq; hactenus me
tibi super eo diuina Galeni commentaria traditurum , sed ab amico id pollicente frustratus sum :
deinde reliqui De alimentis,De cibis boni,& mali succi,Commentaria in librum Polybi de victu
sanorum,De ptisana,De attenuãte victu,De exercitio paruæ pilæ,De vitijs animi, & eorum reme
dijs,De consuetudine liber ambiguus.Quibus tanq̃ sacris initiati tandem ad diuinam illam tuen-
dæ sanitatis Methodum accedemus:cui subnectemus quæstionem,Ars tuendæ sanitatis ad medi-
cum ne attineat,an ad gymnasticum:quibus oĩbus recte perspectis compotes erimus non tuendæ
tm̃ sanitatis,sed ẽt præseruandæ,si qñ forte labi incipiat.Postremum erat,vt formulã inueniremus,
qua sanitatem iam deperditam reuocare possemus. Est aũt deperdita sanitas cũ corporis functio-
nes vitio aliquo intrinseco impediuntur:is affectus ægritudo appellatur:functionis læsio,sympto-
ma vel accidens. Vtrunq; q̃ fieri potest exactissime est pernoscendum,si modo rectam medicatio-
nem intendimus:pernoscemus,si causas eorum oẽs didicerimus.Cum verò cognitio nostra à sensi-
bus oriatur,non possumus nisi signis quibusdam apparentibus ad illas causas penetrare : signa aũt
cum indicare rẽ possint,vel p̃teritam,vel pñtem,vel futurã:quæ pñtem,& futuram indicant, medi
ci maxime inquirunt,illaq; diagnostica,hæc prognostica græce appellant. At q̃ plurimis antiquo-
rum ægritudines penè innumerabiles visæ sunt,& propterea memoratu difficillimæ, Galenus rei
substantiam subtilissime diuidendo,numerum,non omnium tm̃ ægritudinum , sed symptomatũ
quoq; sub certam methodum, & rõnis regulam duxit, qua vel mediocre ingeniũ discurrendo fa-
cile intelligeret,neq; plura esse posse,neq; pauciora:hic igitur.Sex illos diuinos libros,tanq̃ antesi-
gnanos,seriatim ponendos censui,quorum primi de differentijs,& causis morborum agũt, postre-
mi symptomatum simili modo differentias,& causas ostendunt : q̃uis.n.in curationibus per signa
ad ægritudinum notitiam perducamur, & hoc itinere signa morbis præcedant,ordo tamen doctri
næ postu-

næ postulat, vt prius morborum numerum, substantiamq; noscamus: deinde ad signa differentias eorum, motionesq; declarantia progrediamur. Subnectentur deinde libri De differentijs febriũ, De inæquali tẽperatura, De tabe, De comate, De tremore, cõuulsione, saltu, & rigore, De difficultate anhelitus, De plenitudine, De tumoribus præter naturam, De tẽporibus, quæ in morbo sunt, De totius morbi temporibus, De typo, Aduersus eos, qui de typo scripserunt, vel de periodis, De causis procatarcticis, De causis coniunctis, si haberi potest, hactenus.n. desideratur. His ego Commentaria in primum, tertium, & sextum librum epidemiarum subnectenda iudicaui, maxima.n. eius commentationis pars dimissa curatione circa ægritudinum, symptomatumq; historias, & causas occupatur. Sequitur ex ordine paulo ante proposito consideratio de signis, quorum inueniendorum methodus pulcherrima traditur in sex libris De locis affectis: iure igitur ꝓxime subnectentur: deinde seriatim quæcunq; ad signa, tam diagnostica, q̃ prognostica attinere videntur: vtraq;.n. in singulis voluminibus ita permista sunt, vt haud facile separari queant: sequentur igitur primo liber De pulsibus ad introducendos: deinde libri, De pulsuum differentijs, De dignotione, De causis, De prænotione: singulæq; harum speculationum quatuor priuatis libris explicantur, vnde sedecim omnes efficiuntur: deinde liber De vrinis, qui licet Galeni non sit, haud importune tamen sub hoc ordine statuitur: postea libri De crisi: quibus materiæ cõgruitate, alij de diebus criticis supponentur: tum Commentaria in libros Hippocratis De prędictione, & Alia in libros eiusdem De prænotione: vltimo libelli duo, alter De præuisione, quæ fit in somnis, alter De prænotione inscriptus. Superest postrema, quæ in arte medica pars maxima habetur, facultas, inquam, curandarum ægritudinum. Vtitur hæc tribus potissimum instrumentis, Diæta, pharmacia, Chirurgia. Modi oẽs, quibus recte ijs tribus vtamur instrumentis, in Therapeuticis libris doctissime, diffusissimeq; explicantur. Trium igitur instrũorum notitia nobis prius comparanda est, anteq̃ ad vtẽdi modum accedamus. Ac De diæta quidem (dico quo ad eius materiam) copiosissime disputatum est in his omnibus libris, qui ad tuendam sanitatem attinent: vsus verò eiusdem morbis accommodatus in Therapeuticis explicabitur. Spectant ẽt ad Therapeuticos libros Commentaria in Hippocratis de diæta in morbis acutis, cum ibi vtendi methodus, & curationes tradantur. Circa pharmaciã occurrunt primo libri xj. aurei De simplici medicina: quorũ quinq; priores non nulli hinc separandos putarunt, & libris de Temperaturis proxime subnectendos: ego tñ nolui corpus ita ab ipso autore compositum membratim discerpere, cum ꝑsertim, quæ ibi considerantur, huic loco nõ temere accommodari possint. His rite supponetur libellus De facultate purgantium medicinarũ. Postea reliqua volumina, in quibus cõposita ex simplicibus medicamenta explicantur, seriatim substituentur, De theriaca ad Pisonem, De theriaca ad Pamphilianum, De antidotis: quibus satius est duos magnos libros subnectere, alterum De compositione medicinarum fm loca, alterum De cõpositione medicinarum fm genera: licet.n. in vtroq; multa tradantur, quæ ad Therapeuticam spectare videantur: potissima tñ eorum pars in recensendis, æstimandisq; compositis medicamentis occupatur. Circa chirurgiam nihil extat aliud præter libellum De hirudinibus, reuulsione, & cucurbitulis, & tres De venæ sectione libri, primus contra Erasistratum, secundus contra Erasistratęos Romæ degentes, tertius qui inscribitur Methodus De venæ sectione, qui posset etiam inter therapeuticos numerari: nam, quæ in chirurgia ad curandi artem, & therapeuticam methodũ attinent, inferius locabuntur. His omnibus recte cognitis vnum iam ad integram totius artis peritiam supererat: vbi.n. corporis humani naturam exacte nouerimus, quibusq; rebus seruatur, aut lædit̃; curq;, & quot modis in contrariam sanitati dispositionem labatur, quibusq; notis singula quæq; nocumenta, non præsentia tm̃, sed futura quoq; deprehenduntur, quæ deniq;, qualiaq; sint instr̃a, quibus sanitatem, vel seruare, vel reparare possimus, profecto id vnum reliquum erit, vt viam, rationemq; inueniamus, qua paratis instrumentis, vbi opus fuerit, prudentissime, & commodissime vtamur: eam autem Galenus in quatuordecim libris Methodi therapeuticæ, non tantùm copiosissime explicuit, sed etiam primus excogitauit: vt prorsus sit admirãdum eundem hominẽ simul, & artem inuenisse, & absolutissimam reliquisse. Methodum hanc magnam parua sequetur ad Glauconem inscripta, in qua per compendia traduntur, quæcunq; in maiori sunt demonstrata: postea libellus inscriptus Quos, & q̃n purgare oporteat, deinde Commentaria in libros Hippoc. de rõne victus in morbis acutis, quibus subnectemus duos De remedijs facile parãdis tractatus: quorum alter sine inscriptione, & principio, cũ ad Galeni doctrinam, phrasimq; loquendi proximè accedat, pro legitimo recipi põt: alter, qui ad Solonem inscribitur, me iudice spurius est: cum in eo tñ q̃plurima lectione digna obseruent̃, non reijciendum putaui: his subiungitur Consiliũ pro puero epileptico, & alius libellus De incãtatione, & amuletis. Sunt alij duo libri apud Græcos, q Galeno adscribunt̃, alter De oculis, alter De renum affectibus: in quorũ vtroq; non ea tm̃, quę ad curationẽ attinent: sed ẽt quæcunque considerari in sua cuiusq; materia solent, diffuse explicant̃: horum ego neutrum Galeni esse puto: &, q̃uis librũ De curatione oculorũ à se scriptum quartodecimo therapeuticæ methodi Galenus affirmet, non is tñ ordo doctrinæ, aut ea dicendi phrasis in hoc ipso, qui extat, agnoscit̃, vt ꝓpterea sit'ne Galeni, aliqua mihi suspicio suboriatur: vtrosq; tñ reliquis proxime positis subnectendos iudicaui, cũ inde nihilo peior doctrina futura sit. His subiungi põt tertius

liber

liber De natura humana, cuius supra mētionē fecimus. Supersunt tres alij tractatus therapeutici ad chirurgicam partē attinentes, quorum Vnus κατ' ἰητρεῖον inscriptus pro introducendis est, vt Galenus affirmat, Secundus de fracturis, Tertius de articulis: omnes cū copiosissimis vtilissimisq; Galeni commentationibus. Atq; hic iam librorum omnium Galeni, qui hoc æuo in medica arte extant, præter Isagogicos finis statuendus esset, nisi Aphorismi superessent: qui cum non nullis placere videam, vt potius inter Isagogicos connumerentur, quòd illi rudia tyronum ingenia suis breuissime collectis sententiis præparare, & tanquam dedolare possint: ego contra opinor Tyronum animos, tam concisis, tam alte petitis, tamq; intellectu difficilibus monumentis, vel frustrari, vel desperare, vel confundi. Frustrantur, qui profatorum causas ignorantes, dictata, tanq̄ picæ, ediscunt: desperāt, qui in causis indagandis, ob tyrocinium deficiunt: confunduntur, qui pertinaciter scrutantur, quod ob ruditatem assequi nequeunt: vix enim aliquem inueniri posse arbitror, tam diuini ingenij tamq; alię indolis adolescentem, qui adhuc in primo medicæ artis limine constitutus assequatur ea, quæ intimis penetralibus longa demonstratione conclusa sunt. Licetq; Galenus in commento causas earum sententiarum plerunq; assignet, id tamen concise admodum facit, semperq; ad alios libros lectorem mittit, vbi priuatim res, de qua ambigitur, demonstratur: vt necesse sit eos libros prælegisse, qui Hippocratis, Galeniq; mentem recte assequi voluerit. At, qui prius præmisso ordine libros Galeni perlegerit, omnia deinceps in Aphorismis tradita facile intelliget, & intellecta facillime edi scet, summaq; voluptate, quæ alibi immenso labore didicerit, vno intuitu memoria recolet, & tanquam abeuntia reuocabit. Ergo aphorismi postrema acie, tanquàm triarij milites locabūtur. Quibus vltimo loco addetur disputatio contra Lycū, Quòd nihil delinquitur ab Hippocrate in Aphorismo, cuius initium, Qui crescunt. Sunt verò, & alij quidā libri partim ex Arabia, partim ex Græcia delati non Spurij tantum, sed etiam magna ex parte superuacui: quoniam in eis vel nihil tractatur, quod ad artem medicam spectet: vel, si tractatur, totum illud à legitimis libris decerptum est, vt ibi frustra repetatur, quod alibi copiose explicatum meminimus: ne tamen & illos (varij enim gustus hoīnum sunt) omissos aliqui conquerantur, voluimus eos omnes separatim in vnū corpus colligere, vt scirent, qui id curæ haberent, & facile inuenire, quod quærerent, & inuentum simul cognoscere non esse inter Galeni monimenta connumerandū. Eo igitur ordine, qui inde haberi potest, ita statuentur, De historia philosophorum, Mathematica, De partibus artis medicinę, De dynamidiis (credo περὶ τῶν δυνάμεων inscribi oportere) De spermate liber vnus, De natura, & ordine cuiusq; corporis, Anatomia parua, De compagine membrorum, De voce, & anhelitu, De iuuamentis membrorum, De motibus liquidis, De dissolutione continua, De bonitate aquæ, De vinis, De simplicibus medicinis ad Paternianum, De viribus Centaureæ, De catharticis, De mulierum morbis, Liber secretorum, De experimentis, Curatio melancholiæ Aetij ex Ruso, De curatione Ictericiæ, De curatione lapidis. Neque hic ego necessario puto rationem reddendam esse, cur statim in principio totius operis Isagogicos libros extra ordinem Methodi collocauerim, haud enim ab re fit, vt in magna arte præcedant quædam, veluti præludia, &, vt Græci loquuntur, progymnasmata, in quibus primo Tyrones exerceantur, ne, si ad altiora documenta omnino rudes accesserint, ingenij calor elidatur, ac, tanquàm nimio alimento, suffocentur. Eos tamen Isagogicos tantum libros reliquis omnibus prępostuimus, qui ad totā artem introducunt: sicut, qui ad solā partā attinent, primos in ea parte statuimus: veluti in anatomicis libellis, de ossibus, de neruis, arteriarumq; sectione prima sede locauimus: in materia de pulsibus introductorium prætulimus, cuius commentationes in tertio de causis pulsuum explicantur. Cum enim introductorij libri (vt Galenus affirmat) adolescentibus propterea scribantur, vt dimissa altiori speculatione tantisper empirice exerceantur, donec exercitatis dubitationes suboriantur, atque inde ad causas indagandas excitentur, præstabat, opinor, medicis futuris Isagogica, quæ ad totam artem spectant, proponenda, qualis maxime Ars parua est: vbi verò iam ad partes artis difficiliores accessissent, in iis quoq; partibus Isagogica præferre, in quibus simili modo exerceri possint: docetq; id maxime Galenus in Anatomicis, vbi prius adolescentes in ossium sectione exercendos admonet, deinde ad secretiora eius partis penetralia proficisci. Illud quoque aduertendum, me inter Isagogica quædam connumerasse, quæ nihil quidem ad artem spectant, sunt tamen scitu non inutilia: cum alioqui commodiorem locum non haberem, vbi illa inculcarem, quæ nullo pacto præteriri debebant. Sunt præterea, quæ Galeni quidem non esse scimus, sicut liber est, qui Introductio ad medicinam inscribitur: ea tamen rei commoditate persuasi, minime reiicienda iudicauimus. Ante igitur libros omnes seriatim locatos Introductorij hoc modo extra aciem disponentur, Oratio suasoria ad bonas artes, quæ non ad Galenum nostrum Niconis architecti, sed ad alium Menodoti filium refertur: Quòd idem sit optimus medicus, & philosophus, De sophismatibus in dictione contingentibus, Quòd qualitates sint incorporeæ, De libris propriis, De ordine librorum suorum, De sectis, De optima secta, De optima doctrina, Subfiguratio empirica, De constitutione artis medendi, Medicæ diffinitiones, Introductorius medicorum, Quomodo morbum simulantes sint deprehendendi, Ars parua. Atque ita, quæcunque nostra ætate Galeni, vel legitima, vel attributa reperiuntur, hoc ordine legenda arbitramur.

Gal.

GALENI VITA
NVNC RECOGNITA ET ALIQVOT ADNOTATIONIBVS AVCTA.

IN qua copiose describuntur, nomen, patria, seculum, parentes, institutio prima, & in ea praeceptores: deinde artis medicae studium, praeceptores in eadem, & circa demonstrationem, ac veritatem diligentia: tum familiares eius, & peregrinationes explicãtur. postea historia aliquot praesagiorum eius, & curationum recitantur: dein eius valetudo morbi, & mors, deinde mores, virtutes, & pietas commemorantur. Postremò omnigena doctrina eius praestantia, artis medicae per ipsum illustratio, eiusq; libratio in vniuersum, stylus, & tractatio, & ad alios diuersas sententias ex eorũ lectione vtilitas, quae redundet, vberrimè exponitur: & cum gloria eius praedicatione epilogus infertur. Non solum autem Galeni vitam, & laudes prima haec Προλεγομένων nostrorum pars continet: sed plurima in vniuersum tum ad totius medicae artis laudes, & rationem, tum etiam philosophiae pertinentia: & absoluti futuri medici exemplar, atq; ideam.

Proœmium.

E Vita, & doctrina Galeni, praeclari aliquot viri nostro seculo scripserunt, vt Hieronymus Gemusęus medicus, & philosophus summus, acerrimo vir ingenio, philosophiae olim in illustri Academia Basiliensi professor: Iulius Alexandrinus medicus Cęsareus, & Andreas Lacuna: quorum omnium doctissima scripta hac de re perlegi, ita vt singulis ea, quae ad ipsum praecipuè Galenum pertinere iudicabam, decerpserim: in primis verò, & plurima, ex Gemusaei in primã Galeni operum Basileae ex Frobeniana officina editionem praefatione: in qua Galeni vitã, atq; doctrinam copiosissimè, disertissimeq; descripsit. Non difficile quidem mihi fuisset, ex diuersis apud Galenũ locis, quae ad hanc rẽ pertinebant describere, sed malui (quod & facilius fuit) doctissimorũ ante me hominum scriptis vti, cum ingenua confessione: ordine pro meo arbitrio mutato, & additis vbiq; multis, quae illi omiserant, vel ex Galeni libris, vel aliunde: multis etiam omissis, quae rhetorico artificio magis ad decantandas Galeni laudes: quàm simplicius, solidiusq; ad vitam eius, doctrinamq; describendam, prolata videbantur. Nec puduit me multa verè, commodè, eruditè ab aliis dicta, vel iisdem verbis repetere: vt neq; ipsos pleraq; partim ex Galeni, partim aliis veterum libris mutuari. Sed ex altera quoq; eiusdem Gemusaei in Graecam Galeni operum editionem Basileae publicatam, parcè quaedam decerpsi, & breuissimis sententiis inclusi, quae ipse copiosius de eius doctrina persequitur.

Medicinae origo, & progressus ad Galenũ vsque.

Medicinae origo prima, quae fuerit, & eius incrementa vsque ad Hippocratem: & ab Hippocrate rursus ad Galenum quae eius facies, copiose persequitur Gemusaeus, in praefatione Latinorum Galeni operum. Ex quo mutuatus videtur Lacuna in Epitomes suae Galeni operum praefatione, breuius eadem complexus, his ferè verbis: Artis medicae inuentionem Graeci ferè vniuersi, in deos ipsos, atque illorum amicos referunt. Tradunt quippe Æsculapium ab Apolline patre institutum, filios suos posteà medicinam docuisse: atque in hunc modum artem ipsam coeptam diuinis auspiciis, successione quadam haereditaria, à parentibus propagatam semper in liberos, ad Hippocratem vsque (qui & ipse ab Æsculapio oriundus fuit) peruenisse. Cautum siquidem erat in illa Asclepiadarum familia, ne quis artem, & industriam medendi, possessionem planè diuinam, à Deoq; solis ipsis concessam, cuiquam communem faceret, qui ab eodem non esset genere exortus, id quod fuisse in causa videtur, vt peritos artis illius τῶν ἰατρῶν παῖδας, hoc est, filios medicorum Graeci semper vocarint. Hippocrates verò omnium primus dispersam prius artem (vt artis potius partes, & principia, opera'que) collegit, & vniuersalia praecepta rationali methodo condidit: nobis'que volumina octoginta reliquit, quae incomparabilem doctrinam eius, vitae'que innocentiam testantur. Eum postea secuti sunt Diocles Carystius, Praxagoras, Chrysippus sophista, Erasistratus'que ex filia Aristotelis genitus, qui antistites Rationalis sectae extiterunt. Nam sub Philino Coo, eodem ferè tempore, factio Empiricorum est orta: cuius fautores fuerunt Serapion Alexandrinus, Apollonius Antiochenus, & Menodotus, Qui sanè dissidebant à Rationalibus: quòd illi quidem ratione simul, & experientia vterentur ad inuestiganda praesidia morbis ipsis congruentia: hi autem solo vsu contenti essent eorum quae aliàs aliquoties obseruauerant. Ab vtrisque recesserunt ex aequo Methodici nuncupati, causarum abditarum indaginem (quas Logici summo studio explorabant) respuentes: nec tribuentes quicquam experimentis particularibus, quibus nitebantur Empirici. Reducebant autem hi, vt omnes particulares affectus ad generales duos, nempe astrictum, & laxum: sic vniuersas curationes ipsorum, ad duas similiter, astrictionem videlicet eorum, quae laxa essent, & relaxationem illorum quae astricta. Auspicia huic sectae dedit Themison Laodiceus: absoluit autem eam Thessalus ille

Trallianus,

Trallianus; qui pollicebatur se edocturum artem ipsam accuratissimè vel sex mensibus tantum. Post quos omnes tandem Galenus secutus, medicinam in tot sectas diuulsam, laceramq́;, suæ integritati, atq; nitori restituit: explodens quidem omnia peruersa dogmata, quæ grassabantur suo tempore, reuocans aūt Hippocraticam rationem medendi, quæ iam plus q̃ sexcentos annos sepulta, & neglecta fuerat. Sed nunc cæteris omissis, de solo deinceps Galeno dicamus, idq́; copiosius, accuratiusq́;, vt simul perfectum, viuum, & absolutum medici exemplar, atq; idea in ipso elucescat.

Galeni nomē. Γαληνὸς oxytonum, vocabulum est adiectiuum, tranquillum, placidum, & serenum significans: quæ quidem vocabula Latini etiam hominum quorundam propria fecerunt, parentibus nimirū talem animi statū suis liberis ominantibus. Et proculdubio Galeni etiā nostri pater, vir eruditus, filio suo, quē in optimis quibusq; disciplinis, quibus animi maxime tranquillantur, omnesq́; eorum perturbationes serenantur, instituendum proposuerat, nō temerè hoc nomen imposuit. Est autem Γαλήνη propriè illa tranquillitas, qua mare placidum, ventis, ac fluctibus minimè obnoxium, planè quiescit, hanc grammatici deducunt παρὰ τὸ ἅλα, vnde & λευκὴν Γαλήνην Homerum dixisse putant. Fortassē autem Γαληνὸς cum adiectiuè accipitur tantum vltimam acuit, cum verò nomen proprium est, primam: sicuti etiam βωθὸς, αὐτὸς, ἀδελφὸς, item γλαυκὸς, χρυσὸς, ἀργὸς, appellatiua quidem, oxytona sunt: propria verò facta retrahunt accentum, vt in Cyrilli libello de iis, quæ accentu differunt, apparet. Sed hæc Grammaticis relinquamus: quorum tamen obseruationes, ac leges sæpe ab authoribus nō obseruantur. nos quidem in excusis hactenus codicibus nullis Γάληνος proparoxytonum reperimus: quanuis ita scribendum ex aliorum propriorum analogia videatur. [a] Claudij prænomen vt ex Romanorum cōsuetudine ei adscitum apparet (solebant enim Romani omnes liberi duntaxat, honoris causa nominibus præmittere prænomina) ita nusquam ab eo vsurpatum puto, tanquam ambitiosius fortè, & non vsitatum Græcis, aliisq́; populis.

Patria. [b] Pergami natum esse Galenum (quanuis id nescio qui negarunt, quos Andreas Lacuna notat) cum ex variis historicis, (& Ioannes Tzetze, qui hanc vrbem propè Troiam esse scribit) tum innumeris ipsius Galeni testimoniis constat: apertissimè quidem, libro primo De compositione medicamentorum secundum genera, Pergamum sibi patriā esse testatur, his verbis: Hoc medicamentum non ex eorum numero est, quæ à me primùm composita sunt: sed iam annis multis ante, à rege nostro, Pergamenis imperante, Attalo, viro omnigenorum medicaminum studioso, &c. Similiter libro secundo De pharmacorum compositione secundum partes, sic ait: Nam & frigidorum fontium, & niuis, multa Romæ est vbertas, quemadmodum apud nos in Pergamo. Et rursus eodem libro: Atque ad hanc rem nostrum Pergamenum atramentum scriptorium præcellit, &c. Fuit autem Pergamus, vel Pergamum, Asię ciuitas nobilissima, ingeniorumq́; optimorum altrix: quæ diu quidem sub regibus Attalicæ familiæ florescens, postea Romanorum legibus paruit. Quare Galenus meritò ab illa oriundum se gloriatur: & quòd ciuitas illa amplissima vtpote ad quadraginta hominum millia capax, & in regione probè temperata, Mysiæq́; vicina sit, alicubi tradit. Meminit eius in Apocalypsi Diuus Ioannes: & Pergamenum vulgò dictum, in eadem vel Eumenes, vel Attalus, primus inuenisse dicitur. In hac verò tam celebri ciuitate natus Galenus, in qua percelebre etiam Æsculapij dei medici fanum fuisse constat, nil mirum si medicus longè celeberrimus euasit, non quòd Æsculapium nos deum faciamus: sed quòd maximam remediorum obseruationem, & artis principia, illic tum apud Æsculapij sacerdotes, tum alios fuisse probabile sit. Ægrorum enim decumbentium curationes per vsitata ab ipsis remedia antiqua quadam consuetudine ad ipsos perlatæ obseruabantur. Libro quidem septimo de compositione medicamentorum secundum genera, Asianum semetipsum nominat Galenus.

Seculum. [c] Vixit sub Marco Aurelio Antonino, Commodo, Lucio, & Seuero, Cęsaribus: vt apparebit infrà in eius peregrinationibus. M. Aurelius Antoninus quidem, cum Galenus Romæ esset, obiit: & regnauit post eū, ipso Galeno teste, Seuerus, qui seipsum mutato nomine Antoninum vocauit. Eusebius tradit sub Cæsaribus Hadriano, Antonino Pio, Marco, & Commodo, claruisse Galenū. Suidas sub Marco, & Commodo, & Pertinace eū collocat, Io. Tzetzes sub Antonino Caracalla. Ex his autem omnibus primus est Hadrianus, qui imperare cœpit anno Dñi 120: vltimus Caracalla, cuius Imperij annus primus fuit, à nato Christo 214. Quòd si à primo Adriani anno computes vsq; ad primum Caracallæ, anni erunt 94. Conqueritur autem ipse ab initio Methodi medendi suo seculo artes bonas contemptui, & veritatis inquisitionem nemini ferè curæ fuisse: disciplinas fugisse plerosq; omnes: pecunias, ciuilem potentiam, ac voluptatem expetiuisse, adeò vt pro insano haberetur, qui sapientiæ studium quæreret. quo magis admiranda Galeni virtus fuit, cuius excelsum ingenium in tanta sui temporis corruptela, à veritatis studio non fuerit auersum.

Parentes. Generosam, & nobilem Pergami fuisse familiā Galeni, ex ipsius verbis, quæ in libro De curandis animi affectibus, leguntur, constat. Patrem habuit Niconem nomine, ciuem Pergami, opulentum, iustitia, frugalitate, temperantia, humanitate, & clementia insignem, ab omni iracundia alienum, liberalem, modestū, & omnino optimum virum, quiq; probis omnibus semper admirationi esset: Græca lingua & variis disciplinis, præsertim Mathematicis, doctissimum, & studiis philosophicis deditum, vnde & architecti dignitate functus est Pergami. Græcæ quidem linguæ peritissimus fuit, eamq́; ad amussim tenuit: ita vt doctor etiā eius linguæ, & pædagogus fuerit. Callebat is Geometriam, Arithmeticam, Astronomiam, Architecturam, simulq́; (præsertim in senectute)

A Galen⁹ vi. Epid. cō. 1. t. 11 nomen suum nominat nulla Claudij facta mentione.

B Eunapius in Vita Oribasij eū quoq; Pergamenū fuisse tradit, et scribit eo ob patriā q̃ Galenū pepererat, splēdorem Romæ statim, atq; alibi magnā gloriā & existimationē sibi cōparasse.

C Galenū circiter decimū quītū Hadriani imperij annū esse natū inde certe colligitur quòd ut ipse in lib. de libris proprijs narrat in trigesimū septimū ætatis annū erat ingressus, quū ab Imp. M. Aurelio, et Lucio Vero Aquileia à patria quo Romā iuerat, reuocatus ē. Ab eo aūt tpe quo Marcus, et Lucius Aquileia hybernates ob pestem discedere coacti, Lucius in itinere obijt, Galenus Romā M. Aureliū secut⁹ ē, si retro triginta octo ānos numeremus secū dū Eusebiū perueniemus ad 15. Hadriani principatus annū, a quo si deī cepi numeret usq; ad primū Caracallę, qui sex annis tatū īperauit, cōputabuntur anni 79. ut si verū sit Galenū ad Caracallæ tēpora peruenisse, verū simul sit eum 80. annos vixisse.

rei rusticæ studiosus erat: quibus plerisq; artibus auus quoq;, & proauus Galeni non vulgariter eruditi fuerant: & easdem etiam ipse à patente, doctore, & pædagogo optimo hausit: à quo ad annum vsq; decimumquintum suæ ætatis, grammaticam, logicam, & arithmeticam didicit. Cum verò iam adolescentiam ingressus Galenus, doctrinæ studiis ardentius, quàm cæteri condiscipuli die, noctuque operam daret, pater in agrum rei rusticæ studio concessit: vbi, cum iam ætate declinante agricultura delectaretur, triticum & hordeum aliquando seminauit, omnibus diuersi generis seminibus, quæ ipsis erant admista, diligenter selectis, quo certè cognosceret, num ex ipsorum mutatione lolium, & ægilops nascerentur, an propriam hæc quoq; semina naturam haberent. Idem aliquando adipem, & oleum recondit, vt illis quàm antiquissimis aliquando vti liceret. Et vt familiæ suæ de eduliis salubrioribus prospiceret, semina, & fructus aliquos (vt amygdala, iuglandes, auellanas, legumina diuersa, triticum, in aqua prius macerare, aut elixare solebat, vt inde, an intumescerent, et quantum, & quàm citò, perciperet: atq; ita de eorum salubritate statueret. In vnoquoq; enim seminum genere alia quidem (pro soli, aliisq; causis diuersis) coqui, & intumescere facilè solent, alia difficilè, hæc minus, illa magis salubria sunt. Vita autem functus est natu, vt videtur, iam grandior, priusquam omnino annum vicesimum Galenus attigisset. Et talis quidem Galeni pater fuit: mater verò vsque adeò iracunda, vt interdum etiam morderet ancillas, semperq; & vociferaretur, & cum marito contenderet, idq; longè quidem odiosius, quàm cum Socrate olim Xanthippe, mulier interim pudica, & circa rem familiarem augendam solicita.

lib. 1. de antidotis ca. 3. narrat Galenus patrē suū consueuisse Vina debilia ab aceto conseruare in collis vinariis calidis atque lagenis sæbe multa calida obtectis.

Institutio prima Galeni & in primis disciplinis fuit, vt dictū est, ad annum vsq; decimumquintum: intra quod tempus sub patre grammatica, arithmetica, geometria, & astronomia eruditus est. In his disciplinis humanioribus vsq; ad eum ętatis annum enutritus, ad dialecticā inde contemplationem, vt soli deinceps philosophiæ vacaret, ab illo perductus est. Adeò autem natura promptus fuit, & excellenti ingenio, vt vel primis auspiciis maximam de se exhiberet expectationē. Hanc patris liberalitas augebat, ita vt ætatis eiusdem cæteros plerosq; omnes superaret. Libro quidem secundo de differentiis pulsuum, in colloquio cum aliis quibusdam, tardum natura se esse dicit, & festinātes non consequi facilè: sed tarditatem hanc fingebat, ne importunius à quibusdam ad homonymum ante distinctionem definiendum vrgeretur. Sic ei in logica theoria instituto, pater celebrium Stoicorum libros, præsertim verò Chrysippi proposuit, tantùm autē profecerat, vt admodū adolescens adhuc in illius syllogisticos libros Commentarium conscriberet. Ab eo tempore præparatus Mathematicis disciplinis, & omnis sapientiæ organo instructus, philosophorum scholas ingressus est, cū olim philosophiæ studium principes tantùm viri, & reges tractarent: vt pluribus in perscripta à se Galeni vita Gemusæus noster edisserit. Et primùm quidem Philopatoris stoici discipulum quendam satis diu audiuit: neq; hoc temere, aut fortuitò, sed optimo patris consilio factū arbitror, vt ante alios Stoicorum philosophorum argumenta, & rationes audiret: qui & in dialecticis studiosè (etsi minus accuratè, quā Peripatetici) versabantur, & ad componendos animi affectus, aut potius excidendos, si fieri posset, & inducendam tranquillitatem, ac perpetuum virtutis exercitium, plurimum studij ponebant: id quod in ea ætate, qua maximè vigent cupiditates, & perturbationes animi, ad rectè formandos Galeni mores, vitæq; moderationem, non parum conducebat. Scio vituperari Stoicos, qui requirant *ἀπάθειαν*: quę tamen præcipienda fortè fuerit, vt eius studio ad *μετριοπάθειαν* saltem (vbi ea conuenit, si non vbiq;) perueniamus. Qui enim optima, & perfectissima sibi proponunt, ad ea enitendo, & aspirando, si non finē propositi sui, medium saltem, aut propiorem fini locū, plerunq; assequuntur. Postea Caium, qui disciplinam Platonicā complexus fuerat, cum is à ciuibus suis ad negocia reipub. traheretur, ad breue solùm tempus, pręceptorem habuit: optimum sanè virum, ipso teste, mansuetū, & aditu facilem, quiq; Pergami solus ferè iusti, & pecuniis inuicti hominis existimationē sustineret. Quàm verò studiosus Platonis fuerit, & quantopere eius doctrinā admiratus, liquidò multis in locis præ se fert, plurimū eius doctrinæ tribuens, & diuinum ipsum appellans. Eundem cum Hippocrate, medicorumq; omnium placitis, præ cęteris consentire, priuatim dicato rei huic volumine, liquidò ostendit. Eodē ferè tempore ciuem aliū Pergamenum, Aspasij Peripatetici discipulum audiuit, qui post longam peregrinationem demū, redierat: & post hunc, alium ab Athenis Epicuręum: quorum omnium filij causa & vitā, & disciplinam explorabat pater, vnà cū eo ad illos assiduè ventitans. Bene autem ei cessisse dixerim, ꝙ vt primò à Stoico præceptore virtutis studia, animiq; tranquillitatem aliquā hausit, & mox à Platonico aliquam rerum diuinarum cognitionem, & deinde à Peripatetico naturalium præcipuè (quamuis enim ex philosophis istis alias quoq; philosophiæ partes singuli tractent, in illis tamen, quas dixi excellūt.) Postremò autem in Epicuręum incidit, qui nimirū in voluptate, non vt reliqui ferè in vsu virtutis, felicitatem hominis collocabat. Quamuis autem persæpe in particularibus quibusdam ab Aristotelis opinione discedit Galenus (sicuti à Platone etiā, & Hippocrate suo, vtpote nulli sectæ iuratus) circa humani præsertim corporis fabricam: in vniuersum tamen Peripateticam philosophiam, & secundum eam docendi, demonstrandiq; genus, apprimè eum coluisse apparet, vt aliàs, ita maximè in libello de libris propriis, vbi enumerat conditos à se libros ad demonstrationem pertinentes, tum alios, tum quibus logica Aristotelis est interpretatus. In eodem quos in morali philosophia conscripserit libros: quos de logica Stoicorum, quos in Platonica philosophia, quos contra Epicurum, quos deniq; ad grammaticam, & rhetoricam pertinentes, recenset: quorū omnium etsi

Institutio prima.
Præceptores.
philosophiæ studium.

nihil

nihil ad nostram ætatem peruenit:in iis tamen singulis, cum non modò institutum fuisse,sed etiam excelluisse,vel ipsæ lucubrationum eius inscriptiones pręse ferũt. Hactenus dixi de prima Galeni institutione: ex qua facilè apparet eum non lucri, aut ambitionis gratia ad studia literarũ à parente destinatum fuisse: sed vt animo primis disciplinis instructo prius, ac præparato, amabili studio sapientię deditus,reliquam ętatem tranquillam duceret. Nam in id repertã fuisse philosophiam affirmant, cum turbulenta sit actiua vita, vt ad contemplationis studium prudentes homines sese conferrent. Sed aliter visum fuit diuino consilio. Annum agebat septimum decimum, quando patris euidenti insomnio monitus medicinam est aggressus, cum philosophia illã coniungens: in primis verò naturalem philosophiã studiosè excoluit,vt inde principia, & causas variis in arte medica rebus,melius accommodare posset.

Medicinæ studium.

Sic autem ipse de se alicubi:Felicitatẽ meam(inquit)quã beneficio paterno habuerã,quamuis ego maiorem adhuc redderem,quòd citius,meliusq; reliquis omnibus,quæcunq; docebar ediscerem:nisi tamen per vniuersam adeò vitam, in illis medicinæ,philosophiæq; theorematibus me diligenter exercuissem, nihil præclarum, excellensq; consequuturus eram,&c. Promouerunt,& auxere hunc feruorẽ cætera quoq;, quibus adminiculis ad res magnas aggrediendas,perficiendasq; magnopere est opus, cum & singulari esset ob patris liberalitatẽ eruditione,& ætate ad discendum idonea,& impensas,vnde disciplinis vacaret, suppeditatas haberet. His itaq; rebus omnibus adiutum, minus admirabile est facilè commilitones omnes intra paucos annos eum superasse: & eò vsq; tandem in arte progressum fuisse, vt sectæ cuiusuis (quæ tum per artem ipsam variæ fuerunt)ipsis quoq; principibus par esse posset,velut ipsemet ait: Ego verò(inquiens)reipsa, & publicè,& priuatim,apud eos videlicet,qui sectam quamlibet à me discere cupiebant,ostendi,in omnium sectarum scientia(ne maius quicquam dixero) me esse posthabẽdum nemini.q; si vni sectarũ patrocinium ferre velim,ita in promptu sunt mihi rationes, vt non verear, ne quis me conuincat.non enim,vt non nulli faciunt,ĩ libris eas didici, sed præstantissimis in quaque secta præceptoribus vsus sum.

Præceptores ĩ arte medica.

Non multò quidem post cœptum ab eo medicinæ studium,mentis eius acrimonia innotescere,& sophistis artem labefactantibus formidabilis esse cœpit. Nam,dum annum ageret nonumdecimum,præceptori se tradens,ex Athenæi sectatoribus cuipiam, illius de elementis sententiam discere cupiens, vbi mox cognouisset eius in logica contemplatione imperitiam,& intellecta Athenæi cum sese ipso diffidentia:cum etiã dialecticæ cognitio ab illo ipsi obiiceretur,eo relicto alios sequi constituit. Præceptores inde habuit,primo Satyrũ: secundo Pelopem apud Smyrnam. Fuit ille discipulus Quinti,qui neminẽ ea ætate secundum habuit,cuius sæpe meminit Galenus:Pelops autem Numesiani,qui & ipse Quinti celeberrimus auditor extiterat. Post hos Numesiano Corinthi dedit operã. Vsus est quoq; Feciano præceptore,qui & ipse Quinti discipulus cum eo diu vixerat,vt & Satyrus. Sed & Pergami Stratonicum,Sabini Hippocratici discipulum,præceptorem habuit:† Smyrnæ autem Albinum Platonicum, annum iam natus tricesimum secundum. Demum autem relicta Smyrna cõtulit se Romam,vt ipse scribit de se,Commentario primo in librum de articulis. Non verò rationalis solùm sectæ, præceptores ei eximij contigerunt:sed etiam methodicæ,& inter empiricos Æschrion. Et hos quidem artis habuit præceptores.

† auctor ẽ Strabo in fine libri xii. tempestate sua ĩter Laodiceã & Caruram fuisse scholam medicinæ Herophilæa,sicut parẽtũ suorum ætate Smyrnæ Erasistratæa schola fuit præside Hicesio.

Primùm autem nihil priùs,neq; studiosiùs discendum sibi demonstratiua theoria duxit: vt & aliorum disputationes cognoscere,veræ ne illæ essent, an in speciem apparentes: tum ipse via quadam insistens circa quodque eorum, quæ inuestigari solent, vt ad inuentionem eius peruenire posset.

Demonstrationis studium.

Cum aũt diu,multumq; à philosophis,tum Stoicis,tum Peripateticis,illam inquisiuisset, ac solidi nihil ab illis acciperet.sed controuersa apud illos etiã pleraq;, immò non nulla naturali rationi pugnantia reperiret: ad Pyrrhoniorum ferè hæsitantiam recidisset, nisi arithmeticæ,geometriæ,dialecticæq; cognitione,quibus iam à puero institutus erat, retentus fuisset. Cum verò reputaret secum manifestè veras esse eclipsium prędictiones,horologiorum, clepsydrarumq; instrumẽta,quęq; alia iuxta architectonicen inueniuntur,satius arbitrabatur,typorum Geometricorum demonstratione vti: maximè cum eos etiam philosophos, qui dialectices callentissimi habebantur, non inter se solum,sed sibi quoq; ipsis discordare videret:quanquam ex æquo omnes, has geometricas apodixes commendarent. Vnde plenius cognouit,ab illorum dictis abstinendum esse,sequendos vero Characteres illos,& lineares ostensiones: quas deinde sequutus, illam de demonstratione operosissimã tractationem instituit. Præceptorum autem suorum quamuis amantissimus semper foret,noluit, tamen addictior cuiquam esse,quàm veritatis studiosior: & ob id sæpe hominum rusticorum iudicium in plurimis esse sequendum monuit,quòd incorruptum esset,ac liberũ,vtpote ab hæresi nulla occupatum. Quinti præceptoris vocẽ non tulit,qualitatum primarũ appellationes balneatorum nomina vocitantis: vrinas nosse,ad pictores pertinere dictitanus, & alia eiusdem viri: quanquam tanti illum faceret semper,vt Corinthum Numesiani gratia peteret,quòd discipulus fuisset eius:& Alexandriam quoq; adiret,aliaq; loca permulta,vbi esse aliquem discipulum Quinti intellexisset.

Familiares habuit medicos præstantissimos,& philosophos quoq;, Alexandriæ quidem Heraclianum,Romæ verò permultos,veluti mox dicemus. Ex Alexandria(Ægypto, quæ illi adiacet tota perlustrata) annos octo & viginti natus in patriam rediens omnia, quæ cognouerat, pharmaca amicis medicis dedit,vt ea per experientiam confirmaret,quæ ab aliis didicerat. Et,cum eodem tẽpore vulnerum neruorum curationem primùm excogitasset,visum est ciuitatis eius pontifici, gladiatorum curationem ei soli committere,quãuis iuueni adhuc. Cùm autẽ prioribus medicis multi

Familiares eius.

Peregrinationes.

antea periissent, illi ne vnus quidem, siue è neruorum, siue vulnere alio mortuus vnquam est. Itaq; succedentes etiam aliquot pontifices, similiter gladiatores curandos illi tradiderunt. Cæterum non diu in patria commoratus, orta istic seditione, Romam se contulit. vbi plurimorum amicitiam, & præstantium quidem virorum, statim habuit, velut Eudemi Peripatetici, & Alexandri Damasceni, qui dein Athenis publica Peripateticæ disciplinæ professione dignabatur: item Sergij Pauli consularis, & non multo pòst prætoris vrbani, tum rebus, tum disciplinis philosophicis per omnia præcipui viri: Boethi insuper hominis singularis: cui permultas confectiones obtendere inde solitus fuit, præsentibus ei semper, quos nunc memoraui. Porrò cum Alexandriam, in qua aliquandiu hæserat, eliquisset, ad Palæstinam Syriæ (vel Syriam cœlen id est, cauam Palestinæ partem) expor tandi opobalsami gratia, & bituminis inspiciendi, contendit. Nauigauit etiam in Lemnum insulã, vt quæ de terra Lemnia tradebantur, vera' ne essent, præsens inspiceret, & ipsius copiam secum auferret: primùm cum ex Asia Romam Imperatoris iussu proficisceretur, quo tempore tamen, non ad eum vbi terra Lemnia reperitur locum à nauclero deductus est: itaq; ad suum in Asiam reditũ distulit: secundo cum se in Asiam reciperet, ad eam quam voluit Lemni partem peruenit. Item in Cyprum, inde inspectis metallis, Cadmiam, Pompholygem, Diphryges, aliaq; plurima in vsum Pergamensium auexit, in primis verò ingentem Chalcanthi copiam. Sed & Lyciam aliquando, solaa rerum inuestigatione allectus, paruo præteruectus est nauigio totam. Cõmentario tertio in Hippocratis librum de victu in morbis acutis, scribit se vinum aquosum, id laudans pro febrientibus, passim reperisse, in Cilicia, Phœnicia, Palæstina, Scyro, Creta, † Ægypto, & aliis quas peragrarit regionibus omnibus. Est vbi Orientis prouincias se adiisse testetur, de Cilicia nimirum, & Syria sentiens. Anno tandem trigesimotertio Romam profectus est (iuuenis nempe, non adolescens, vt quidam scribunt) & post aliquod tempus medicorum Romæ æmulatione, ac insidiis commotus, vrbe relicta in patriam rediit, vbi non diu cum amicis commorato ei, ex Aquileia literæ ab Imperatoribus missæ redduntur, quibus illi eũ reuocabãt. Cũ iterũ (inquit ipse libro nono de simpliciũ medicamētorũ facultatibus) Romã pedestri petere itinere (nã prius naui adierat) per Thraciã, & Macedoniã, prius à Troade Alexandria in Lemnũ adnauigaui, &c. Tandē trigesimoseptimo suæ ætatis anno iterũ relicta Roma, in patriã regressus est: & illic, quantũ nobis cõstat, ad mortē vsq; permansit.

† Alexãder 1. prob. lib. 55. et lib. 2. prob. 6. scribit ĩ Aegypte fieri vina debilia quod calore regionis intestinus terra calor expirans vites, partes aptissimas non custodiat nec fructũ validũ perferre faciat. contrariũ aũt euenire in Scythia.

Cum Galenus theriacã Seuero Imperatori cõfecerit, vt ipsemet testatur lib. 1. de antid. cap. 13. atq; ibi id se dicat Cinnamomũ accepisse Traiani, & Hadriani tēpore reconditũ, æquum esse videtur vt ipse tunc Romæ fuerit, quo tēpore iã sexagesimũ ãnũ erat prætergressus, ēt si Seuerus qui 18. annos imperauit, primum principatum annũ acceperit. immo verò si recte considerãtur quæ ab ipso Galeno scribuntur in lib. de libris propriis, inquit, se Romæ ĩ patriã pfectũ iã ãnos 37. natum: sed paulo post ab imperatorib[9] Aquileiã reuocatũ ac inde Romam profectũ esse: vbi cũ vltra duos annos permansisset, necesse est fateri iã quadragenariũ in patriam iterũ rediisse.

Porrò quanta eius gloria Romæ fuerit, apud ipsos etiam principes, & Imperatores, qui copiosius nosse volet, ab ipso Galeno petat: ex eius præsertim de præcognitione, ad Epigenem libro. nos historias aliquot breuiter attingemus.

Romæ quid curando, & præsagiẽdo præstiterit Galenus.

In primis quidem Eudemum Peripateticum, magni nominis virum, laborantem quartana triplici, ob intempestiuè administratam theriacam, vnde febris simplex primùm duplicata est, deinde etiam triplicata, prædicente hoc quoq; Galeno, ab aliis medicis, iam ingrauescente ætate, ac media hyeme, desperatum à cæteris, tempestiuo vsu eiusdem antidoti adhibito, restituit: prædixitq; euentura omnia, quo scilicet die, quaq; è tribus febribus abitura esset, Crisis tempus, & modum, morbiq; solutionem: id quod nomen illius, existimationemq; per totam vrbem, plurimum auxit: sic tamen, vt inuidia apud æmulos eius medicos imperitiores pari etiam gradu cresceret: quæ summam virtutem, & doctrinam comitari semper assolet. Itaq;, cum aliquoties publicè docere, & omnibus de iis, quæ in arte minus rectè tractarentur, aut proderentur, emendatis, aut mutatis ab ipso, aut etiam noua inuentione excogitatis, rationem reddere, & in corporum dissectione, aliis incognita quædam ostendere sustinuisset: vt crescentem subinde æmulorum medicorum inuidiam, logiatron eum esse clamantium, declinaret, præsertim cum ægrotantium curatio, felicius, quam optaret ei succederet, docere publicè & monstrare desiit: ita vt iam nec apud illos, quos curabat, plusquam necesse esset profaretur, factis potius, quàm verbis, quid arte posset declaraturus.

Eudemus quartanarius.

Deinde iuueni statim primo die, quo fuit accersitus prædixit, quartanæ febris insultum esse: & in curationem susceptum persanauit, morbi solutionem, sicut in Eudemo fecerat, præfatus. Accitus itidem à Posthumo, familiarem Charilampi cubicularij, neruo vulneratum laborantem, curauit: quē nemo medicorum, qui Imperatoris aulam frequentabant, ad sanitatem reuocare potuerat: post hunc Demadem rhetorem, cuius morbum celebres quiq; aulæ medici ne cognouerant quidem. Interea verò, dum in Romanis principibus prædictiones, & curationes magna laude peragit, æmuli medici varia de eo per vrbem spargunt: alius casu illum quempiam sanasse, periculosoq; admodũ curationis genere vti: alius diuinatrice peritia, non arte medica, quid in morbis futurum esset prædicere. Postea ad Iusti vxorem vocatus, quæ absque manifesta occasione consumebatur, expulsu (qui subitò ad nomen eius, quē amabat, auditum, variis modis agitabatur, & subsultabat, quod & alias perturbati animi indicium est: & vultus, ac faciei color ad eiusdem nomē immutabatur) eam non modò amare, sed quem deperiret etiam, miro quodam artificio deprehendit. Eodem tempore cum Alexandro Damasceno, Fl. Boethi præceptore, quum de voce, & respiratione controuersia incidisset: promittebat Galenus se neruos quosdam ostensurum (in hœdis, ac porcis) minutos, & capillorum instar subtilissimos, partim è dextro, partim è sinistro latere musculis gutturis immissos: quibus, vel laqueo interceptis, vel cultro abscissis, vocis impotens animal redderetur, nihil alioqui, quin cætera peragat, impeditum. Tum Alex. interpellans: Si prius, inquit, tibi concessum fuerit, nos sensibus nostris credere oportere. Ille verò hæc audiens, relictis omnibus abiit, hoc vnum subiiciens, quòd se sua fefellisset opinio, non enim ad rudes Pyrrhonios venturum se putasse. Hæc ad aures

Iuuenis quartanarius.

Neruus vulneratus.

Demades.

Iusti vxor amans.

De voce controuersia.

aliorum quoq; eruditorum peruenere, quotquot in vrbe Roma tum erant, vehementerq; est ab hominibus tum Alexander reprehensus, decreueruntq; Seuerus (qui tum consul erat, & Aristotelicæ disciplinæ operam dederat) Paulus (non multò pòst vrbanus prætor creatus) & Barbarus, (Imperatoris Lucij auunculus) vt se præsentibus dissectionem hanc Galenus faceret conuocatis omnibus, & medicis, & philosophis, qui nomen aliquod haberent: id quod magna cum gloria perfecit.

Simili etiam industria diuitis cuiusdam seruum, non ex morbo, sed metu (quod eorum, quæ administrauerat pro dignitate reddere rationem non poterat) contabescere agnouit. Deinde ad Siculum medicum ægrotantem à Glaucone philosopho deductus, qui suum ipse morbum ignorabat, hepaticum esse deprehendit, his argumentis. In primo statim aditu obuiam venit quidam, peluim è cubiculo efferens, quæ tenuem cruoris saniem continebat, carnium nuper mactatarum ablutioni haud absimilem, euidens affecti iecinoris argumentum. In pulsu verò inflāmationis indiciū: & iuxta fenestram hyssopum ex aqua mulsa decoctū animaduertit. vnde cogitauit medico pleuritidis suspicionem obortā, dolore videlicet nothas costas infestante, qualis iecinoris quoq; inflammationibus accidere q̄nq; consueuit. Erat aūt & respiratio parua, crebraq;, & exigua tussi infestabat̄. vbi verò magnam respirationem traheret, dolor in iecoris regione vehementius cruciabat, sentiebatq; in dextra præcordiorum parte grauitatem: & iugulum quoque ad inferiores partes detrahi (quod quidem magnas tantùm inflammationes, quemadmodum & scirrhum comitari solet) quæ quidem omnia antequam quicquā audiret à quoquam, Galenus per se & obseruauit, & prædixit, magna Glauconis, & ipsius ægroti admiratione. Itaq; ab eo tempore Glauco, tum de ipso, tum de arte vniuersa, quam optimam accepit opinionem: cum anteà nihil magni inde expectaret, vtpote qui nunquam cum viris, in arte consummatis versari consueuisset. Inter hæc omnia verò, & hoc fuit admirabile factum, ob quod non solum mira loquentem, sicuti anteà plures medici: sed mira facientem eum appellarunt. Boethi vxor frigidæ, & humidæ temperaturæ supra modum, cum vēter ei tumuisset, & in muliebrem fluorē aquosum, cuius nimio profluxu debilis, & decolor reddebatur, incidisset, obstetricibus primùm, optimis sanè omniū, quæ in vrbe erant, vsa est, sed frustrà: deinde etiam præcipuis, quibusq; medicis, inter quos conuenit, adhibēda esse remedia, quæ ab Hippocrate, & alijs post ipsum optimis quibusq; descripta fuissent. Sed sic quoq; deterior in dies morbus reddebatur: tandem Galeno soli est curatio demandata. Petierat autem is dies decem sibi dari, & intra eos, si quid proficeret, alios totidem addi: id quod libenter ei concessit Boethus. Primùm itaq; talem sanandi modum excogitauit Galenus, quo non solum humiditatem siccaret, verumetiā ita calfaceret, vt æstatis præsertim tempore ægrotantis corpus non liquesceret. cuius contrarium fecerant medici prius, in arena maris calida ipsam decumbere præcipientes. Deinde nnn solum euacuandum putauit id, quod redundabat, sed etiam ne simile illi gignatur aliud prohibendum. In hęc igitur intentus, victus etiam ratione vniuersa quam optimè instituta, tantum effecit, vt duobus primis diebus statim remitteret sęuitia morbi: & priusquam xv dies elaberentur, nullum, prorsus morbi vestigium apparuit. Cumq; iam mense transacto & bene colorata esset mulier, adeò vt ad naturalem habitum nihil penitus desiderari posset, nec amplius fluoris indicium superesset vllum, aureos quadringentos ad eum Boethus misit (quæ summa, vt Gemusæus computauit, valet, aureis rhenensibus plus 1300. vel vt Lacuna, mille coronatis solaribus) & nobilium medicorum inuidiam auxit. Porrò tribus iam annis Romæ versatus Galenus, ingruente magna peste, confestim ex vrbe in patriam properauit, annum iam agens tricesimum septimum. Verùm non ita multò pòst Imperator M. Aurelius Antoninus, intellecta eius præstantia in re medica, eum accersiuit: eratq; secum abducturus in bellum, quod contra Germanos mouebat: persuasus tamen reliquit, cum audisset, diuersa deum patrium Æsculapium iubere, cuius medicus esset, ex quo mortali apostemate laborantem seruauerat. Itaq; relictus ab Antonino, toto tempore, quo is abfuit, memor prauitatis, & medicorum, & philosophorum, qui tum Romę agebant, interdum ex vrbe secedebat ad eum locū, in quo Antonini filius Commodus alebatur Pitholao commissus: cui etiam ab Imperatore, si q̄n puer ęgrotaret, Galenum vt accerseret, iniunctum fuerat. Reuerso demum à Germanico bello Imperatore, contigit, vt Sextus (alter Imperatoris filius: nam Commodum iam prius in patris Imperatoris absentia, à phlegmone, & febri confestim liberarat) in morbum incideret acutum, adeò vt septimum diem euadere non posset, quin iudicaretur. atq; hoc ita euenturum quarto die Galenus cognouit. prædixitq; septimo, vel sexto die prorsus iudicatum iri. quòd si sexto iudicaretur, reuersurum: sin septimo, integram tum solutionem fore, eamq; per sudorem. Aduenit autem iudicatio die sexto, & quanquam post id tempus ipse Sextus, vt Galeni prædictionem redargueret, & febris nō rediret, exquisita victus ratione vteretur, die tertiodecimo tā iterum febrire cœpit: cum rursum vocatus Galenus, post tres dies eam febrim, quæ satis magna iterum esset futura, desituram, atq; septimodecimo die à primo decubitu iudicationē facturam, prædixit. & rursus die quintodecimo sententiam suam rogatus, in eàdem permanere se respondit, hoc etiam addens, septimodecimo die adueniente sudorem hora secunda noctis exrumpere incœpturum. Quæ omnia sic euenerunt.

Porrò cum reuersus ex bello M. Aurelius crederet se aliq̄n febrire, nec minus medici, qui peregrinationis eius comites fuerant: adscitus Galenus, iussusq; arteriam contingere, dixit se febrim nullam percipere, sed potius à cibo assumpto, & æstuante, eius ventriculum opprimi, id quod mox Imperator ipse, ter ita rem se habere repetens, confirmauit: sentire enim se cibo frigido grauari.

Seruus p̄ mæstitia ægrotus.

Hepaticus.

Boethi vxor.

Ventriculum igitur fouens nardino vnguento purpurea lana excepto, calido, bibensq; Sabinum vinum cum pipere, quemadmodum Galenus suaserat, minimo negocio fuit restitutus: vnde Galenum postea magnopere commendare non desistebat eum medicum prestantissimum esse, ac tū virum ingenuum, tum summum philosophum prædicans. Nec verò argumentū vulgare Galeni doctrinæ, atq; morum integritatis est, quod à Marco Imperatore omniū, qui illum præcesserant, iustissimo simul, & sapientissimo, quiq; ob singularem sapientiā suam est nomen Philosophi indeptus, celebratus encomiis fuerit, ascitusq; in suorum medicorū clientelam. His vnam adhuc historiā, sanè memorabilem, adiiciemus. Quintum morbi diem iuuenis quidam agebat: quo ipso cum medici venam incidere decreuissent, nec indicationes (à quibus detrahendum esse sanguinem medici persuadent) aduersarentur: Galenus bene quidem eos in opinionem mittendi sanguinis venisse dixit: verùm naturam id quod se grauaret expellere festinantem (diligenter enim omnia cōsiderarat, quæcunq; ab Hippocrate tradita sunt signa illorum, quibus fluxurus est sanguis) breui admodum, etiamsi nihil ipsi egissent, idem vltrò facturam. Dum medici hæc admirātur: æger è lecto se sustulit, tanquam prosiliturus, interrogatusq; cur exilire voluisset, rubri coloris serpentem per laquearia repere à se visum respondit, ideoq; è lectulo se aufugere velle. Reliquis medicis nihil hoc ad futurum sanguinis fluxum conferre, visum est. verùm Galeno cum alia singula perpendenti, tum ruborem, qui prius in dextra nasi parte ad malam vsq; obscurus fuerat, auctum valde intuenti, sanguinis paulo post è dextra nare fluxuri, manifestum id attulit indicium. Atq; ita contigit. Nimium aūt profluentem ab eo sanguinem cum aliis modis non posset, cucurbitula ad hypochondrium dextrum apposita, cohibuit. Cum ex Alexandria in patriam rediret, diuertit in itinere in quoddam rusticum prædium vbi fortè ægrotabat dominus, ac penè suffocabatur vuę, ac glandium tumore: cum autem deessent alia remedia, ac iam maturescerent nuces, considerata corticum natura acri, & astringente, ex illis corticibus expressit succum, cui mel addidit: hoc remedio subito liberauit ægrotum: eodemque postea semper se fœlicissimè vsum narrat. Sed complures huiusmodi historias, qui voluerit, ex ipsis Galeni libris petet: aut Symphoriani Campegij Campos historicos Galeni adibit: in quibus ille ex Galeni scriptis, omnes historias, id est, visa, aut facta ab ipso memoratu digna collegit. Infinitum enim fuerit in præsentia singula persequi, quibus Galenus, non imposturis, aut sophismatibus, vt alij, sed iustis operibus artis inter principes Romæ innotuit primùm, & apud ipsos deinde aliquot Imperatores quoq; singulari in pretio fuit: adeò vt theriacę, cuius magnum apud eos studium fuit, & quod non nisi summis aulæ medicis committere consueuerant, præparandæ curam soli Galeno mandarent: ac primùm quidem Antoninus, cui hanc antidotum Demetrius primarius medicus conficere solitus fuerat, cognito Galenum Demetrio antidotum paranti semper astitisse, post huius mortem, à Galeno eam componi voluit. Cum autem singulo quoq; die sumere eam soleret Antoninus, virtutes eius, vitiaq; dignoscebat exactissimè: quæ itaq; tum à Galeno præparata fuit antidotus, cæteris adeò præstare visa est, vt degustata, medicinæ concoctionem, quod in aliis fieri solet, expectare noluerit, sed statim sit vsus, nondum integrè duobus mensibus elapsis. Qui Antoninum subsecutus est Commodus, nec theriacæ, nec aliorum curam habuit vllam: quo factum est, vt Imperator postea Seuerus, cum theriacam conficere eodem modo, quo Antoninus, Galeno pręcepisset, simplicium materia, quæ Traiani, & Antonini temporibus reposita fuerat vti cogeretur: imbecilliorq; planè extitit antidotus. intercesserant autem anni nondum triginta.

Theriaca præparatio.

Valetudo.

Nunc artis operibus huius viri relictis, ad reliquam vitam intuendam oratione diuertamus. Quod itaque ad valetudinem ipsius attinet, sanus per infantiam, & pueritiam ferè, patris beneficio perseuerauit. Adolescens factus, ob fructuum temporariorum esum, adueniente autumno ægritudine laborauit acuta, ita vt venæ sectione opus habuerit. Ad pristinum victum à patre restitutus, anno ętatis octauo decimo sanus permansit: sequente, victu sociorum vsus ægrotauit iterum similiter, ac rursus sanguis ei detractus est. Posterioribus similiter annis, vsque ad vigesimum octauum, vel singulo, vel tertio quoque anno, morbo aliquo laborauit: post vigesimum octauum, sanum semetipsum conseruauit, postquàm videlicet salubrem methodum inuenisset, eiusq; præceptis deinceps semper pareret, nullum deinde morbum, ne minimum quidem passus præter febrem ephemeram, quam aliqn̄ ob immodicos labores incurrit. Circa annum quidem vigesimum octauum, cum periclitaretur, ne ea pars, qua iecur septo transuerso annexum est, abscessu corriperetur, ab esu horæorum oīum penitus abstinendum esse proposuit, exceptis ficubus, vuisq; omnino maturis: quas tamen neq; intemperanter iam, vt antea, sed cum moderatione sumebat: simul autē cum exerceretur, & cruditates omnino vitaret, ita sanitatem diutissimè conseruauit. Periculum verò illud, cuius nunc memini, de abscessu in hypochondrio dextro, non aliud esse puto, quā cuius mentionem fecit sub finem libri de ratione curandi per sanguinis missionem: nempe quòd in iuuentute duobus euidentibus insomniis monitus, arteriam, quæ inter pollicem, & indicem dextri brachij sita sit, secuerit, & donec sanguis sponte sisteretur (nam hoc quoque insomnium dictarat) expectarit, subsistisse autem sanguinem scribit, antequam integra libra effluxisset, & continuò diuturnum dolorem, in illo præcipuè loco fixum, quà iecur cum diaphragmate committitur, cessasse: & similiter sacerdotem dei (Æsculapij) in Pergamo, insomnio monitum, secta in summa manu arteria diuturno lateris dolore liberatum fuisse. Hoc idem etiam coniicio mortale illud apostema esse, à quo se per Æsculapium olim liberatum dixit Antonino Cæsari, excusans se à profectione in

Germaniam

Germaniam cum ipso, quasi tunc etiam idem Deus per insomnium prohibuisset. In libris de valetudine tuenda: Ipse (inquit) aliquando per hyemem deprehensus in agro, tum ligna findere, tum hordeum tundere, exercendi corporis causa sum coactus: quæ nimirum agrestes quotidie pro opere faciebant. Quartanarium rigorem nunquam, alios duos non semel expertus est, nam iuuenis quater tertiana febri laborauit: & puer adhuc febri ardente tentatus est, adeò, vt iam superueniente phrenitide floccos velleret, & festucas colligeret. In libris quidem de sanitate tuenda, scribit se (iam ætate prouectiorem) ex lassitudine nonnunquam febricitasse, nullum aliàs morbum multis iam annis expertum: quin etiam percussus (inquit) certis corporis partibus, vnde alij phlegmone, bubone'que contractis febricitarunt, ipse nunquam phlegmonem, bubonem've sensi, nec febre laboraui: non aliunde certè, quàm ex seruandæ sanitatis arte, tanta commoda consecutus: cum alioqui, nec salubrem corporis statum ab ortu ipso sim nactus, nec vitam planè liberam sortitus, sed in qua tum artis officiis seruierim: tum amicis, cognatis, & ciuibus compluribus inseruierim: tum plurimam noctium partem nonnunquam ægrotantium ipsorum causa, semper autem dulcedinis studiorum gratia, peruigilauerim. Inter alios quidem morbos, & symptomata, per iuuentutem ventriculus ei bile assidue infestabatur: ad quem refrigerandum lactuca vtebatur: cum verò ad ætatem declinantem peruenisset, eodem olere aduersus vigilias vespere vescebatur, iunior quidem crudo: senex verò cum ex dentibus malè haberet, elixo. Quin & vertiginem aliquando sensit, & stomachi fastidia: & anno ætatis tricesimo quinto in palæstra summi humeri luxationem expertus est: & aliquando ventris dolorem vehementissimum, vt videretur in ventre intimo terebra perforari, in eo potissimùm spatio, per quod à renibus ad vesicam vreteres extenduntur: & iniecto rutaceo oleo, excreuit grauissimo cum dolore humorem vitreum à Praxagora appellatum: atq; hoc idem aliis quoque hominibus similiter accidisse obseruauit. In libro, qui ad Thrasybulum de arte sanitatis tuendæ tractat, scribit se plerunq; multis athletis, qui præstantissimi esse videbantur, quiq; multas in certaminibus coronas meriti erant, seipsum valentiorem esse expertum, quandoquidem illi (inquit) in omnibus itineribus faciendis in militaribus actionibus, magis prætereà in ciuilibus, atque rusticis negotiis, inutiles prorsus reperiebantur.

Mors.

Traditur autem senio confectum tandem requieuisse in patria, vt Brunfelsius, & Lacuna scribunt: annos natum septuaginta, sic enim author est Suidas: an omnino tamen in patria obierit, non puto constare. Albertus de Eybe Margaritæ poeticæ suæ tractatu 1 capite x tradit eum vixisse annis octoginta septem, sed sine authore. Profectio eius Romam prima, circiter tempora fuisse apparet, quibus, Antoninus Pius dictus, qui Adriano in Imperio successerat, è vita decessit: velut in libello ad eos, qui de typis scripserunt, significare videtur. vnde obitus eius, imperante etiam nũ Seuero, iuxta eam supputationem contigerit, vt quidam coniicit: sed Ioan. Tzetzes Galenum sub Caracalla adhuc vixisse prodit. Galenum (inquit Cælius Rhodiginus) memoriæ proditum à nonnullis est, centum, & quadraginta annos vixisse, tantaq; in cibo, & potu abstinentia vsum, vt ad satietatem nunquam comederit, aut biberit, nec crudum quicquam vnquam gustarit: vnde sit factum, vt odorificum semper anhelitum spiraret: & citra vllam omnino affectionem, sola defecerit senectute: hinc etiam adagio exorto, vt Galeni valetudinem dicamus, pro ea quæ vltra humanum captum, nimis sit prospera, nimisq; inoffensa. sic ille antiquarum lectionum lib. 30, cap. 12, quæ quàm sint vera, ex iis, quæ antè dicta sunt, facilè est coniicere. Hic iam vita eius explicata, ad mores eius, ac disciplinam, studiorumq; rationem intuendam vertenda breuiter oratio est.

Galeni valetudo potius decã, quã sex libros adamussim de scripsit, quæq; nunquã in aliquo inuẽta est, dicitur, quam de ipsomet Galeno.

Prudentia.

Et primùm quanta eius fuerit prudentia, vel ex eo apparet, quòd ab adolescentia, vt ipse scribit, semper se assuefecit, præcipitem, ac temerarium assensum refugere: quamobrem, vt nulli sectarum se addixit, ita rationes omnium audire, & cognoscere voluit: & in iis omnibus; quæ sensu, aut ratione cognoscantur, nisi horum alterutro, vel vtroque impulsus, pro certo, & indubitato nihil habuit. Eodem consilio ab omni superstitione, & præstigiatura, quarum hæc ferè sensibus, illa rationi pugnat, semper alienus fuit. Mira verò eius ingenij sagacitas, & animi solertia fuit, ex multis, diuersisq; circunstantiis aliquid promptè colligendi: adeò vt ea, quæ peritia, & sagacitate præstabat, diuinatione quadam, aut etiam præstigiatura præstare videretur à multis, ignorantibus, scilicet illud, μάντις δ' ἄριστος ὅς τις εἰκάζει καλῶς. Temperans verò adeò fuit, postquam certam tuendæ sanitatis rationem iam animaduerterat, vt nunquam postea ob eam in victu neglectam ægrotarit. Et illum certè, qui nihil antiquius studio veritatis, nihil dulcius artis ad hominum salutem inuentæ promotione duxit, in quibusuis rebus, propter quas homines pleriq; incontinentiæ, aut luxus, & intemperantiæ accusantur, quam minimum deliquisse credibile est. Itaq; mores in vniuersum graues habuit, & ab obscœnitate, ridiculoq; prorsus alienos, eosdemq; mites, ac minimè iracundos. Famulos sanè nunquam propria manu verberauit (vt neque pater eius) ne commeritos quidem, sed tum minis, tum paternis admonitionibus, peccata semper eorum correxit: irascentis impetum nihil differre ab insania, & furore prædicans. Quin & ægros moribus semper placidissimis ita exhilarabat, vt vel solo sermone videretur eos restituere. Contrà in disputando adeò grauis, atque seuerus extitit, vt nunquam non suis antagonistis pudorem, sibi gloriam maximam conciliarit. Fuit enim tam acris, & vehemens in refellendis, siue sermone, siue scripto, aliorum tam medicorum, quàm philosophorum erratis (vt asperioribus etiam verbis, & conuiciis non abstineat, sicuti contra Thessalum, & Iulianum) tantumq; valuit dicendo, vt eorum, quos perse-

Temperantia.

Fortitudo. cutus est, vniuersa scripta perierint. Nunc de animi eius fortitudine, & magnitudine dicendum: quæ quidē virtus in primis in mortis contemptu honestam ob causam spectatur: non in hoc tamen solùm, sed etiam aliorum, quæ vulgus simpliciter bona existimat, vt gloriæ, ac fortunæ, prę veris bonis contemptu. Fuit autem imperterritus, atq; immotus ad ea omnia, quæ quotidie in vita accidūt, (qualem patrem quoq; fuisse prædicat) & æquam in quibusuis rebus, aut casibus mentem seruare consuetus. Quod autem Roma, cum plerosq; omnes illic medicos æmulatione, & inuidia erga ipsum laborare animaduertisset, & quosdam etiam vitæ eius clanculum insidiari, vrbe relicta in minorem aliquam ciuitatem, ceu tranquilliorem, & vbi omnes inter se noti essent, simulationis verò, & inuidiæ minus, migrare statuit, non pusillanimitate, vt quidam putant: sed partim tranquillitatis studio partim vt improbis hominibus malefaciendi occasionem subtraheret, id fecit. Inter alias certè virtutes maximè animi tranquillitatem, vt sibi compararet, à patre sæpe admonitus est: & gloriam, honoremq; contemnere assuefactus, atq; vnam tantùm, eamq; nudam veritatē suspicere: & ob nullam pecuniæ iacturam mœrore affici, quandiu, quæ reliqua essent, ad curandū corpus sufficerent. Quæ quidem patris documenta se semper retinuisse, & ob nullam rerum, fortunæq; vicissitudinē, animo perturbatum fuisse, scribit. Gloriam, & popularem auram sic perpetuò neglexit, vt nulli librorum suorum suum nomen præscripserit, & amicos etiam ne id facerent, rogarit, vtpote μόνης τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστήμης ἐπιθυμῶν, καὶ οὐδὲν εἶναι νομίσας οὔτε θειότερον ἀνθρώποις, οὔτε κάλλιον κτῆμα, vt ipse de se scribit septimo Therapeutices, & mox subiungit: διὰ ταῦτ' οὖν οὐδ' ἐπιγράψαι ποτὲ ἐμὸν ὄνομα τῶν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένων βιβλίων οὐδενί. In libelli quidem De libris propriis principio, non simpliciter nullis suorum librorum, sed illis quos introducendis, siue in discipulorum, aut amicorum rogantium gratiam ad priuatum ipsorum captum, vsumq; conscripsisset, nō ad editionē, nomen suum se addidisse negat. constat autem aliquos etiam, vt ederent ab eo conditos. itaq; ipse sibi contradicere videri posset: sed aliter se habet. nam in libello ad Bassum De libris propriis, causam reddens, cur aliqui ex libris ab eo conscriptis, ab aliis, atq; aliis mutati, & corrupti, à nō nullis etiam sibiipsis sint vendicati, subdit: huius rei causam esse, q̄m nomen suum ipse non addiderit, &c. Ad quæ verba tamen non sequitur, cæteris accuratius, & ad editionem conditis libris nomen suum se inscripsisse: sed potius neq; his, ne quid ambitioni, & gloriæ daret: neq; illis, vtpote imperfectioribus. De gloria quidem populari, & laude apud multos, ita sentiebat: nonnullis viuentibus eam aliquando commodum ceu instrumentum esse, mortuis autem nihil omnino prodesse: immo verò nec viuentium quibusdam: quum eis, qui plurimum philosophiæ indulgerent, non paruo impedimento esset apud vulgus fama, ipsos videlicet à rebus pulcherrimis plus iusto transuersos auferens.

At, si gloriam contempsit, dicet aliquis, quid est, quòd non raro sua ipse inuenta tantopere prædicet, suas, tum medicationes, tum prædictiones tam prolixè commemoret, seq; extollat, vt cum aliàs persæpe, tum in vulnerum, præsertim neruorum curatione?

Huic nos respondebimus, non facere hoc Galenum, nisi vbi verè, & meritò facere potest: & nō tam seipsum, quàm res pulcherrimas à se inuentas, ac generi humano vtilissimas prędicare. Qui verò gloriam, ceu bonum aliquod spectant, verè ambitiosi, & iactatores homines, ij gloriam ipsam veritati plerunq; anteponunt: & si, quid fortè veri, boniq; inuenerint, sese tamen potius, quàm res ipsas extolli cupiunt. Præterea cum gloria alia popularis sit, quæ τὸ φαινόμενον, magis quam τὸ ὂν affectat: alia verò contrà, quæ non tam multis, quàm paucis, videlicet ingenuè bonis, & eruditis innotescere quærit: hanc posteriorem, & virtuti coniunctam gloriam, Galenum non aspernatum fuisse dicimus. Denique cum res quanquam præclaræ, dum nouæ sunt, à paucis approbentur, aut in vsum vertantur, nisi maiori aliquo præconio commendentur, Galenum vtilissima vitæ inuenta sua, & artis excellentiam commendando, humani generis iuuandi animo id fecisse existimandum est. plerique, autem vtpote obtusiori, in veritate peruestiganda, mente, maiori aliqua impulsione, & commotione animi, vt, quæ bona sunt, credant, ac amplectantur, indigent.

Iustitia. Venio ad iustitiam: quam veluti maximam, & potissimam virtutum ad postremum distulimus locum. Huius verò cum siue partes, siue species sint diuersæ, diuinissima est, quæ pietas dicitur.

Pietas. Extant autem Galeni siue pietatis, siue amoris præclara argumenta multa, in Deos immortales, in parentes, in patriam, in præceptores, & eos, à quibus disciplinis, & artibus imbutus est, in amicos, in artem ipsam, & in genus denique humanum totum.

In Deum. Deum sanè, vt agnouit vnum esse (summum videlicet, & principem deorum: vt Æsculapium medicinę authorem, quem deum alicubi appellat, minimè pro summo, & vniuersali deo, sed particulari quodam, & subdito, ac solius medicinæ, ceu præside genio habuerit, sicuti etiam Socrates) ita eundem optimum, maximumq;, & cogitationum etiam nostrarum conscium existimauit. Itaq; de fide sua ipse inquit in tertio de locis affectis: Deum igitur testem facio, me dicturum esse, quod post longam inquisitionem in ipso artis exercitio, & in disputationibus cum doctissimis viris comperi, & verissimum esse statuo. Quis verò talem animum, tam & veritatis amantem, & iuuandi generis humani cupidum, non perpetua laude dignum esse iudicet? Cæterùm vt alibi non raro, ita in primis in septendecim illis libris, quos de vsu corporis humani inscripsit, veluti totidem hymnos, vt ipse appellat, conditori compositos, opificis nostri sapientiam, prouidentiam, iustitiam, ac bonitatem, non solùm agnoscit libenter, sed & magna cum admiratione, & reuerentia nusquam non prędicare, & extollere solet. Immò sacrificium hoc Deo acceptissimum esse censet, non si ei hecatombas

catombas, victimas'que offerat quispiam cruentas, aut casiam, & thura accendat: sed si mysteria illius, operaq; primum quidem vnusquisq; cognoscat, expendatq;, postcà verò alijs communicet: in horum enim ignoratione summam impietatem consistere profitetur: vt veram pietatem in opifice nostro laudando, cuius sapientia sit infinita, potentia inuicta, benignitas perfecta. Sed Græca ipsius verba, ne quis addi, aut fingi à nobis quicquã suspicetur, adnumerabo: *ἐν ἱερὸν λόγον τόνδε, ὃν τοῦ δημιουργήσαντος ἡμᾶς ὕμνον ἀληθινὸν συντίθημι, καὶ νομίζω τοῦτ' εἶναι τὴν ὄντως εὐσέβειαν: οὐχ εἰ ταύρων ἑκατόμβας αὐτῷ παμπόλλας καταθύσαιμι, καὶ τ' ἄλλα μυρία μύρα θυμιάσαιμι, καὶ κασίας: ἀλλ' εἰ γνοίην μὲν αὐτὸς πρῶτος, ἔπειτα δὲ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξηγησαίμην, οἷος μέν ἐστι τὴν σοφίαν, οἷος δὲ τὴν δύναμιν, ὁποῖος δὲ τὴν χρηστότητα. τὸ μὲν γὰρ ἐθέλειν κοσμεῖν ἅπαντα τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον, καὶ μηδενὶ φθονεῖν τῶν ἀγαθῶν, τῆς τελειοτάτης χρηστότητος ἐγὼ δεῖγμα τίθεμαι: καὶ ταύτῃ μὲν ὡς ἀγαθὸς ἡμῖν ὑμνείσθω. τὸ δ' ὡς ἂν μάλιστα κοσμηθείη, πᾶν ἐξευρεῖν, ἄκρας σοφίας. τὸ δὲ καὶ δρᾶσαι πάνθ' ὅσα προείλετο, δυνάμεως ἀηττήτου.* Et alibi: *Ἐγὼ μὲν οὐδ' ἐπαινεῖν ἔτι κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ δημιουργήσαντος τὰ ζῶα τήν τε σοφίαν, καὶ τὴν δύναμιν ἱκανὸς εἶναι νομίζω. μείζονα γὰρ οὐκ ἐπαίνων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὕμνων τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἐστίν.* Atqui alibi veluti oblitus seipsum, non Deum, sed naturã, hoc principium vocare videtur. non tamen re vera sentit, hanc principem esse causam, sicuti impiè fecit Plinius libro 2, sub finẽ capitis septimi concludens, naturam haud dubiè id esse, quod Deũ vocamus. Sic autem de natura scribit. *Εἰς ἣν ἐξετάζοντες ἔτι καὶ ὑπὸ βλέψειεν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, καὶ σκέψαιτο πότερον πλημμελῶς ἢ δικαίως, οὐκ ἴσα τοῖς μέρεσιν ἅπασι διένειμεν, ἀλλὰ τοῖς μὲν μείζω, τοῖς δὲ ἐλάττω, τὰς αὐτὰς ὑποχεῖται, κἂν εἰ μὴ βούλοιτο πάντως φθέγξαιτο φωνὰς, ὡς εὐπαίδευτός τι καὶ δικαία, καὶ τεχνικὴ, καὶ προνοητικὴ τῶν ζώων ἡ φύσις ἐστὶν, εἰ γὰρ δὴ τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ σκοπεῖσθαί τι, καὶ ἐξαίρεμα ἔργον δικαιοσύνης ἐστὶ, πῶς οὐ δικαιοτάτη πάντων ἡ φύσις.* Quòd si natura, & iustissima est, & perita, & arte prædita, & prouida, quorũ nihil sine ratione est: iam rationalis quoq; videbitur, & planè Deus apparebit: sicuti dolabræ, aut cuiuis instrumento fabri, si rationẽ, & artem aliquis attribuat, fabri etiam nomen merebitur. Nimirum aũt Galenus alicubi, vt Gentilium vulgus, naturam, veluti substantiam quandam per se, aut numen quoddam existimauit: nam sub finem libri 17 de vsu partiũ, mentem vnã per omnia diffusam, quæ in cœlestibus corporibus nobilissima, & summa sit, ignobilior verò in terrestribus, naturam facere videtur, eamq; rationis compotem, seu participẽ (quam aliqui veterum philosophorum animam mundi appellarunt) & huius substantiam in corporibus solidis, esse putat cum Hippocrate calorem innatum: aut calidi, frigidi, humidi, & sicci temperaturam: & Platonem quoque ait naturam appellasse creationis nostræ authorem, de substãtia verò eius nihil ausum esse pronunciare. Et huic sæpius opificium, artificiumq; omne, quod in nostris, & aĩalium corporibus est, adscribit. Alibi verò (vt libro vndecimo capite xiiij. De vsu partium) disertè duo principia, Deum, quem opificem *κατ' ἐξοχὴν* nominare solet, & naturam distinguit: ita vt Deum, ex ijs, quæ sm naturam fieri possunt, vbi scilicet materia adest, eaq; commoda, id quod melius est, ac simul materiam ad id aptam eligere, ac expetere, dicat: quæ verò natura facere non potest, vt vbi materia deest, aut non est apta, ea ipsum ne aggredi quidẽ, medium quodammodò inter Epicuri, & Mosis sententiam se esse professus: qm̃ hic Deum simpliciter oĩa posse, & facere dixerit, ille verò prorsus ociosum fecerit: tanquam Deus non quidem potentior, quàm natura sit, sed sapientior solùm: cum interim nõ rarò naturã nihil prorsus sine causa, aut temere facere scribat, sed oĩa summa cum sagacitate, ac prouidentia. Verùm de his copiosius dicendi locus non est. Nos qui meliorem, q̃ ratio nostra per se cõsequi potuisset, doctrinam hausimus ab vnigenito Dei filio, qui oĩa parentis sui sacra mysteria nobis reuelauit, Deum non omnium solùm sm naturam rerum, sed ipsius quoque naturæ totius, ac materiæ omnis, creatorem dominum, & opificem esse, & veluti organum mouere naturam, informare verò materiam quamuis, qua, ipse voluerit, forma, & miracula edere posse (hoc est, supra, contraq; naturam, aliqua cum voluerit efficere) vt verè sit omnipotens, & à natura, & artificibus reliquis differat, qui sine idonea materia perficere nihil possunt, didicimus, atq; credimus: & vt in rebus naturalibus, atque medicis ingenium, ac doctrinam Galeni suscipimus, ita in ijs, quæ ad Deum spectant, qm̃ Deum ex ipsa natura, & ratione humana (sutor, quod aiunt, vltra crepidam) inuestigari posse existimauit, neutiq; approbamus. Non extendimus quidem omnipotentiam Dei ad mala, & falsa, vel quæ inter se pugnant, ita vt simul consistere nequeant: quæ quidem ideo non potest Deus, quia ne vult quidem, ne secum ipse, qui summum est bonum, & summa veritas, pugnet. At quæcunq; vult, & voluit, ea potuit, potestq;, omnia: vt sunt non solùm, quæ secundum naturam sunt: nam hæc quoque omnia in suo genere bona sunt, & in aliquem mortaliũ vsum diuinitatis bonitate concessa: sed etiam supra, contra'ue naturam aliqua, quæ scilicet ijs, quæ secundum naturam sint, meliora fuerint, vt nostra etiam mens in nobis ad Dei imaginem condita, sæpe, quæ contra naturam (corporis saltem) sunt bona, naturalibus præfert. Vt verò naturalia, vt plurimum vult Deus, neq; solitum, & institutum à se naturæ cursum sine magna causa abrumpit: ita veritati, & iustitiæ consona perpetuò, & sine vlla exceptione vult: & mala quidem vniuersalia nunquam: particularia verò non rarò, modò ad bonum vniuersale referantur. Naturæ autem dominum idcirco ostendere se voluit, vt, cum solis eclipsim fecit contra naturam, cum pateretur vnigenitus eius, vt homines inde naturam non esse Deum, sed aliquod ea prius, melius'que, principium intelligant. Hac ratione à Christo nostro, & mortui excitati sunt, & à morbis desperatis ægri restituti, & multa contra naturam facta miracula, vt, per hæc ipsa naturæ

dominum

Nemesius in lib. de natura humana compluribus argumentis confutare Galenum conatus est, tanquam is animam nil aliud quā corporis temperaturam esse cēsuerit.

dominum se nobis approbaret. Verùm hæc melius explicanda relinquimus illis, qui meliorem, quàm rerum naturæ scienuā profitentur. Temerè certe, ac impiè Galenus libro secūdo de differētijs pulsuum Mosis, ac Christi scholas repudiat, ceu nulla stabilitas demonstratione: quasi verò miracula, quæ plurima, & verè diutna in vtroq; testamēto factitata legimus, atq; credimus, non oēm demōstrationē superent. Hæc si perpendisset Gal. & æqua mēte sibi insinuari à numine profecta passus fuisset: tū ea, quæ sanctissimi viri de Deo, ac rebus diuinis dixerunt, ceu principia, minimeq; demōstrāda axiomata, esse accipiēda, persuasus fuisset: aut saltē per hypothesin admisisset, donec ea, quę sequuntur intellexisset melius, oīa nempe ad Dei solius honorē, ac gloriam, proximi verò vtilitatē, deniq; euentus multis deinceps seculis ita, vt multò antè prædicti fuerant, semper respondisse animaduertisset, & vnam hanc religionē, vt antiquissimam oium, ita sibi similē semper, & perpetuā fuisse: nimiam certè illam de sua intelligentia opinionē deposuisset, neq; ceu lineares, & geometricas demonstrationes has in religione nostra desiderasset. Quod quidem, vt faceret, vel ipsa Christianorum in oibus aduersis ad mortē vsq; constantia, quæ ipsum minimè latuit, mouere debebat. Huius aūt constantiæ libro 3. de pulsuum differentijs meminit, cum scribit: Citius aūt Mosis assectæ, & Christi sua deserant dogmata, q̃ qui sectis addicti sunt, tum medici, tum philosophi. Considerare etiā debuerat, crescentē in medijs persecutionibus Christianorum religionem: decrescētem verò, nulla vi sensibili resistēte suam, & ethnicorum, & deficiētia iam oracula, carmine præsertim.

Hæc de Galeni circa nostram religionem ignorantia inuitus dixi: & quidem pluribus, q̃ vel proposueram, vel qui hactenus eius vitā nobis descripserunt alij: qm̄ id fidei nostræ professio postulare videbatur. In hoc saltem non vulgaris, vt inter Gentiles, eius pietas apparet, q Deum, vt diximus, vnum, rerum oium opificem, motorem, ac conseruatorē, & naturæ principem agnoscit, eiusq; magnitudinem, & prouidentiam, magna cum alacritate plurimis in locis prædicauit: & vt naturæ causam, opificem, ac gubernatorem inquirant, hoies studiosos seriò hortatur: modestia verò, q licet ab adolescentia opifex ille rerum, quis'nā esset, à philosophis addiscere cupiuerit, de eius tn̄ substantia, vt etiam animæ, nunquā pronunciare ausus est. Habuisse quidem ipsum insomnijs quoq; fidē, veluti diuinitùs, aut ab Æsculapio suo missis, aliquot ex locis librorum eius apparet: vt primùm cum medicinæ operam dare cœpit, parentis insomnio: deinde, cum somnio monitus, arteriam secuit, &c. Ad pietatem quidem in Deum hoc etiam referēdum videtur, q neq; circa amuleta (quæ ne Christiani quidē multi, sed nomine magis, q̃ re, deuitant) nec alijs in rebus absurdis, siue illicitis, siue ratione saltē carentibus, superstitiosus fuerit: vt palàm profitetē, & nos supra quoq;, vbi inter eius virtutes de prudentia menuo facta est, aliqua ex parte diximus. Sed nūc de eius in hoies pietate dicendū superest.

Pietas in parentem.

Parentē suum nusquam non sine magno honoris titulo appellare solet: & id in locis permultis, ac prolixè semper facit, vt appareat nunquā suauiorem sibi vocē edere visum fuisse, q̃ quæ parentis sui laudes decātaret. Maximè verò in Cōmen. de cognoscendis, curandisq; animi affectibus, illū commendat vnicè: quod sanè opus veluti encomiasticū paternarū virtutum est.

In patriam.

Patriam verò & ciues suos tanto amore prosequutus est, vt tanquā exemplo Vlyssis quodā, præ horū amore maximorū Imperatorum fauores, ac studia negligeret. Neq; enim cæterorum more stulta ambitionē illectus (quod sæpenumero insectari, & damnare in artis professoribus solitus est) neglecto studio veritatis, assentationibus, & reliquis imposturis principum fauores venari tentauit. Et quanq̃ maiori ex parte nemo sit patriæ acceptus (sic enim natura ferè cōparatū inter hoies est, vt peregrina quidē, & aduenitia ingenia admirentū: sua verò, domesticaq; ob familiarē vsum despiciant) Galenum tn̄ Pergamenses sui tam studiosè redamabant, colebant, & obseruabant, vt ipsum, & seruatorem suū, & patrem patriæ, omnes communi ore vocarent, neq; id iniuria: siquidem non modò curabat sedulò, vt suorum ciuium rectè valerent corpora: sed quemadmodum legislator, atque philosophus summus, etiam erat solicitus, vt eorum animi optimis documentis instituerentur. Quo circa varios commen. scripsit ad excolenda iuuentutis ingenia admodum salutares.

In pauperes, & egenos.

Conciliauit autem sibi maximè plebis, & tenuioris fortunæ hominū animos, quòd medicamentis simplicibus, vulgaribus'que, & paratu facilibus plurimùm vtens, & recta victus ratione sine pharmacis, vbi id fieri poterat, curans; eorum, quos suscipiebat, facultates minimè opprimeret: contrà q̃ faciunt plurimi nostra ætate medici, qui in aggerandis plerunq; pharmacis ostentationi suæ indulgent, & si ægrotos ijs non lædunt, pharmacopolarum certè (à quibus sæpe vel muneribus corrumpūtur, vel lucri partem habent communem aliqui) maiorem, q̃ ægrotantium, rationem habent: aut si etiam iuuant, poterant tn̄, & debebant, præsertim angustioris fortunæ ægros simplicius, minore'que sumptu iuuare, si qua in ipsos pietate mouerentur: quæ in Galeno certè erga pauperes maior fuit, q̃ in plerisq; hodie Christum ore, non opere, profitētibus medicis. Itaque seplasiarijs, aromatarijs, & institoribus eiusmodi (qui, vt aliud nihil dicam, sæpe vilissimis calculis, aut vitro gemmas, & pretiosissima quæque nullius, aut minimi pretij adulterinis mentiuntur, siue sponte, siue per imperitiam) relictis Galenus, vt meliori fide, ac sumptu minore medicamenta haberet composita, suis manibus plerunque confecta, officiosissimè ægris administrabat: in egenos interim non exiguam suarum facultatum portionem, erogans: artem'que ipsam non auaritia ductus, aut quapiam cupiditate, sed propter solam virtutem piè simul, & religiosè exercens. Quòd, si qui minus locupletes sunt, quàm Galenus fuerit, medici, nec eis redundat fortè, quod egenis largiantur, tanto maiore studio illi hoc agere debebant, ne suis etiam facultatibus

cultatibus eos defraudarent: sed victus in primis, ratione, & medicamentis minimi sumptus, illis consulere. Iam, q̃ saepius die noctuq; ad eundē quandoq; ęgrum, vt ipse de sese scribit, Galenus accessit, diligentiae simul eius (qua subinde magis magisq; in arte profecit, & hominū erga se amandum animos conuertit) simul, & pietatis in aegrotos argumentū est. Quin, & pernoctare interdum apud aegrotos solebat, cū ministrorum diligentia ei suspecta erat: & domū suam aliquando curandos deducebat. Eadem pietate nihil vnquam (ex validioribus pręsertim auxilijs) aegrotis exhibuit, cuius vis, & vsus per experientiā ei nō constaret, vt ipse scribit in primum Epidemiorum Hippocratis Cōmentario secundo, numero 50. & hoc in primis studuit, vt si non multùm iuuaret aegrotum suis consilijs, saltē nō laederet. plerorumq; autem experientiā ipse in sese fecit, non solùm gustando omnia, & ex odore, saporeq; iudicando, sed etiā cuti suae imponendo: sic de aceti potentia, vt accuratè experiretur, in seipso periculum fecit: & oxyrhodino sępe perfusus est, vt eius vim certiùs teneret. Et ab initio cū iuuenis adhuc multa egregia, & laudata à praeceptoribus, alijsq; pharmaca nactus esset, vt citius, certiusq; de omnibus ei cōstaret, nulla inuidia, summo candore, amicis medicis, vt experirentur cōmunicauit. Libro etiā quinto de morbis curādis: Horum (inquit) quae retuli, vel modò, vel antè, siue ea inueni ipse, siue iuxta Hippocratis viā vsurpaui, nihil sanè non examinatum, ac iudicio comprobatū est: sed per experientiā omnia iudicata, in quibus erroris pericula ipsi pertulimus. Eandē verò diligentiā, & fidem in scribēdo quoq; obseruauit, vt paulò post dicet.

In amicos.

Caeterùm eodem, quo in ciues suos studio, & obseruatione eū fuisse diximus, fuit etiam in amicos, quorū gratia, tum in obeundis curationibus, tum in conscribendis libris tot labores, ac vigilias, nec sine periculo vitae non nunq̃, sustinuit: neq; enim ob aliā causam vllam, non honoris, non ambitionis, qui gloriae adeò fuit negligens, vt libris proprijs nomen suum inscribere non sustineret.

In praeceptores.

In praeceptores aūt ea fuit obseruatione, ita reuerenter habuit, vt nusquā non magna religione illorum mentionē faciat, idq; frequenter, & non sine magno affectu: sic libros quoq; eorū desiderat non nunquam, tametsi non par tantum illis omnibus esset, sed, & longo interuallo in arte superaret. Hippocratē verò peculiariter ita admiratus est, vbi per obseruationē, experientiamq; eorum, quae tradidisset fidē eius viri cognouit, vt religiosissimè semper coleret: omniaq; eius inuenta ingenuè agnosceret, & raro: & non nisi veritate coactus, & honorificè semp ab eo dissentiret. Hunc passim prudentissimū, & sapientissimū senem, summum'q; medicinae parentē, autorem'q; & largitorem bonorū omnium institutorū, praedicat. Visus'q; est artem totam in illum autorem referre, quamuis non minùs ipsi Hippocrates, quàm ipse illi debeat. Sunt haec omnia ingenui candoris, & magnae pietatis indicia. Poterat enim, vti priores medicorū illustres fecerāt, nouam sectam instituere, & se haereseos alicuius, proprij nominis authoramento, principē facere, in qua solus scilicet imperaret: ad quod efficiendū, si voluisset, nihil eorū sanè, quibus ad id erat opus, ei deerat. Verùm hoc facere noluit, quae summa eius modestia est. Sed, quemadmodū Traianus olim omnes Italiae vias inaccessas, praeruptas'q;, aut ruptibus inuias, refecit, instaurauit'q;, quò faciliùs peruadi possēt: sic ille fatetur se, non quidē artem condere, (quam tamē laudē iure sibi vendicare potuisset) sed iam ab Hippocrate inuentā, incultam tā, & asperam, explanare, vt ab oībus intelligi, ac percipi queat. Sed, vt praesentē de Galeni moribus sermonē claudamus, virum illum fuisse dicamus, prudentem, ingeniosum, solertē, frugalem, temperantē, magnanimū, liberalem, humanū, iustum, innocētē, integrū, veracē, vndiq; bonū: & non solùm patriae, & amicis, sed toti humano generi iuuādo natum.

Doctrina Galeni.

Nunc de doctrina eius verba faciemus, non quidem primae institutionis, de qua satis dictum est suprà: sed eius iam adulti, & iam tum verbis, scriptisq;, tum opere ipso suam declarantis in philosophiae simul, ac medicinae cognitione praestantiam. Ad hanc verò tantum eum peruenisse minus mirum est, tum propter aliquas iam expositas causas, tum quoniam per omnem vitam veritatis studio, demonstrandiq; scientiae vnicè deditus fuit: alia verò negotia, quibus diuitias, voluptatem, aut gloriam plerique venantur, prorsus neglexit. Itaq; in libro de subfiguratione empirica, negat sibi occupatissimo in muneribus artis, tantum ocij superesse, vt nugis superuacuis, fabulis'que differendis, bonas horas amittat. Animaduertit enim non in alia distractum esse negotia oportere illum, qui medicam artem exercere statuerit, rem adeò per se immensam, & amplam, vt praeclare agi nobiscū existimare debeamus, si vel in primo senectutis limine hanc ipsam, quod satis sit, fuerimus assequuti, nedū liceat alijs, ac diuersissimis distineri occupationibus. Quapropter fugere haec omnia oportet, cum'que his ebrietates, comessationes'que nimias, illas turpissimas libidinum, ventris'que, & gulae illecebras. Itaque non solùm mala illa negotia vitauit, omnis virtutis impedimenta: sed etiam omne in literarum, & rei medicae amplificandae studijs assiduè collocauit: quo consilio non est aliquando veritus, ne Caesarem sequi in Germaniam cogeretur, armorum'que experiri strepitum, religionis apud eum vti cuiusdam excusatione. Continuo certè scribendi, legendi'q; labore valetudinis etiam interdum contraxit non nihil damni: nam & diaria aliquando correptus est febre ob vigilandi consuetudinem: & ob hoc ipsum, quum iam consistere aetate coepisset, somnum amiserat. Hac tam assidua, & indefessa diligentia sua, plurima sanè consecutus est, quae arti adiecit. Scribit alicubi, se pulsum cuidam tetigisse sex mensium spatio: & cum per multos annos incertus fuisset de arterię contractione, & alijs quibusdam, improba in perquirendo constantia tandem reperisse. Sic etiā ab adolescentia dies decretorios obseruare incoepit. Hoc studio omnem ferè simplicium medicamentorum, de quibus veteres aliquid scripserant,

Assiduitas.

† 4. de loc. affect. cap. ult. id in Antipatro medico se fatetur fecisse.

materiam

materiam videre, & cognoscere voluit: eam'que ob causam de simplicibus medicamentis cõditos à se libros annis pressit vndecim, donec incõperta quædam sibi adhuc exploraret. Et, vt tum noua quædã videret, & exquisitissima in vnoquoq; genere sibi cõpararet, sicut iã suprà diximus, nauigauit in Cyprũ, Lemnũ, Cretã, & Palæstinã Syriæ, vt pluribus indicauit suprà in peregrinationũ eius mẽtione. ad quæ verò loca proficisci ipse non potuit, inde sibi adferri curauit. Itaq; in opere de cõponendis medicamentis secundũ genera: Adhortor (inquit) amicos oẽs, si artis opera pulchrè obire voluerint, vt me imitentur: qui ex omni natione quotannis præstantissima medicamenta, vt mihi adferant, curo: eò quod perditi illi omnigenarũ rerũ coemptores, illa in dies adulterijs cõtaminãt.

Verùm in simplicibus medicamentis in vniuersum quidẽ apprimè eruditus fuit Galenus: in singulis autem non adeò exercitatus, vt mea coniectura fert: quoniam nullum ferè medicamentum ne nominat quidem, quod à Dioscoride, & alijs ante ipsum non fuerit nominatum: & in viribus describendis aliud nihil ferè docet, quàm, quod ante ipsum Dioscorides docuerat: nisi quod particulatim ab illo dicta, ad vniuersalia quædã redegit, & graduum differentias assignat, in quo certè plurimũ iudicij, diligentiæq; adhibuit, in ijs præsertim, quæ gustare, & iudicare accuratius voluit, & ausus est: quædã enim vehementiora gustare non sustinuit, vt thapsiã aliaq; erodentia, sicuti ipse scribit: & , vt conijciunt nostri temporis quidam non indoctè, vniuersales, primasq; facultates, ex posterioribus, & effectibus aliquando collegit: id, quod non semper succedit: quædam enim tota substantia agunt, aut viribus quibusdam occultis: aliqua per accidens: & idem effectus aliquando à diuersis causis produci videtur. Hac eadem diligentiæ suæ improbitate, linguas seu dialectos Græcas ferè omnes perdidicit: & exquisitius quidem Atticam, ac Ionicam: minus verò, Doricam, & Aeolicam: in his enim duabus plura se ignorare, quàm scire fatetur, in Attica uerò contra. De Ionicis quidem nominibus, libro secundo de differentijs pulsuum alicubi, se scripturum promittit: quod an plenè præstiterit, nescio: præstitit autem ex parte, interpretatus glossas, id est obsoleta vocabula Hippocratis Ionici scriptoris. Quanquam verò, tum puritate linguæ Græcę plurimum excelleret, nunquam, vel barbarismum, vel solœcismum, vel parum bene, ac proprie dictum cuiquam obiecit: sed omnibus loqui, vt volebant per ipsum licuit: tantò rerum, quàm verborũ studiosior erat, Latini sermonis peritus an fuerit, ambigitur. Ioannes Guinterius vir summæ eruditionis, in oratione de veteris medicinæ interitu, Latini sermonis Galenum (inquit) non imperitum fuisse declarant compositiones medicamentorum ab eo translatæ è Largo, Antonio Musa, alijsq; Romanis scriptoribus. Sed potuit compositiones illas ab alijs translatas accipere, & aliorum opera vti. Libri quidem primi de differentijs pulsuum ad finem secundi capitis, cùm tardi, & velocis, rariq;, ac densi significationes distinxisset, & hæc proprie de interuallis, illa de motibus dici docuisset, subdit: Quòd, si quis aliter hæc accipere velit, neq; Græcos, neq; Latinos sequi dignatus, illi permittendum est, vt Cadmeam victoriam vincat. Sed hic quoque idem responderi, & retorqueri potest, quod suprà, aliorum amicorum, vel familiarium opera fortè Galenum illa didicisse cum hæc scriberet, & commentaretur: aut si prius ipse intelligebat, non tamen pauca vocabula Latina intelligentem, Latini sermonis peritum dicemus. Certum est eum semper animum ad patriã adiecisse, & nunquam in Italia manere propoluisse: iamq; grandiorem natu Romam venisse, & lucubrandi, medendiq; negocijs semper occupatissimum fuisse: vt neque consultò, neq; obiter, vt iuniores solent, linguam latinam cum didicisse probabile sit, præsertim cum nulli ferè neque medicinales, neque philosophici libri Latinè conditi extarent, quorum gratia operępretium hanc linguam sibi addiscendam existimare potuerit: &, si quæ extabant, ex Græcis pleraq; deriuata erant: aut in eodem argumento, non minus egregij libri Græci legebantur. Interim illum parum aliquid Latinè intellexisse non dubito, propter diuturnam in vrbe moram. Si tamen linguam illam probè intellexisset, prædicasset id procuIdubio de se alicubi in scriptis suis, sicut Atticæ, & Ionicæ linguarũ plenam cognitionem, Aeolicæ verò, & Doricæ minùs quam mediocrem, de sese prædicat. Cum Antonino quidem Imperatore, & alijs Romæ proceribus, quorum valetudini curãdę, in primis operam nauabat, Græcè colloqui potuit: vt nihil opus ei fuerit propter illos Latinè loqui discere: nam propter plebem, vt publicè plebeijs hominibus mederi posset, Latinæ linguæ vacare eũ voluisse, non est verisimile, nec rationi consentaneum, cum & fortunæ beneficijs, alijsq; commoditatibus, & diuitijs abundaret, & à nimis populari vsu medendi, propter perpetuas lucubrationes suas, & assidua studia, alienus esset. Mecum sentit, & facit in epistolis suis doctissimus Manardus, his verbis: Galenus Latinam linguam non æquè, vt Celsus, aut nequaquam norat.

Linguarũ diuersarum cognitio.

Sed his iam reliqua de eius doctrinæ præstantia addamus. Neque verò scribendo solùm (ita, vt nec in oratione puritas, & elegantia, nec in sententijs, & tractatione, vel oratoria, vel dialectica virtus desiderentur) sed etiam dicendo, disserendo'que, adeò semper valuit, vt propositis in æde Pacis de more quæstionibus improuisis, publicè sæpissimè ad omnia responderit: id'que iuuenis, quum Romæ degeret. Annum agens nonumdecimum, vt suprà diximus, Athenæi sectatorem conuicit: & postea aliquando Stoicos, & Peripateticos de sede animæ disputando superauit: & sæpenumero apud eruditos viros, extemporales sermones habuit. Annum agens tricesimum publicè docuit. Sophisticam semper odio habuit: nihil'que tam studuit, quàm demonstrandi primùm scientiam tenere, deinde summo studio eam exercere: quod ei facilius fuit, quoniam in mathematicis, & scientiam facientibus disciplinis versatus erat. Quinimo veluti furo-

Doctrina præstantia.

re quodam

re quodam percitus, & diuino inspiratus afflatu, ad veritatis studia persequenda, & vulgi famam fortiter contemnendam, vt ipse profitetur Methodi septimo, ferebatur.

Porrò quantopere Hippocratis doctrinam, omnis solidioris medendi artis fundamentum, & vniuersam veterem medicinam, excoluerit, ac illustrarit multifariã, ordine, methodo, præceptisq́; : & argumentis confirmarit disertissimè, oratione verò diserta, ac eleganti exposuerit vberrimè, & remediorum simplicium, compositorum'que descriptionibus locupletarit copiosissimè, tanquam medicorum, qui sunt, quiq́; fuerunt omnium διαλεκτικώτατος, ἢ φιλοσοφώτατος μᾶλλον, ἅμα τε ῥητορικώτατος, καὶ λόγῳ καὶ ἐμπειρίᾳ ἐπιφανέστατος, res ipsa, & omnium eruditorum consensus loquitur clarius, quàm, vt multis ad id explicandum sit opus verbis, nisi quis in ipsam meridiem lumen inferri postulet. Pauca tamen, vt in ipsius laudibus, & encomio animos pascamus, tantiq́; beneficij grata commemoratione nos oblectemus, & ad eius exempli imitationem optimum, ac ingeniosissimum quemq́; inuitemus, dicenda fuerint. Cum igitur olim principes tãtùm viri philosopharentur, Hippocratis præsertim seculo, & ante id, ipse etiam Hippocrates è magna gente, vt pote Heraclide filius, ab Hercule, Æsculapio'que genus ducens, genere, & opibus præclarus, ad philosophiam, ac medicinam accessit. Et quanquam gentiles eius Asclepiadæ artem intra suam familiã detinerent, nec exteris communicarent: ipse literis, non solùm particulares historias, & remedia singula, sed artis etiam methodum, præcepta, & præcipua capita mandare cœpit, ingenuo nimirum candore, & magna liberalitate, quasi hoc ipsum ageret, vt non Asclepiadæ solùm, qui degenerare poterant, & genus eorum cessare, sed optimus quisq́; ad artis communicationem omnibus necessariæ, ideoq́; in medium proponendæ admitteretur. Sed, vt nihil inchoari simul, & perfici à mortalibus potest, ita & medica ars ab Hippocrate (qui natus est anno primo nonagesimæ olympiadis) inchoata, & scriptis tradita primùm, rudior adhuc, & in multis incertior, ac inconstans, & multis postea seculis veluti vaga, varijsq́; distracta ingenijs, à Galeno demum tanto tempore pòst, veluti altero Hippocrate, quem in illo ἀναβιῶναι, dixeris, expolita, & confirmata, perfectaq́; propemodum tota est. Nam cùm similiter, vt Hippocrates in philosophia præclarè versatus, & ingenio liberali præditus esset, rebus'que ad hoc efficiendum, quantum quidem in vnum hominem cadere potest, omnibus instructus, opus tam eximium, & conari voluit, & perficere (Deo iuuante) potuit. Videntur autem primi illi circa Hippocratem medici, & ipse in primis, in singularum tantummodo rerum inquisitione, quæ demõstratione peragebatur, versati. Qua ratione etsi permulta problemata subtiliter inuenirentur, ac dissoluerentur, non tamen per illam constabat modus vllus totam disciplinam constituendi ex suis partibus in proprium ordinem digestis: sed sparsim, & absque arte plerunque tradebantur, quòd præcepta artium tradendarum non dum haberentur: adeò'q; ne demonstrationum quidem regulæ præscribebantur: sed vtebantur quidem demonstratione illi ad inquisitionem rerum, artem verò demonstrandi, quæ præceptis constaret, nullam tradebant: vt eodem tempore in philosophia etiam à Platone factum videmus. apparet enim ex eius libris, demonstratiuæ artis præcepta eum non satis calluisse, aut certè non absoluisse (& ea interdum pro indubitatis principijs posuisse, quæ è sacris literis, aut maiorum authoritate petuntur: quæ si è sacris sumenda sunt ad demonstrationes, eadem opera quæstio ex eisdem sumi poterat, vt demonstrari eam nihil necesse sit) & scientiarum limites non obseruasse, vt, qui multa è diuersis scientijs, in eundem librum congesserit. Sed philosophiam statim secutus Platonem Aristoteles perfecit, præcepta demonstrationum reliquit, scientiarum limites circunscripsit: & ne quid ad perfectionem totius artificij in docendo deesset, quo disciplinarum quæstiones per inquisitionem ἀποδεικτικὴν inuentæ, ac dissolutæ, aptè connecterentur, postremò ipsarum ordinem pulchrè digessit, quatenus iubet ab vniuersalibus incipiẽtes ad singularia descendere, id'que cum alibi disertè, tum clarissimè libro primo de generatione animalium ostendit. Sic in Physiologia affectiones τὰς καθόλου, quæ'que rebus naturalibus vniuersis conueniunt, primo loco exposuit: deinde ea, quæ sunt minus communia, & in pluribus rebus naturæ, non tamen omnibus conspiciuntur: vltimo loco, quæ singulis speciebus peculiariter insunt. Iuxta'que hunc modum totam Physiologiam in totidem libros diuisit, quot sunt affectionum differentiæ. Cum igitur vniuersa methodus disciplinarum, aut consistat in singularium quæstionum inquisitione, quæ demonstratione fit: aut in positione, atque ordine partium totius disciplinæ, vbi demonstratione fuerint inuentæ: illam totam absoluit Aristoteles, acceptis quibusdam seminarijs à maioribus, hanc autem primus ipse commonstrauit: & insuper obscurè ab illis, aut etiam ænigmaticè dicta, tanquam vel ostentatione, vel inuidia quapiam, ipse clarè, & dilucidè exposuit. hoc ipso autem, καὶ διὰ τὴν ἀκρίβειαν ἣν τοῖς ἀποδείξεσι προστίθησι, Simplicius eum antiquioribus philosophis præfert: Platoni verò, καθόσον εὐσθενεστέρας τίθησι τὰς τῶν ἀποδείξεων ἀνάγκας, καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτὸς ἀπό τε τῆς αἰσθήσεως, καὶ ἀπὸ τῶν προχείρων δοξῶν συνδάζει λαμβάνειν. Cæterum eadem ferè Galenus in re medica, præstitit, effecitq́; primus, quæ in philosophica Aristoteles. Nam plerisq́; pulchrè inuentis ab Hippocrate, ab eo remissius, atq; debilius traditis, rationes validiores adiecit, & multas rerum causas assignauit, ab illo præteritas, aut nondum forsitan cognitas, aut exiliter sanè, atque obscurè traditas. Denique non modò demonstrationes quæstionum singularum perfecit: sed ordinem quoq; methodi addidit, ita, vt triplicis methodi, neq; enim plures laudatæ inueniuntur, vsum & tractationem in arte medica copiosè ostenderit. In plerisque enim suis libris Analyticam sequitur methodum,

Hippocratis doctrina ab eo exculta.

Potius resolutiuam.

dum, in libro autem de cõstitutione artis, Compositiuam, vt Definitiuam in arte parua: de quibus omnibus, & quomodo à Galeno sunt obseruatæ, aut animaduersæ, qui plura nosse desiderat, doctissimã Gemusæi præfationẽ in Græca Galeni opera Basileæ olim excusa adeat. Interea verò, dũ tantopere laudamus Galenum, Hippocratis medicinæ parentis laudibus, ac dignitati nihil detrahimus. Principij enim vbiq; vis maxima est, etiamsi re ipsa perexiguum sit. Et religio quædã, ac reuerentia, rerum bonarum omnium causis, ac principijs debetur. Itaque, & veteribus, qui nobis occasiones, ac rudimenta aliqua tradiderunt, & posterioribus, qui absoluere nisi ab illis aliquid accepissent, nunquam potuissent, plurimum nos debere, gratis animis fateri, & agnoscere par est. Tantum profectò Galenus lucis addidit arti post Hippocratẽ, vt, nisi medicinæ is diu iã, multũq; laboranti medicinam adhibuisset, & tradita ab Hippocrate principia illustrasset, iaceret fortè adhuc neglecta: nunc verò, quod ars est exculta, quodq; Hippocrates legitur, ac intelligitur, ꝙ eum ex illo fructum capimus, quẽ sentimus, hoc beneficium Galeni totũ est. Cætera nunc, vt omittam, de arteriarum certè pulsibus nihil, cum pertractasset Hippocrates (siue hoc ad medicinã nihil pertinere ratus, siue id etiam rem ignorans omnem fecerit) de horum differentijs, causis, & ex ipsis dignotione, prolixè confecto ipse opere, hac quoq; ex parte medicinam auxit, & locupletauit.

Porrò præter Hippocratẽ, & Galenum Medicinæ principes, cæteri ferè omnes, tũ Græci, tum Arabes, eorumq; sectatores, nihil ad artis constitutionem contulerunt: & ex illorum libris ferè, quicquid, aut lectione, aut imitatione dignum habent, tanquam purissimis fontibus, exhauserunt, doctissimo nostri seculi viro Iac. Syluio teste. Adeò, inquit, ingeniosa, & studiosa, & dijs accepta fuit veneranda illa antiquitas. Pauca quædam tamen, non ignaua omnino posteritas, rudis quidem, sed exemplorum fide plena, aut clariora reddidit, aut vsu, experientiá que frequenti, certiora. Quæ vnusquisq; etiã mediocriter institutus, his velut fundamentis adiungere potuit, hoc est Hippocratis, Galeniq; placitis. Quibus de medio sublatis, medicina sit velut chaos antiquum, & certè hominum carnificina: & id omne, quod in stupidos suæ ætatis medicos iustissimè Plinius inclamat.

Hippocrates à Galeno notatus.

Etsi verò, vt toties diximus, Hippocrati tanquam parenti, & conditori artis summũ honorem deferat Galenus, adeò tamen solius veritatis studiosus sine vlla dissimulatione fuit, vt multis in locis ipsum, hoc est sermonem eius, & scripta, arguat, veluti non exactum, improprium, obscurum, inconditum, indistinctum, & modò imperfectum, modò contrà superfluum: est quãdo diligẽtiam in eo desiderat, confusam, & inordinatam traditionem reprehendit: nonnunquam ineptitudinis, obliuionis, immò etiã erroris, & mendacij accusat. Cõmentario secundo de victus ratione in morbis acutis, circa pharmaca pleuriticis danda, ab eo dissentire videtur. In quibus tamen omnibus aliquo modo excusari potest D. Hippocrates, aliqua enim ignorasse eũ, aut etiã errasse in aliquibus, mirum non est, cũ à nullis propemodum ante suum seculum scriptis fuerit adiutus: ꝙ verò negligentiùs quædam scripserit, hoc enim nomine, si ignorantiã, atq; errorẽ demas, cætera comprehendi poterunt, id factum, qm̃ sibi tantùm, non ad editionem quædam scriptis mandarit, dici potest: Deniq; corrupta quædã, & deprauata à librarijs, aut alijs quibusdã esse: & spuria quędã ei attribui.

Solertia eius, & inuenta in arte.

Non verò diligens solum, & eruditus fuit Galenus, sed ingenij quoq; solertia, & promptitudine minimè vulgari præditus, ἀγχίνους καὶ εὑρετικός τις πάνυ. Itaque multa ex sese didicit, sine præceptore: septimo quidẽ Methodi, omnia se per se ipsum inuestigasse scribit. Hoc ingenio, & vniuersales morborũ curationes, siue curandi indicationes excogitauit, & particulares quasdam, vt de sanandis oculorũ doloribus: itẽ neruis sauciatis, primus in hac curatione ausus modum priùs vsitatum immutare. Hac ingenij sagacitate sæpe aliqua circa ægrotos obseruauit, quæ ab alijs non animaduersa admirationem ei conciliarunt, tanquam ex arte diceret, aut diuinaret: quædã, quæ tamen sola industria, & diligenti animaduersione, à quouis mediocriter solerte intelligi poterant, quale est, quod libro primo de sanitate tuenda circa animaduersum pueri plorãtis desiderium de se scribit. Inuenta eius in arte fuerunt, neruorũ curatio: locorum affectorũ agnitio, quam primus in artem redegit: medendi ratio methodica, & sanitatis tuendæ præcepta; in sectionibus itidem non pauca, circa neruos, & musculos præsertim, veluti thoracis musculorum anatome, & instrumentorum respirationis: & paruũ quarundam vsus: dignotio pulsuum, & ex eis præsagia: ac pleraq; alia consimiliter, quæ non exiguæ, & momentaneæ tantùm, sed iustæ, & maximæ totius artis partes sunt: adeò, vt ante ea tempora manca adhuc, & non dum integra fuisse medicina rectè videatur. Quin, & rebus quibusdam nomina primus imposuit, vt solutioni continui: & inter succos glutinoso contrarium vocauit rhypticum, id est, abstersorium. Curationum, quas feliciter peregit historias

Curationes et præsagia.

aliquot, iam suprà memoraui, vt hic repeti nihil attineat. Neruis quidem vulneratos omnes sanitati se restituisse profitetur: iuniorem adhuc à nullo edoctum, deperditam memoriam curasse: deniq; in artis operibus consenuisse: sexcenties præsagiuisse in ægris, diaria'ne febri laborarent, an ea, quæ tertio quarto'ue die aliquam accessionem esset habitura. Prima enim statim visitatione, omnia febrium genera (quotidianam, tertianam, quartanam, semitertianã, καῦσον) mirè discernebat: sicut & alios affectos plerunque primo die: sic & hecticam febrim incipientem vnà cum putrida agnouit: & aliquando ex solo colore locum in visceribus affectum deprehendit. Denique semper summo studio in curando simul, & præsagiendo se exercuit: tantumq; profecit, vt aliqui eum vatem esse dicerent, tanquam diuinatrice arte, non medicinę scientia, futura prædiceret.

Chirurgia.

Non solum verò interiorũ morborum curationem, vt pleriq; hodie medici, sed exteriorum etiam, & omnium,

quæ ad Chirurgiam pertinent, tractationem professus est. ita'que, vt neruorum, ita omne genus solutæ vnionis curandæ viam, ac rationem expleuit: & cum in Asia maneret, aliquando chirurgiam exercuit: cum verò Romæ ageret: ciuitatis morem est secutus, permissa ijs, quos chirurgos vocant, maxima eiusmodi operum parte. Quantum autem in chirurgia, & ea medicinæ parte, quæ manu administratur, valuerit, tum historiæ quædam, tum inuenta ab eo pharmaca, & emplastra testantur: quorum non nulla propter insignem vtilitatem nuper etiam in vsum reuocari apud Italos cœperunt: sicut, & alia quædam medicamenta cõposita ab ipso inuenta, quæ intra corpus dant.

in Aegypto primum, post Romæ antiquitus medicina chirurgica, & clinice ueteta a diuersis professoribus, ut nunc fit, exercebatur: tempore autem Hippocratis utranque y de profitebantur simul'que exercebant.

Quin, & Pharmacopœi interdum officio fungebatur, vt cum Imperatoribus, eorumq; amicis, & opulentis viris antidotos componebat: cumq; oleum, & adipem recondebat, vt inueteratis vti posset. Mirum autem, quo'nam fieri tandem pacto potuerit, vt vnus tot negocijs abunde sufficere posset: idem quippe erratorum castigator acerrimus, idem rerum multarum inuentor acutissimus, idem disceptator subtilissimus, grammaticus idem, rhetor, dialecticus, mathematicus philosophus, medicus: nec verbis tantu'm medicus, sed medendi idem vsu exercitatissimus, ingenti'que ægrotorum frequentia à studijs plerunq; distractus: inter medicos eloquentissimus, inter eloquentes medicus acutissimus, inter vtrosq; diligentissimus, inter omnes deniq; maximus: & cum ipsius seculo philosophi, medici'q; nomen plerique non distinguerent (vnde, & logiatri fortè, & iatrosophistæ nomina sunt facta) ipse quanquam medicus simul, & philosophus eminentissimus fuit vel Antonino Imperatore, ac Philosopho teste, plurimum tamen alterum ab altero differre, tum docendo scribendoq;, tum re ipsa ostendit ita, vt facilè iam cuiuis appareret optimum medicum, eundem esse philosophum oportere, non autem contrà. Quanquam verò talis tantusq; fuit, propter immensum tamen artis medicæ pelagus, quod (si vlla alia) longè lateq; patet, minimè mirum est, si non omnia, præsertim particularia (quæ infinita esse solent) sit assecutus: si dubitare se alicubi fateatur, & iam ætate prouectus etiam non nulla addiscat: si etiam alicubi erret, atq; fallatur, in ijs nimirum, quæ nõ ad præcipuas, & vniuersales curandi indicationes, vnde ars constituit, pertinent, sed alijs modis ad artem eruendam, aut perficiendam referuntur. De causa quidem opifice fœtus, & animæ substantia, quorum vtrunq; supra medicum est, dubitat: prima die febrem continentem sine putredine, fatetur se non planè percepisse, cuius generis esset: in leguminibus aliquando hæsitat, vt notauit Manardus. Et quanquã ex frequenti anatomes speculatione multa, quæ prius neutiquam sibi visa erant, aliquando animaduertit: multa tamen ipsum effugerunt, eam præsertim ob causam, q, vt doctissimus, & princeps in Anatomicis nostra ætate Vesalius animaduertit, hominem nunquàm secuit: & simiarum sectionis, q; hominum studiosior, vtrorumq; anatomen confudit: vnde crebri eius in hoc argumento lapsus deprehenduntur {Homines ipsum non dissecuisse: quæ verò in humano corpore obseruauit, ea, vel à simijs transtulisse, vel in abscessibus quibusdam, aut chirurgicis operibus vidisse, ex libri de venarum, arteriarumq; dissectione capite septimo apparet} Libros quidem de vsu partium emendare aggressus, non plenè id præstitit: nec pauca, in his præcipuè libris, censore Vesalio, imaginatus est tantu'm, in animalibus non visa. Eidem in Aristotelem videtur iniquior, eiusq; carpendi studio, sui ipsius oblitus interdum. Interea tamen idem Vesalius tantum tribuit Galeno, vt medicinæ parens, rarum naturæ miraculum, summus naturæ admirator, & omnium bonorũm author ab eo appelletur. In prima fœtus è genitura formatione, cor aliquando putauit vnà, cum iecore statim ab initio gigni: posteà verò re maturiùs perpensa, omnino hepate posteriùs formari statuit. Porrò non solum eruditus, sagax, & diligens in morborum curationibus, sed etiam fortunatus fuit, vt ipse de sese prædicat. Mihi quidem cum Satyrico fortuna rationem, & prudentiam sequi videtur, non separata aliqua vis, vel causa esse.

Pharmacopœia.

Galenus alicubi dubitat, discit, fallitur.

Anatome.

Fortunatus.

Nullum numen abest, si sit prudentia: sed te
Nos facimus Fortuna deam, cœloq; locamus.

De ijs, quæ secundum naturam, aut artẽ fiunt, idq;, vt plurimùm, loquor: nã, si prouidentiæ diuinæ, hominis alicuius vitã, & actiones beare placeat: etiam si multa præter rationem fiant, & humana prudentia cesset, impediri non potest.

Dogmata, siue placita quędam peculiaria Galeni, quę tum in philosophia, tum in medicina approbarit, non est, q operosius hic vnum in locum conscribam: in præcedentibus enim sparsim pleraque exposita sunt: & hoc in primis, quôd sectæ nulli fuerit addictus. hoc enim à patre acceperat, ne ab vlla secta denominaretur, sed longissimo temporis spatio, & sectas præcipuas addisceret omnes, & de illis iudicium ferret. Pyrrhonijs quidem maximè se opposuit, & Epicurę is. Et quanquam in arte medica, verissima Hippocratis dogmata sequi soleret: seruos tamen appellabat, quicunque se, vel Hippocraticos, vel Praxagoricos, vel ab alio quocunque viro nominabant. eligenda autem ex singulis censebat, quæ præstantissima essent. De substantia deorum, & animæ nunquam pronunciare voluit. De triplici verò animæ principatu pro Platone contra Aristotelem stetit. Nec tres animas, nec facultates animæ tres, sed tria principia dici debere, ei placuit. Insomnijs non parum tribuit: eorum'que alia diuinitùs mitti, alia in natura suas habere causas censuit. Hepar venarum, sanguinis, & nutricationis principium esse ostendit, non cor aduersus Aristotelem: & cerebrum neruorum, sensus, motusq;: testium quoq; naturam primus inuenit, totum alterare corpus: de generationis primordijs nostræ contra Aristotelem defendit Hippocratem, & alia in humani corporis fabrica complura. Chrysippum philosophum acutissimum ignorantiæ plerunque reum peregit, cum alibi, tum in libris de placitis Hippocratis, & Platonis.

Dogmata.

Scripta in genere et primū cur scripserit libros.

Libros autem conscripsit, perpaucos quidem eo consilio, vt euulgarentur: sed tres ob causas ferè: quarum prima est, vt amicis, & familiaribus, præcipuè longam profectionem suscipientibus, gratificaretur, siue sponte rogantibus illis, siue inuitus propemodum, exoratus: eiusmodi sunt omnes, quos introducendis composuit: & inter alios hi: Quòd animi mores corporis temperaturam sequantur: De optima corporis nostri constitutione: De bono corporis habitu: De diebus decretorijs: In Epidemiorum libros Commentarij: De medicamentorum facultatibus: Contra Iulianū: Aduersus Lycum: De differentijs pulsuum: Methodi medendi libri priores ad Hieronem, & eo defuncto reliqui ad Eugenianum: Commentarius in Prorrheticum Hippocratis. Sic in Glauconis philosophi, Boethi viri consularis, & aliorum quorundam primariorū gratiam multa scripsit: multa etiam in communē amicorum, aut inferioris quoq; conditionis hominum vsum: quod eum facere adeò non piguit, vt voce vti interdum non dubitarit humanissima illa, se vel vnius tantùm gratia, quem modò veritatis studiosum cognouisset, dicturum, scripturumq; omnia. Altera scriptorum eius causa fuit, vt commentando ad rem aliquam propositam sese exerceret, & ingenium non sineret ocio languere, sed lucubrando excitaret. Tertia deniq; studiorum suorum commoditas, cuius gratia breuiter tantùm capita inuentorū à se consignare solebat (amicis verò rogantibus postea elaborabat, & pleniùs explicabat) & vt Plato inquit, aduersus obliuionem senij commentarios reponebat. In primis autem operam dedit, vt quæ ante ipsum ab alijs obscuriùs, aut imperfectiùs tradita erant, ipse dilucidiùs, & pleniùs exponeret. Veritatis quidē, vt vnicè semper studiosus fuit, vel ad furorem vsq; diuinum quendam, vt diximus: ita neque loquendo, neque scribēdo, gratię aut odio quicquam dedit: &, vt q̄ verissimè omnia literarum monumentis traderet, summopere curauit: mentiendi verò ne causam quidem se habuisse, alicubi testatur: quinimo sibi etiam ne quis crederet, nisi accedente ratione, hortatur: id verò est veritatem magis, q̄ sese amare. quo nihil pulchrius, nihil diuinius, neq; φιλοσοφώτερον quicquā homini contingere potest. Hinc adeò nihil nisi in ipso medicandi actu à se declaratum, aut aliter examinatum, probatumq;, in scriptos à se libros retulit: Qua in re medici priores pleriq; peccauerunt, & Erasistratus, vir alioqui nō illaudatus, reprehenditur, & Dioscorides Anazarbensis, notatur: & nostro quoq; tempore factitare solent homines, quibus domi desidentibus quicquid in mentē venerit, promulgare statim non verentur: & de remotissimis etiā rebus, quæ fortè nunquam ad eas, in quibus scribunt regiones, peruenient, vt hippopotami, aut elephanti sanguine, alia'ue huiusmodi re, aut nimirùm peregrina, aut etiam abominabili, sine experientia, nulloq; cum fructu aliqui nugantur. At Galenus dierū criticorū diligentem explorationem fecit, prius q̄ artem traderet. Nō cum ita mouit senis authoritas, vt fidē illi absq; confirmatione sensus de rebus omnibus simpliciter haberet. Et medicamentorū simplicium commentarios, cùm longē priùs coepisset, vndecimo demum anno post in lucē edidit, q̄ pharmacorum quorundam naturam ipsemet adhuc non comperisset: vt comperiret autem, diuersa remotaq; loca adijt, vt alibi diximus. In vsu etiam artis, vt supra dictū est, non adhibuit alia remedia, quàm de quibus experientia ipsi constaret. Nos quidem de illis Galeni experimentis, quibus peculiare testimonium experientiæ suæ adscripsit, libellum olim edidimus. Ab ambitione autē, cum aliàs, tum scribendo, quàm fuerit alienus, vel hoc vnum clarissimè ostendit, quòd nulli librorum suorum suum ipse nomē inscripserit: quæ inter alias fortè causa est, cur spurij quidam pro genuinis sint admissi.

Commotica:

Itaq; verè, fideliter, candide, ac diligenter, eum omnia tradidisse constat. Quæ verò ad comptoriam artē attinent, & pulchritudinē non veram inducunt, & si quædam nec inutilia, nec iniucunda scitu, in eis contineantur, & principes viri, ac matronæ ea aliquando à medicis requirant, & apud alios etiam homines honestos aliquando eorum vsus esse possit, quamuis ea optime nosset, scribere per verecundiam omisit: frequentior enim malus eorum, q̄ rectus vsus est.

Venena.

Venenorū verò semper malus: quamobrē arcanas, & exquisitas eorum cōpositiones minimè publicari oportere existimauit: tantum in eo honestatis, vitæq;, & salutis hominum amor valuit. Vtile quidem fuerit hæc etiā cognoscere, tum philosophos, tum medicos homines, sed optimos duntaxat, & qui nunquam abutantur: hos, vt ijs, qui veneno quocunque læsi sunt, melius succurrant: illos, propter scientiam ipsam naturæ. sed literis mandari tutum non est, ac inter Christianos præcipuè nefas. Per manus autem tradi amicis, optimis duntaxat, & ætate, iudicioq; maturis, sat fuerit. Philtrorum (inquit Galenus de simplicium medicamentorum facultatibus libro decimo capite primo) & eorum, quæ ἀγώγιμα, ὀνειροπομπά, ac μίσητρα vocant quidam, planè, nec si abunde illa forem expertus, mentionem facere in animum inducerem: sicuti nec letalium medicāmentorum, aut, vt ipsi loquuntur, πιθοποιῶν. Nam illa sanè ridicula sunt, constringere, ac vincire aduersarios, vt in iudicio nihil possint eloqui, aut grauidæ abortum afferre. aut, vt ne vnquam deinceps concipiat, efficere, & quęcūq; eius sunt generis, vel impossibilia, vel certè mortalium vitæ noxia, &c.

Qua ætate quid scripserit.

Porrò cum adolescens adhuc quædam condiderit, exercendi nimirum sui causa, potius q̄ alios docendi: & ætatis progressu ad vltimam vsq; senectutem, nunquam à lucubrandi labore destiterit, magnum ætatis ratione, qua singuli ab eo perscripti sunt libri, in eis discrimen esse, quis dubitet? Fatetur ipse se iuuenem, ante annum ætatis suæ 43 curiosius, & ambitiosius quædam scripsisse, quid igitur de illis sentiendum, quæ in adolescentia, & ferè puer adhuc exorauit? sed ea forsan pleraq; non amplius extant. Tradit alicubi, se anno ætatis suæ 34 multos iā libros scripsisse: & rursus eo tempore, quo Romæ fuerit secundò (circa ætatis suæ annum 35, & 36) expectans Antonini è Germanico bello reditum, mul-

Hac ratione putant uiri docti librum de theriaca ad Pisonem non prorsus esse à Germanis Galeni libris separandum.

tos ad philosophiam pariter, & medicinam (de pulsibus præsertim, & aliis signis, crisi, diebusq; criticis, & de differentiis febrium) spectantes libros conscripsisse: quos postea amicis flagitantibus legendos permiserit: & apud illos tantum futuros sperauerit. nam si dandos, inquit, indignis (qui nō, vt discant, sed vt calumnientur, legunt) scissem, ne amicis quidem eos præbuissem. At librum de locis affectis in senectute composuit. Scripsit autem plurima, non solùm in medicina, sed & in philosophia, grammatica, geometria, vt author Suidas est. sed & ipse met librorum suorum, & numerum, & rationem, ac modum exponit, duobus operibus huic rei dicatis, quibus partem eorum iam tum interiisse, docet, incendio templi pacis (quo simul omnes etiam Bibliothecæ Palatij conflagrarunt) in quem locum reponere labores suos consueuerant eius temporis scriptores. Porrò, qui Galenum scribendi, commentandiq; diligentia vicerit, scriptorum'ue in singulis propè artibus numero superarit, inuenias neminem. Ad quingentos enim omnes scripsit: quot vix scribendo tantum absoluere quisquam, nedum meditari simul, ac literis mandare potuisse credatur: quorum tamen vix dimidia ad nos peruenit pars, vt doctissimus Iul. Alexandrinus animaduertit. Horum autem alij, vt dictum est, incēdio sunt consumpti: alij propter barbariem temporum secutam in Asia, Græcia'que, aliasq; ob causas, perierunt: aliqui fortè, quòd declamatoriè, & iuueniliter conscripti essent. Ioan. Fernelius verò in medicinæ suæ præfatione, præter ducentos & quadraginta inquit, quos de aliis disciplinis, de medicina supra quadringentos conscripsit. Galenus (inquit Athenæus dipnosophista) tot philosophica, & medicinalia volumina condidit, vt scriptores ante se superarit omnes. *Quàm multa.*

Hanc Galeni scriptorum excellentiam, non ita multò pòst, agnouerunt doctissimorum hominum scholæ omnes: quando relictis sectarum nugamentis, veram Hippocratis artem, ita tum stabilitam, vt nulla sophistarum iniuria subuerti posset, amplecti solam, & synceriter colere cœperunt: quo tempore ex ea ipsa certam opem, & auxilium tutum mortales homines percipere potuere, cū prius non minus periculi ab arte sæpe, quàm ab ipso morbo extitisset. Agnouerunt quoq; minimè postremi, viri Arabes, disciplinarum impigri cultores: qui monumenta eius vniuersa in suam linguam conuerterunt, & in manibus magno studio versarunt, donec sublatis iniuria temporum, aut certè suppressis, Græcorum exemplaribus, Latinorum quoq; hominum scholis interpretationes suas commodarent, non quidem tanta cum fruge, quantam ex ipso haurire studioso licebat: attamen non sine sua quoq; vtilitate. Præstitit enim ex illorum monimentis ita philosophari, quam ad pristinam sectarum incertitudinem relabi rursus. Sed rediit ille tandem nobis, & in gymnasiis audiri gestit iterum: Italicis autem scholis vehementer gaudet. quarum scholarum soliditatem, integritatemq; in disciplinis vtinam nostra iuuentus studiosius æmulentur. *Libri Galeni in scholas medicorum recepti.* *Arabes.*

His de stylo eius, & elocutione, tractationeq; ipsa sermonis, pauca adiiciemus. Apparet sanè summa in eo passim eloquentiæ vis: oratio & fœcunda, & elegans, non perplexa, non accersita, sed sponte lateq; fluens: admiranda quædam eloquendi quęcunq; animo concepit facilitas, siue doctrinam ipse explicat suam, siue quæstiones dissoluit, siue ambiguitates enodat. Dialecto Grecę linguę vtitur communi, sed elegantiore, & ad atticam deflexa, vbicunq; citra affectationem (a qua prorsus alienus est, ita vt minimè Atticus videri, quàm affectator malit) fieri potuit. Quàm verò Atticæ, & Ionicæ dialectorum fuerit peritus, indicauimus suprà. Athenæus certè de ipso testatur, ὅτι ἐφύλασσε τοῦ ἀρχαίου τὴν ἑρμηνείαν ἀδιανατότερος γέγονε. Proprietati vocabulorum vehementer studuit, ita, vt impropriè locutos non rarò notet: & interdum, rarissimè tamen, rerum, aut affectionum, quibus vocabula nondum propria erant posita, ipse comminiscatur. Vtinam verò, quantum patrij sermonis puritate, elegantia, & ceteris laudibus valuit: tantum etiam interpretum, quorum magna in eius libris vertendis diuersitas, oratio valeret Latina, acnon multum venustatis, gratiæ multum subitò amitteret Latinus factus. Quod in interpretum sugillatione in minimè dictum intelligi volo: sed in arduam potius quandam interpretandi difficultatem, figurarum diuersitatem, & linguæ verborū in illo copiam, paupertatem in hac. Verum sic quoq;, quàm non impolitus, neq; inelegans, immò verò, quàm nitidus, quàm lacteus totus fluit? Vt quicunq; posthabito hoc, Arabum malunt, atque horum similium quorundam, meram sequi barbariem, hos ego eo natos ingenio existimem, vt obscura manifestis, perplexa explicitis, aspera nitidis, tenebras luci præponere eodem exēplo possint. *Stylus.* *Interpretes Latini.*

Quanquam autem vbiq; magnam in oratione perspicuitatis curam adhibuit, adeò, vt qui scripta eius præcipua eo, quo par est, ordine legunt, vel sine præceptoribus artem addiscere possint, modò, neq; ingenio tardiores sint, neq; in primis disciplinis nimiùm rudes, & perexiguum aliquid adiumenti a præceptoribus, aut aliis in arte peritis, aliqua demonstrantibus sentiant: non tamen humi repit ipsius dictio, nec artificio caret collocatio: vt neq; contra nimiùm, vel ascendit, vel affectat, vel παθητικωτέρα est iusto. sed auream planè mediocritatem seruat, & modò κάλλος modò σεμνότητα, modò alias opportunas ideas, & laudatas in oratione virtutes repræsentat. Hinc nescio, quę dulcedo ex doctrinæ simul, & elocutionis eius temperamento oborta, mirificè legentium omnium animos allicit, vt qui semel gustarit, abstinere amplius ab eius scriptis non possit. Librum quidem de venæ sectione aduersus Erasistrataeos, humiliore stylo à se scriptum conqueritur. *Perspicuitas.* *Idea orationis.*

Accusant in eo multi prolixitatem, cuius tamen iustas videtur interdum causas habuisse: non enim vnum in omnibus libris ei consilium fuit. In multis se accommodat introducendis, et illorum captui, atq; vsui priuatim, in quorum gratiam aliqua scribebat, quorum aliqui præceptoribus carebant, & procul etiam ab eo proficiscebantur. Itaque his in libris quædam alibi copiosius explicata *Prolixitas.*

C contrahit,

contrahit, alia verò fusius exponit. Galenum (inquit Fernelius in præfatione suæ medicinæ) multi Asiaticæ redundantiæ insimulant, τὸ πολὺ ἔσφος nimium multa artium, librorumq́; congerie, multorum studia restinguat, & ad rem properantes distineat. Eum quidem fatemur mira persuadendi necessitate disputasse subtilius: sed, quòd initiò minime statuisset vniuersam artem complere, breuem præcipiendi legem non obseruasse: eadem identidem locis compluribus inculcasse, nunc huc nunc illuc studio reprehendendi quidē ferri, sicq́; sæpius ambiguitate lectoris animum distrahere. Hæc ille. Sed vtcunq; est, ij certè, qui præceptoribus destituuntur, plurimùm debent Galeno, quòd fundamenta, & præcipua capita artis tam plenè, & ἀκριβῶς sit persecutus. Est vbi seculi eius mores, & in re medica sectarum peruersitas, aut philosophorum quorundam pertinacia, hâc prolixius quædam discutiendi abundantiam ei extorserint. Accedit huc, quòd natura ipse, vtpote Asianus, in dicendo copiosior erat: & insuper ingenij bonitas, qua præditus cupiebat summo candore, & optima fide, omnes omnia quam liberalissime, καὶ ὡς ἀφθονώτατα, edocere, ita, vt ne hebetiores, quidē desiderare in eo, quicquam possent: atq; ita factum est, vt plerunq; sit prolixior, in iis præsertim libris, quos iunior adhuc condidit. Sed, vt in multis quantum dicēdi copia possit, ostendit, ita in duobus ad Glauconem therapeuticis, Arte medica, & aliis fortè paucis, quantum artificiosa breuitate valeat, declarauit. Libro tertio de difficultate respirationis, malle se esse loquacem, scribit, quàm suspicionem falsi dogmatis incurrere. huius enim nulla solatia esse ait, loquacitatis verò aliqua. deinde hortatur eos, qui etiam pauca fastidiunt, vt, quæ voluerint sibi deligant, reliqua ceu non scripta transgrediantur. Quemadmodum (inquit) in splendida epulatione, cum multa sint apparata, alius aliud eligit, hoc quidem, vt dulce, aliud verò, vt salubre: sic etiam sermonum apparatum, opiparum esse oportet, electionem autem in vtentibus. In fine tertij de pulsibus dignoscēdis, cum taxallet eos, qui φιλορισίας, ceu morbo laborantes, omnia definire volunt, etiam manifesta, & de quorum recta significatione nulla est dubitatio, cum interim veras definiendi rationes nō didicerint: Ego (inquit) de quauis re ad definiendum proposita demonstraui dici posse totum diem: nec alios hac in re nimios accuso, quòd ipse verbis ad definiendum accommodatis destituar: sed, cum omnium me ad eā loquacitatem esse instructissimum intelligerem, humanitatis duxi esse, si artibus insudantium haberem rationem, veritatemq́; sine ostentatione aperirem & eorum, quæ cognouissem, semper distinguerem vtilia ab inutilibus. Et libro septimo Methodi: Neq; enim (inquit) grauari debemus, iterum, atq; iterum sermonem repetere, quò nunc saltem medicorum vulgus veram methodum condiscat. Et libro tertio de differentiis pulsuum: Vbi ergo (inquit) homines, qui nec logicam speculationem exactè tenent, nec interpretari valent, ad res aspirare, quæ superant ipsorum facultatē, audent, cum ipsi verba funditant: tum reprehensores impellunt, licet maximè studeant breuitati, in eandem orationis prolixitatem: id scilicet, quod mihi nunc vsuuenit. Siquidem à mea perpetua breuitate diuellit ipsorum me numerus erratorum, tamen faciam etiam hic, vt sim, quantum possum, breuis. Breuitatis quidem studio plerunq; minoris momenti quædam præteriri data opera.

Breuitas.

Galeni libros, aliis etiam vtiles esse, quàm medicis.

Iam ne quis existimet Galeni librorum lectionem ad solos pertinere medicos, aliarum verò artium, ac disciplinarum studiosis inutiles esse, quanq́ ex iis, quæ hactenus exposui sparsim magna, & multiplex eorum vtilitas percipi queat, operæpretium tamen duxi me facturum, si id paulòcopiosius hic vno in loco declarem, & quæ par est adiiciam: idq́; distinctè: nam in Catalogo librorum Galeni nostro, quem huic sermoni subiunximus, ea, quę non ad solos spectare medicos ex iis scriptis, sed alios, quoq; lectores diuersos, tum voluptatem, tum emolumentum aliquod ex iis capere posse iudicabam, asterisco notaui, sine vlla distinctione, quæ, quibus potissimùm conueniat. Primùm igitur, homines Græcæ linguæ studiosos, grammaticos, philologos, rhetoras ad puritatem, delectum, & copiam vocabulorum, ad styli elegantiam, sententiarumq́;, & argumentorum vim plurimum his legendis iuuari posse, tum ex prædictis, tum re ipsa, vel me tacente, clarum est adeò, vt ne verbū quidem addere libeat: sicuti hoc etiam, dialecticæ, ac methodi cupidos, & demonstrationum exempla (vnde maiorem plerunq; fructum, quàm ex nudis præceptis consequimur) luculentissima non aspernantes, thesaurum his in libris incomparabilem reperturos. Quòd, si quis non tam eruditionem, & vocabulorum, orationisq́; vim in eo requirat, quàm præsentem vtilitatem, & res ipsas sectetur: quid nam aliud iucundius, & vtilius sanitate, optarit: sine hac enim mediocri saltem, animi etiā, ingeniiq́; actiones pleræq; non constant: & externa etiam bona sine hac gratiam omnem amittunt. At suam quisq; sanitatem tueri meliùs poterit, si in illis interdum libris, quos huius argumenti Galenus scripsit, versetur, vt, qui de sanitate tuenda inscribuntur, & de alimentorum facultatibus, ac cibis, boni maliq́; succi. Et hoc quidem, vt faciant, suiq́; aliquam habeant rationem, & victu accuratiore vtantur, homines literarum studiosi, cùm minus exerceantur, magis, quàm cæteri, opus habent. Decet sanè physicum in primis, deinde philologum, & vnumquenq; doctum, & criticum virum, medicum doctum, & peritum, ab indocto, imperitoq́; discernere.

Cuilibet literato.

An non enim turpe fuerit, probè versatum in reliquis, quæ ad hominem minus attinent, de hoc solo non posse iudicium ferre: In nulla arte faciliùs latere, quis potest, quàm ea, in qua maximo cum periculo impostura fit. Musicum cantu diiudicas, num bonus sit artifex, pictorem quoque ex suo opificio statim agnoscis: ac reliquarum artium singulos artifices, quales sint, deprehendis facile: de sola medica arte rectè iudicare nequit, qui eius omnino sit ignarus, quantumuis in reliquis probè versatus. Atqui turpe est more vulgi, vel in hac parte aberrare illum, qui cæteris in rebus superior

rior sit indoctis hominibus. Quamobrem, vel hoc nomine, si cuiusquam, Galeni maxime libri philosopho, philologo, & erudito cuiuis degustandi fuerint. Rationem certe valetudinis tuendæ nullus frugi pater familias ignorare debet: exemplo sit nobis Cato, qui, quamuis iniquus esset sui temporis medicis, artem tamen ipsam vsurpabat diligenter.

Priuatim sane philologi homines, qui vocabula magis, ceu vmbras rerum, quàm ipsas, captant, & Philologi.
veluti venãtur, οἱ ὀνοματοθῆραι οἱ πολυΐστορες, magnam nominum syluam ex his libris haurient, vt omne genus stirpium, ac simplicium medicamentorum, morborum & humani corporis partium, & alia quædam medicæ artis, eiusq; partibus Chirurgicæ, ac Therapeuticæ, peculiaria: variæ autem cognitionis miscellaneam farraginem ex aphorismis, & alijs quibusdam: ita continget, vt eruditione instructi multiplici, quouis in loco apud quosuis homines de qualibet re doctius, & elegantius vulgo hominum disserendi materia eis non desit.

Ad philosophiam venio, quæ non vmbras, vt vaga philologia, sed certis rerum, ac scientiarum Philosophi.
circũscripta limitibus, res ipsas solum, & illustria veritatis lumina sectatur. Huius partes ferè tres constituuntur: vtilissima, quæ mores, actiones, & studia vitæ priuatim, publiceq; informat: pulcherrima, quæ contemplatur naturam: diuinissima verò, quæ Deum, & res diuinas. Ad has verò omnes, vt ars medica in vniuersum, ita conditi in primis à Galeno libri, plurimum momenti conferunt. Is certe, qui morum, & affectuum animi, siue perturbationũ causas intelligit, &, quod animi mores corporis temperaturam sequantur (quod argumentum ex professo tractauit) &, quæ singularum animæ partium in hominis corpore sint instrumenta, quantumq; secundum diuersa temperamenta variẽt: &, qui ex nimijs perturbationibus quanta oriantur secundum naturam quoque mala, animaduertit: is & melius de his disserere, ac docere alios, & sibi sapere, ac ipsa vita, agendiq; studijs, veram doctrinam, & virtutem præ se ferre poterit. Extant inter alios egregij duo, & ἠθικώτατοι huius authoris libri, De agnoscendis, & curandis animi affectibus, ac vitijs: vt taceam, quæ, quãtæq; ipsiusmet virtutes (præsertim, cum ambitionem, & auaritiam damnat) passim in eius scriptis, & oratione tanquam speculo elucescant, quas ad imitationem sibi proponere, ceu perfectum, tanquã in homine, eoq; gentili (multò certe, quàm in plurimis, qui Christiani existimãtur, & quidem eximij, absolutius) exemplar, vnusquisque poterit.

Sed ad Theologiam forte, nihil hoc studium facere, aliquis putabit, ex illorum numero præser Theologi.
tim, qui nunquam eius quicquam degustarint. Atqui Theologi est, in primis Dei cognitionem omnibus inculcare. Deus autem, nisi ipse sine vllo secundum naturam medio se aperire velit, non nisi ex operibus suis cognosci potest, & magis quidem, aut minus ex alijs, atq; alijs: inter omnia autem homo excellit maxime, solus omnium, quæ sub sensum cadunt, ad Dei similitudinem factus, idq; intelligibili magis, quàm sensibili sui parte, hoc est mente, & anima rationis cõpote: sed hæc quoq; cognosci, nisi actionibus eius animaduersis, earũq; instrumentis peruestigatis, non põt. Ergo, vt nos ipsos, vt animam, vt Deum noscamus, & agnitum colamus, iustis honoribus, veneremur, & pia religione metuamus, amemus, domiciliũ hoc animæ ab eo constructum, vt mens sancta (quæ sola Deum capit, templum Dei optimum maximum sacrosanctum) inhabitaret, admirati, & mirabilem partium omnium structuram, proportionẽ, & artificium vniuersum, considerare oportet. In hac ipsa verò admiratione, qui copiosius, & eruditius omnia nostro Galeno inuestigarit, ante, & post ipsum inuenio neminem: in vniuersum dico, & circa plurimas, nobilioresq; partes. nam, si qua forte non adeo magni momenti, ad hanc præsertim de opifice commentationem, præterijt, nostro demum seculo à summis diligentia, doctrinaq; viris, Vesalio in primis, Fallopio, & Columbo inuenta, & addita arti, hi sanè propter hoc laudandi, ille verò reprehendendus minime fuerit. Certe ex inspectione corporis nostri fabricæ, quæ & quanta architecti omnium patris, potentia, sapientia, atq; bonitas sit, elucescit. vnde proculdubio, si vel naturæ ductum sequamur, perfectissimum bonum ipsum esse, intelligimus: quis autem potentissimum non metuat, non revereatur sapientissimum, non adoret iustissimum, non amet pulcherrimum simul, ac benignissimum? Et, quoniam ex vera cognitione, actiones etiam rectæ emanant, quis non ad summi illius boni (quod tanti facit, vt id vnicum cæteris rebus omnibus, non componat dico, sed anteponat) imitationem sese comparet: In his autem duobus cõiunctis, vt vera theologia, ita etiam recta hominis Christiani vita consistit, cognitione inquam, & actionibus (sicuti ars medica, & aliæ plurimæ in rõne, & experientia) in his quidem magis, quod ad homines, quibus cum versamur, attinet: in illa verò, ceu fundamento, cum firma persuasione, & fiducia coniuncto, tum magis, tum prius, quod ad Deum. Actio enim hominibus vtilior est, animus vero Deo acceptior: vt in arte medica vtilior est experientia, prior vero, & nobilior ratio. Sed reuertor, vnde digressus sum. Ergo, si ad Dei cognitionẽ simul, & secundum eam actiones non politicas solum, sed etiam meliores, & nostræ religioni congruentes, corporis nostri, eiusq; partium cognitio, ex Galeni libris potissimum petenda, vtilis est: ad theologiam profectò plurimum confert: quod ipse etiam Galenus, quamuis à nostra religione alienus, intellexit, sub finem librorum de vsu partium, ita scribens: Nam, si quis nulli sectæ addictus, libera sententia rerum considerationem inierit, conspicatus in tanta carnium, & humorum colluuie, tantam [illegible] habitare: conspicatus item [illegible] animalis constructionem (omnia

esse videbatur, perfectissimæ theologiæ rerum principium constituet: quæ quidem theologiã mul
tò est maior, atque præstantior tota medicina. Non igitur soli medico hi libri sunt vtiles, sed multò
certè magis medico philosopho: qui totius naturæ scientiam studeat sibi comparare, cumq; opor-
tet his potius sacris (quæ perspicua naturæ opera in omnibus animantibus explicant) quàm Eleu-
sinijs, aut Samothracijs, nimis, quæ profitentur, obscurè docentibus initiari. Hæc Galenus. Cuius
itidem alia verba ad hunc locum maxime pertinentia, Græce recitauimus supra, vbi de ipsius pie-
tate inter cæteras virtutes sermo fuit.

Physica. Verùm his, de quibus hactenus verba feci, scientijs ars medica, & Galeni cum primis libri, ve-
luti per accidens, conducunt, & parcius: Physico autem philosopho, vt plurimum, ita necessariò: cũ
ex naturali philosophia, ceu fonte quodam vberrimo, tum artes q; plurimæ, tum medica etiam p-
fluat. Non verò solum naturæ cognitio ad medicinam confert, principia, & axiomata ei suppedi-
tans tanquam subiectæ sibi, & ὑπαλλήλῳ arti: sed vicissim etiam medicina, variarum circa hoiem
rerum tractatione, & exemplis, physicam illustrat, cum alia's, tum in eo, q, cum tota circa hoiem
versetur, à quo ea, quæ alijs omnibus insunt, vel circa ea contingunt, secundum analogiam quandã
ad hominem considerantur: ignotiora n. semper ad id, quod notius est referri solent: itaque multa-
rum rerum cognitio ex posterioribus, vt, quæ nobis, ac sensibus manifestiora sint, magis elucescit:
vt animæ partium, seu facultatum ex ipsis actionibus: harum verò ex instrumentis, quæ in corpo-
ribus nostris, eis sunt destinata, quæ per anatomen cognoscuntur. Anatome aũt, & totius corporis,
eiusq; tum intus, tum foris partium, & si physicæ philosophiæ opus est, & ab Aristotele primùm
diligenter pertractata, à Physiologis tamen ferè deserta, solis exculta est medicis, & quidem diligẽ-
tissime omnium à Galeno, à quo nullius sane argumenti plures habemus libros, q; anatomici: in
quo non solum historiam simpliciter tradidit, vt in animalium historia Aristoteles: sed in alijs etiã
libris vsum, & causas singulorum adiecit, vt in libris de partibus aialium, eorumq; causis Aristote
les: à quo multa certè sunt ignorata, circa præcipuas etiam corporis nostri partes, & principum ani
mæ facultatum instrumenta. Galenus verò multa imperfectè, aut obscurè ab Aristotele dicta, ex-
pleuit, & explicauit: multa etiam falsò redarguit: vnde vniuersa ẽt animæ, qua viuimus, sentimus,
mouemur, natura, ac vires, multò planius, q; Aristotelis seculo, hodie constant. Plura de Anatomes
laudibus dicere possem, &, q eius cognitio mediocris omnibus expetenda esset, ostendere: sed fe-
stino: nam alijs quoq; sui partibus res medica, physicam, vel perficit, vel illustrat: & plurima cum
ea habet communia, non enim circa finem solũ totius physicæ commentationis, quæ in hominem
desinit, à cuius naturæ circa corpus, & facultatum corpori, animæq; cõium, consideratione incipit
medicus: sed singularum ferè partium, & librorum physicæ philosophiæ exitus, ad medicam ali-
quam tractationem ingressum præbent, ita, vt vbiq; vbi physicus desinit, incipiat medicus.

1 Nempe primũ de elementis physicus agit communius: medicus verò sumptis ab eo principijs
quibusdam, de elementis hominis duntaxat, eius naturam indagasse cõtentus, etiam si, vt diximus,
quæ homini conueniunt, cæteris etiam plerisq; animalibus cõia sint, ita, vt, qui hominis historiam
2 nouit, animalium historiam magna ex parte norit. Deinde de ijs qualitatibus, quæ primæ dicun
tur, & elementis primũ insunt, quibusq; omnes rerum naturalium mutationes adscribuntur, vt ca
lidi, frigidi, humidi, & sicci actionibus, ac passionibus, tum physici docent, vt in quarto Meteoro-
3 rum male inscripto Aristoteles, tum in libris de temperamentis, ac alibi Galenus. Tertiò admi-
sta corpora transeunt, quæ ex elementis constant: quorum prima sunt, inanimata, vt omne lapidũ,
metallorumq; genus: de quibus paucissima veteres physici, quod extet, tradiderunt: apud Galenũ
verò, aliosq; Græcos medicos, & nominum copia est, & descriptiones, viresq; multorum sunt ex-
plicatæ: vnde sumpta occasione, nostro tempore, doctissimus vir. Ge. Agricola medicus plenã eo-
4 rum historiam physice simul, mediceq; conscripsit. Quartò, vniuersum stirpium genus sequitʳ:
de quibus etsi Theophrasti libros habemus doctissimos, ad imitationem Aristotelis librorum de
historia, & partibus animalium conditos: ij tamen ne intelligerentur quidem, nisi ex Dioscoride,
Galeno, & paucis alijs, præcipue medicis, veteribus Græcis, occasione sumpta recentiores, & ipsi
duntaxat medici, Leonicenus, Fuchsius, Dodonæus, Matthiolus, Guilandinus, Dalechampius,
Constantinus, obliteratam ferè penitus omnis stirpium generis cognitionẽ reuocassent: vsq; adeo,
& philosophi physici, & oẽs aliarum artium, pfessores cessant, solis verò medicis anatomica, metal
lica, physica, & huiusmodi relinquunt: ita, vt periculum sit, in tanta hominum, tum negligentia, tũ
luxuria, totam ferè philosophiam ad solos peruenturam medicos: qui ab initio quidem physicis
theorematis student, propter medicam artem, quæ ad rem sanitatem eorũ plerisq; necessaria est:
multi verò iam prouecti, & acrioris ingenij ex ijs, q̃ ferè necessariò didicerunt, altius ascendunt, à
5 gradibus, exemplisq; naturæ, ad virtutes, ad Deum. Quintò ad animalia peruenitur: quorũ hi-
storia in animam, ac corpus diuiditur. De anima aũt, & diuersis eius facultatibus, naturalibus sal-
tem, vitalibus, ac animalibus, multa multis in locis scribit Galenus, diligentissime simul, doctissi-
meq; : maxime verò in libris de naturalibus facultatibus, de' que placitis Hippocratis, & Platonis.
Corporis verò partium descriptiones exquisitissimas, & rationem oẽm in Anatomicis, vt dictum
est, libris explicat. Singulorũ verò plurimorũ in diuersis generibus medicæ simul, & alimentariæ
materiæ rationes, & nomina, in diuersis libris exprimit: ex quibus itidem, ac paucis aliorũ veterũ,
vt Athenæi, Oppiani, & Plinij libris, nostro tempore medici prima occasione sumpta, rebus ipsi
cognitis

cognitis ex eorum ſcriptis,integras aīalium hiſtorias perfecerunt,vt nos in quadrupedum,auium, piſciumq́; hiſtoria,Auium vero,& Aquatilium Bellonius,Aquatilium duntaxat Rondeletius. Quòd ſi argumenta ēt illorum librorū, qui phyſici minores vulgò apud Ariſtotelem dn̄r (vt ſunt de ſenſu,& ſenſili,de memoria,reſpiratione,iuuentute,& ſenectute,longitudine, ac breuitate vitæ, deniq; vita,& morte)ſpectes:de iiſdem ferè omnibus medici quoq; ptractāt,& multa ſanè melius, commodiusq́; docent,q̃ hactenus phyſici philoſophi. Itaque verè doctrina,quæ vocatur phyſica nusq̃ extat,aut eruditiùs,aut vberius tradita,q̃ in pleriſq; Galeni libris. Porrò quāta medicinæ,& de natura philoſophiæ cognitio ſit,pulcherrimè Ariſtoteles in fine libri de reſpiratione his verbis explicat: Περὶ δ' ὑγιείας, καὶ νόσου, οὐ μόνοι ἐστὶν ἰατροῦ, ἀλλὰ καὶ φυσικοῦ, μέχρι του τὰς αἰτίας εἰπεῖν, ᾗ δὲ διαφέρουσι, καὶ ᾗ διαφέροντα θεωροῦσιν, οὐ δεῖ λανθάνειν, ἐπεὶ ὅτι γε σύνορος ἡ πραγματεία μέχρι τινός ἐστι, μαρτυρεῖ τὸ γινόμενον, τῶν τε γὰρ ἰατρῶν ὅσοι κομψοὶ ἢ περίεργοι, λέγουσι τὰ περὶ φύσεως, καὶ τὰς ἀρχὰς ἐκεῖθεν ἀξιοῦσι λαμβάνειν, καὶ τῶν περὶ φύσεως πραγματευθέντων οἱ χαρίεστατοι σχεδὸν τελευτῶσιν εἰς τὰς ἀρχὰς τὰς ἰατρικάς. Leget igitur ex Galeni libris naturalis philoſophiæ candidatus,Phyſiologicos in primis oēs,vt qui de elementis,temperamentis,& naturalibus facultatibus tractant:tum oēm diſſectionis hiſtoriam,& de partium vſu,aliosq́; ad corporis humani(quod medicinæ ſubiectum eſt)naturā pertinentes, quos ſingulatim in Catalogo librorū Galeni enumerauimus. His addet ēt ex Pathologicis illos,quorum doctrina generalior eſt,vt,qui morborum,& ſymptomatum differētias explicant: & quicunq; ſimplicium medicamentorū,alimētorumq́; materiam continent.Nam,cum medicus infra phyſicum ſit,ſed proximè,ipſius eſt,quæ phyſicus κοινότερον, καὶ βραχύτερον protulit, μερικώτερον, καὶ διεξοδικώτερον pertractare: &,quæ phyſicus rōne magis conſiderarit,ipſe ad ſenſum magis transferat: &,quæ ille generatim fortè de aīalibus omnibus,aut pluribus (cū aliàs, tum in morborum,tū in remediorū genere) ipſe ad hominem cōtrahat. Deniq; omnis ferè in medicina cauſarum redditio,phyſici nō medici fuerit. Cauſa.n.principium quoddam eſt.Principia verò quiſq; à ſuperiore artifice deſumit.Sic aūt ferè ad phyſicum ſe habet medicus,vt artes,& ſcientiæ oēs ad primam philoſophiam,ſeu veram dialecticam: quæ prima,& communia omnium principia,ac methodum veritatis oſtendit.Hæc,inquam,& huiuſmodi, medicum oportebat à Phyſiologis mutuari:id quod(non dubito)paſſim feciſſet Galenus, ſi à phyſicis tradita reperiſſet. Quoniam verò phyſiologia ne hodie quidem à quoquam eſt perfecta(etſi methodum, & ſumma capita optimè oſtenderit Ariſtoteles) coactus eſt ipſe aggredi: id quod ei adeo feliciter ceſſit(ſicut alijs etiam poſtea medicinæ authoribus in alijs libris)vt contra,q̃ fieri debebat, plura nunc habeant philoſophi naturales,quæ ex medicorū libris addiſcant, & ſibi ſumant, q̃ ex ipſorum libris medici.Cùm ergo ad phyſicam tantopere conducat medicina noſtra, adeoq; per omnia ei cognata,coniunctaq; ſit:eædem ferè laudes,quæ totius phyſicæ ſunt, de ipſa quoque poterunt prædicari.nam,vt phyſici ſubiectum eſt mundus maior,& res in eo naturales omnes: ita medici mundus minor. nihil autem in illo reperias,ſiue rerum,ſiue affectionum,& actionum,cui non aliquid in homine reſpondeat.Sed phyſicæ philoſophiæ laudes,atq; præſtantiam,tum per ſe, tum ad theologiam,& ethicam quantùm conferat,aliaſq; vtilitates,multi decantarunt,& inter alia etiam Gemuſæus noſter in ſua præfatione in Græca Galeni opera Baſilææ edita: quamobrem nos ea relinquimus. Sed ſatis copioſe,& fortè nimiùm,ad quas alias ſcientias ex Galeni librorum lectione,extra medicam artem, vtilitas aliqua peruenire poſſit, hactenus expoſui. Hoc duntaxat addendum,medicinæ ſtudioſis,omnia ferè,& integra eius ſcripta eſſe legenda,id'que ſemel, & iterum,aut etiam pluries iis,qui ingenio tardi, vel memoria infirmi ſunt: cæteris nec omnia, ſed illa duntaxat,quæ in primis vtilia ſibi fore partim ipſi animaduerterint,partim nos iam diximus: nec integra,ſi ocij ſatis non ſuppetat,ſed partes aliquas. facilè autem ex capitum diſtinctione cum argumentis,erit deligere,& indicum commoditates ſequi. Licebit,& Compendijs vti,vt Lacunæ, aut aliorum. Sed nunc tandem finem faciam,vbi pauca priùs de eximijs Galeni noſtri laudibus, vera'que eius gloria addidero. Miretur autem aliquis,quòd viuus adhuc,in patria ſimul,& foris, apud ſummos,& infimos ad tantam, vt merebatur exiſtimationem, & pulcherrimum humanæ gloriæ faſtigium peruenerit)quantum ex iis,quæ hactenus diximus,nec libet repetere,liquidò apparet: id'que eo magis, quòd ipſe ab omni ambitione alienus eſſet: & plurimi, tum medici, tum philoſophi,æmuli eius gloriæ inſidiarentur: qui etiam, vt contemptum eius apud populum promouerent,varia ei cognomina tribuebant: modo enim λογίατρον appellabant, eam, qua valebat eloquentia,ei inuidētes,modò παραδοξολόγον,& παραδοξοποιὸν, quæ duo tamen ad laudem etiā trahi poſſunt([illegible] medico plurimùm à vulgo medicorum differret, multa'que

cijs proscindunt,& nebulones,impostores,latrones,ac homicidas appellant: quos suis coloribus depingendos relinquo alijs:quoniam hic locus non sinit me esse prolixiorem. Sed nihil agunt infelices illi optimarum artium contemptores,& promotores illicitarum: qui quoniam dæmones, vt olim Druidæ,vel vt ipsi aiunt, defunctorum hominum manes habent præceptores, & futura quædam ex illis discunt,& remedia quædam exquisita habent, chemicis præsertim rationibus arcanis præparata(in quibus non negarim aliqua bona,& eximia esse,sed validissima ferè omnia,ita vt abusus plerunq; non absque vitæ periculo contingat) quamuis artis ipsius, ac methodi rationalis prorsus sint ignari, & validissimis remedijs sæpe pessime abutantur, in magno apud multos ẽt principes viros sunt pretio. Nunq̃ tñ illi efficient,quod dicere cœperã, vt vera,solidaq; methodus artis,Hippocratis tẽpore,& à Galeno perfecta,euertatur. Manebit sua Galeno gloria (rumpantur,vt ilia Codro)eoq; magis,ꝙ omnes eius libri,qui reperiuntur,eo quo primum conditi sunt ab ipso sermone,per innumera exemplaria diffusi,per vniuersam Europam legantur: ijdemq; in Latinam linguã veriùs, puriusq; translati,ad decem millia, & multò amplius forte exemplarium intra annos circiter triginta,excusi,nusquam non venales sint obuij. Cur.n.non perpetuis laudibus ille veneretur,qui ad multam vsq; senectutem professus medicinam, nullum vnquam neque curando,neq; præsagiendo(semper eadem de eisdem asserens) calumniæ locum præbuit:in quam tamen celeberrimos quosdam medicos incidisse nouimus. Porrò quoniam diuitiæ quoque, siue à maioribus acceptæ(licet obstante vulgari dicto,quo diues,aut iniquus,aut iniqui hæres prædicatur)siue propria virtute acquisitæ,ad gloriæ,honorisq; partem accedunt, non est hoc loco omittendum,Galenum ipsum diuitias sibi non defuisse fateri: & patrem quoq; ex eo,ꝙ liberalissime omnia suppeditauit,& regiæ vrbis Pergami architectus fuit,diuitijs abundasse non esse dubitandũ: alio tamen in loco Galenus(sub finem libri de cuiusque animi peccatorum notitia, atque medela) diuitem se esse(modestia fortè quadam,aut comparatione illorum,qui Romæ,tum temporis diuites vocabantur)negare videtur. In patria quoque sua honestissimum locum,& quidem in senatu sibi contigisse,eodem volumine testatur.

M. Antonini,Imperatoris illius philosophi, testimonium sanè præclarũ de Galeno retulimus suprà. Medici certe omnes,qui Romæ habitabant,(si immundorum fęcem, de quibus dictum est, exceperis) & in oppidis vicinis, familiaritatem eius,& ex doctrina fructum, vehementer expetebant:deq; omnibus,quæ rarius,aut præter opinionem(vt sunt,vel absurda,vel admiranda quædã) incidissent,cum eo communicare, eiusq; iudicium, & consilium,q̃ libentissimè audire solebant. Sed & procul ab eo,totisq; regionibus remoti,consilia eius per literas requirebant. Itaque ex Iberia,Celtica, Asia, Thracia,alijsq; locis frequentes ad ipsum literæ perferebantur: tanta eius nominis celebritas erat. In conuiuio illo celebrissimo, quod Athenæus Dipnosophistarum titulo descripsit,& quo Laurentius quidam Romanus doctissimos quosq; ex omni scientiarum genere excipiebat(omitto philosophos,iurisconsultos,poetas,rhetores,grammaticos) tres medici aderãt, Galenus,Rufinus Nicaensis,& Daphnus Ephesius, qui & medicus veluti sacer habebatur, & Academicus excellens. Sed Daphni,& Rufini,præter hæc nomina,nihil opinor superest: Galeni verò scripta optima,& maxima quæq; adeò ne nominatissimi quidem eiusdem ætatis medici, vel aliqua ex parte cum eo comparari potuerunt. Cæterum, vt à suæ ætatis hominibus, & qui cum eo viuo vixerunt, honestissima retulit suæ præstantiæ testimonia: ita & a posteris, qui medicinæ studia propagarunt, quamuis barbaris existimatis, pulcherrimis prædicatur elogijs: ab Auicenna q̃dem, eo quod supra recitauimus: Auerrois autem (quinto Colliget, capite de punicis granis) Galenum ita celebrat, vt experientia præcellentem prædicet: ac veridicum in primis, vt cui comparari non possit alius, ni forsan is, inquit, qui clamat quidem, sed quid clamat, non percipit satis, Auicennam(vt videtur) notans. Alibi quoq; Galenum, cum diuino Hippocrate primum in arte facit. † Sed nunc tandem simplici narratione tantum iter emensi, figamus pedem hic, contenti hactenus ea dixisse: quæ quidem siue singula persequi, siue etiam vniuersa, oratione illustrare conetur aliquis, infinitum sanè fecerit. Quisquis autem vberius omnia cognoscere cupit, ipsos Galeni libros legat: illos præsertim, quos de præcognitione ad Epigenem scripsit: & de noscendis, curandisq; animi vitijs, & affectibus: & de libris proprijs. His clausulæ loco subijciatur Magni medici epigramma, quod in Epigrammatum Græcorum Anthologio reperitur.

† Eusebius 8. Hist. eccl. cap. vlt. Galenum tempore suo in summa existimatione habitum testatur. Gregorius ē Nazianzenus ĩ Orat. Cæs. fra. & Theodoretus lib. v. de cur. Græc. affect. Galenum inter sũmos, atque omniũ excellentissimos scriptores recenset.

ΜΑΓΝΟΥ ΙΑΤΡΟΥ, ΕΙΣ ΕΙΚΟΝΑ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἦν χρόνος, ἡνίκα γαῖα βροὺς διὰ σεῖο Γαληνὲ
Δέχνυτο, καὶ θνητὸς, ἔτρεφε δ' ἀθανάτους:
Χήρευεν δὲ μέλαθρα πολυκλαύτου Ἀχέροντος,
Σῇ παιωνίῃ χειρὶ βιαζόμενα.

INDEX
LIBRORVM OMNIVM GALENI QVI IN HIS VOLVMINIBVS CONTINENTVR.

ISAGOGICI LIBRI

PRIMAE CLASSIS LIBRI.

SECVNDAE CLASSIS LIBRI.

TERTIAE

TERTIAE CLASSIS LIBRI.

QVARTAE CLASSIS LIBRI.

Totam hanc Classem quàmplurimis in locis denuo expurgauit Augustinus Gadaldinus,adhibitis

Omnes hos sex libros, idem Iul. Martianus Rota accuratius denuo ante obitum recognouit.

SEXTAE CLASSIS LIBRI.

Hos libros omnes multis in locis emendauit Augustinus Gadaldinus ad vetustissimorum exemplarium græcorum veritatem.

SEPTIMAE CLASSIS LIBRI.

Post hunc librum collocari debuerat libellus, cui titulus est, Quos, & Quando, & Quibus medicamentis purgare conueniat, qui est in Quinta Classe, pagina lxxxviij. qui liber est cap. xxiij. libri septimi Oribasii ad Iulianum Imperatorem.

In

Hos ſex libros, quos Vidius olim conuerterat, nunc idem etiam diligenter recognouit.

EXTRA ORDINEM CLASSIVM LIBRI.

SPVRII LIBRI

FRAGMENTA.

Siquid ſupereſſe videbitur in antiquis tranſlationibus, quod in hiſce nouis non reperiatur: id titulorum diuerſitate contingere ſcias, non quia prætermiſſum aliquid ſit. Nihil eſt enim in vetuſtis illis codicibus, quod in hiſce nouis non cõtineatur: nam aut idem ſunt, verùm alio nomine inſigniti, aut compendia, aut partes, aut fragmenta. Exempla aliquorum ſubijcientur. Opus, quod illic Myamir appellatur; idem eſt, ac id, quod hic De compoſitione medicamentorum ſecundum loca inſcribitur. Libri item de iuuamentis membrorum, compendium ſunt librorum De vſu partium. Libellus de præſagitura, finis eſt libri De conſtitutione medica. Et qui De commoditatibus theriacæ inſcriptionem habet, fragmentum eſt libri De theriaca ad Piſonem.